

Toisen asteen henkilökunnan turvallisuusosaaminen traumainformoidun työtteen näkökulmasta

Juuso Seppä

2024 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

**Toisen asteen henkilökunnan turvallisuusosaaminen traumain-
formoidun työtteen näkökulmasta**

Juuso Seppä
Sosionomi amk
Opinnäytetyö
Marraskuu 2024

Juuso Seppä

Toisen asteen henkilökunnan turvallisuusosaaminen traumainformoidun työotteen näkökulmasta

Vuosi

2024

Sivumäärä

79

Tässä opinnäytetyössä oli tarkoitus selvittää, minkälaista turvallisuusosaaminen on toisen asteen koulujen henkilökunnalla oppilaitosympäristössä. Opinnäytetyön tavoitteena oli saada yhteistyökumppanina toimineelle ”Ankkuritoiminnasta apua ja tukea II asteelle - nuorten turvalliset polut” -hankkeelle lisätietoa siitä, millä turvallisuuden eri osa-alueilla toisen asteen henkilökunnan turvallisuusosaamista olisi vielä tarvetta kehittää.

Opinnäytetyön tietoperustassa tarkastellaan traumainformoitua työotetta, ja sen vaikutuksia turvallisuuden edistämiseen. Aiheeseen liittyvät fyysisen turvallisuuden lisäksi muun muassa sosiaalinen ja psykologinen turvallisuus. Traumainformoitu työote nähdään orientaationa tai suuntautumisenä, missä tunnistetaan asiakkaan turvallisuuden ja hyvinvoinnin tunnetta heikentävät elämäkokemukset sekä niiden laaja-alaiset ja pitkäaikaiset vaikutukset.

Opinnäytetyön aineisto kerättiin sähköisellä kyselyllä opetus- ja ohjaustehtävissä toimivalta henkilöstöltä Tampereen kaupungin lukioilta ja Tampereen seudun ammattiopiston (TREDU) toimipisteiltä. Kysely sisälsi sekä kvantitatiivisen että kvalitatiivisen osuuden. Molempien osuukien avulla pyrittiin selvittämään toisen asteen henkilöstön kokemuksia, minkälaista turvallisuusosaaminen opetus- ja ohjaustehtävissä työskentelevällä henkilöstöllä on. Lisäksi kvantitatiivisella osuudella selvitettiin ristiintaulukointia hyödyntämällä, onko jollain tekijöillä, kuten ikä tai sukupuoli, merkitystä traumainformoidulla työotteella määritellyyn turvallisuusosaamiseen.

Tuloksissa näkyi, että toisella asteella työskentelevällä henkilöstöllä on traumainformoidun työotteen mukaista ajatusmaailmaa liittyen traumatietoisuuteen, turvallisuuteen, sosiaaliseen tasa-arvoon ja ihmislähtöisyyteen. Turvallisuusosaamiseen vaikuttavia tekijöitä olivat työkokemus, koulutus, sukupuoli tai ikä. Kohderyhmä tiedosti kehittämiskohteita, millä traumatietoisuutta pystyttäisiin edistämään. Yhteistyökumppanina toiminut hanke tulee hyödyntämään opinnäytetyön tuloksia hankkeen tavoitteiden saavuttamisessa.

Asiasanat: traumainformoitu työote, oppilaitosturvallisuus, toisen asteen koulutus

Juuso Seppä

Safety Competence of Secondary School Personnel from the Perspective of a Trauma-Informed Approach

Year

2024

Pages

79

The purpose of this bachelor's thesis was to find out what kinds of safety skills the staff of upper secondary education have in the educational environment. The aim of the thesis was to get additional information for the "Help and support from the anchor work for the upper secondary education - safe paths for young people" -project in which areas of safety there is still a need to develop the safety skills of upper secondary education staff.

This thesis examines the trauma-informed approach and its effects on promoting safety. In addition to physical safety, social and psychological safety are also related to the topic. A trauma-informed approach is seen as an orientation that identifies the life experiences which weaken the client's sense of security and well-being as well as their wide-ranging and long-term effects.

The material for the thesis was collected by an electronic survey from the personnel competent in teaching and guidance duties at the upper secondary schools of the city of Tampere and the campuses of Tampere Vocational College (Tredu). The survey included both a quantitative and a qualitative part. With the help of both parts, an effort was made to find out the experiences of upper secondary education personnel, about what kind of safety knowledge the personnel working in teaching and guidance tasks have. In addition, the quantitative part was used to find out, by using cross-tabulation, whether any factors, such as age or gender, have a role in the safety competence defined by the trauma-informed sample.

The results showed that the personnel working at the upper secondary education have in their safety skills a trauma-informed way of thinking in relation to trauma awareness, safety, social equality, and humane orientation. Factors affecting safety competence were work experience, education, gender or age. The target group was aware of the development that could be used to promote trauma awareness. The project that acted as a partner will utilize the results of the thesis in achieving the project's goals.

Keywords: trauma-informed approach, educational institution safety, upper secondary education

Sisällysluettelo

1	Johdanto	8
2	Opinnäytetyön työelämäkumppani	9
3	Traumainformoitu työote	9
3.1	Traumaattiset kokemukset	10
3.2	Traumatisoituminen nuorilla	11
4	Traumainformoitujen mallien olettamukset ja teoriat	11
4.1	ACE-kokemukset ja -tutkimus	11
4.2	Kiintymyssuhdeteoria ja keholliset itsesäätely- sekä tunnetaidot	13
5	Traumainformoitu järjestelmä	14
5.1	Turvapaikka-malli	14
5.2	SAMSHA	15
5.2.1	SAMSHAn neljä T:tä	16
5.3	HEARTS-malli	17
6	Opinnäytetyön toteutus	19
6.1	Tarkoitus ja tavoite	20
6.2	Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat	20
6.3	Aineistonkeruumenetelmä	22
6.4	Aineiston analysointi	24
6.5	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	26
7	Tulokset	29
7.1	Taustatiedot	29
7.2	Turvallisuusosaamiseen vaikuttavien tekijöiden merkitys	32
7.3	Minkälaista turvallisuusosaaminen henkilökunnalla on?	57
7.3.1	Tärkeimmät asiat turvallisuuden ja hyvinvoinnin kannalta	58
7.3.2	Omat vahvuudet turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi	58
7.3.3	Kehittämisen kohteet turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi	60
8	Johtopäätökset	61
9	Pohdinta	64
	Lähteet	67
	Kuviot	72
	Taulukot	73
	Liitteet	75

1 Johdanto

Petri Danielssonin (2022) tutkimuksen mukaan pääosin alaikäisten tekemistä rikoksista, jotka kohdistuvat muihin alaikäisiin, tapahtuvat kouluympäristössä. Nuorten väkivaltarikollisuus on kasvanut vuosina 2015-2021. Poikkeuksellisen korkeaksi ovat kasvaneet alaikäisten tekemät henkirikokset tai niiden yritykset, mitkä ajallisesti sijoittuvat koronapandemian ajalle. Rikoksen tekijöiden mielenterveysongelmat on kirjattu yhdeksi väkivaltatekojen yleiseksi syyksi. (Danielsson 2022, 2-7.) Kokeminen koulukiusatuksi tulemisesta on kärjistynyt viime aikoina pahimmillaan koulussa tapahtuneeseen ampumavälikohtaukseen (Happonen 2024).

Lähivuosina nuorten mielenterveyden haasteita on lisännyt vuonna 2020 alkanut koronapandemia. Nuorten ahdistuneisuus ja masentuneisuus on lisääntynyt niin tytöillä kuin pojilla. Pandemiassa on nähty olevan kuormittava vaikutus yleisesti perheiden arjen sujumiseen, joka näytetään lisääntyneenä stressinä, mielenterveyden pulmina ja yksinäisyyden tunteena. Pandemiasta johtuneiden rajoitustoimenpiteiden vuoksi, nuorten saama tuki perheen ulkopuolisilta aikuisilta, kuten opettajilta ja valmentajilta, on ollut vähäisempää. Yksinäisyyden kokemukset ovat pitkittyneet, etenkin ammatillisissa oppilaitoksissa olevilla tytöillä. (Aalto-Setälä, Suvisaari, Appelqvist-Schmidlechner & Kiviruusu 2021, 4-5.)

Toisella asteella on lähivuosina ollut suuria muutoksia ja oppilaiden kanssa työskentelevä henkilökunta joutuu kohtaamaan nuoria, joilla on hyvinkin moninaisia ja vaikeita haasteita omassa arjessaan. ”Ankkuritoiminnasta apua ja tukea toiselle asteelle - nuorten turvalliset polut” -hanke pyrkii edistämään toisella asteella työskentelevän henkilökunnan turvallisuusosaamista ja nuorten hyvinvointia vaarantavien tekijöiden tunnistamista sekä näiden tekijöiden ennaltaehkäisyä. Tämä opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä kyseisen hankkeen kanssa. Hankkeessa halutaan edistää opiskelijoiden turvallisuuden tunnetta oppilaitosympäristössä. Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli selvittää, minkälaista turvallisuusosaaminen on toisen asteen koulujen henkilökunnalla oppilaitosympäristössä. Opinnäytetyön tavoitteena oli saada hankkeelle lisätietoa siitä, millä turvallisuuden eri osa-alueilla toisen asteen henkilökunnan turvallisuusosaamista olisi vielä tarvetta kehittää. Opinnäytetyössä selvitettiin myös, mitkä tekijät vaikuttavat toisen asteen henkilökunnan turvallisuusosaamiseen. Turvallisuuden kokonaisuutta tarkasteltiin traumainformoidun työotteen näkökulmasta. Turvallisuuden kokemus ei tarkoita pelkästään fyysistä turvallisuutta, vaan traumainformoidussa työotteessa sillä tarkoitetaan myös sosiaalista, moraalista ja psykologista turvaa (SAMHSA 2014, 10-11: Sarvela 2020a, 35-38).

2 Opinnäytetyön työelämäkumppani

Päätoteuttajana opinnäytetyöhöni kuuluvassa hankkeessa toimii Tampereen seudun ammattiopisto (TREDU). TREDU on perustettu vuonna 2013, ja sillä on 13 toimipistettä Pirkanmaalla. Organisaation tavoitteena on ylläpitää ammatillista koulutusta, mahdollistaa yksilölliset opinnot ja kehittää työ- sekä elinkeinoelämää. Vuosittain TREDUSSA opiskelee noin 17000 nuorta ja aikuista. (TREDU 2024b; TREDU 2024c.)

”Ankkuritoiminnasta apua ja tukea toiselle asteelle - nuorten turvalliset polut” -hankkeen tarkoituksena on saada ankkuritoiminta laajentumaan yli 15-vuotiaille toisella asteella opiskeleville. Nykyään ankkuritoiminta on keskittynyt alle 15-vuotiaille. Yleisesti ankkuritoiminnan tavoitteena on ennalta estää rikollisuutta ja tukea nuorten hyvinvointia moniammatillisella yhteistyöllä, jossa on mukana asiantuntijoita poliisista, sosiaali-, terveys- ja nuorisotoimesta (POLIISI 2024). Hankkeen avulla pyritään myös lisäämään oppilaitosturvallisuutta henkilökunnan ja opiskelijoiden keskuudessa. Oppilaitosturvallisuutta lisätään opetus- ja ohjaushenkilöstön turvallisuusosaamisen kehittämällä sekä kyvyillä tunnistaa ja puuttua nuorten fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia vaarantaviin tekijöihin sekä haasteisiin. Hankkeen toiminnalla pyritään ennaltaehkäisemään syntyviä ongelmia. Hanke on alkanut syksyllä 2023 ja se on merkattu päättyväksi kesän lopulla 2025. (TREDU 2024a.)

Hankkeen avulla halutaan lisätä nuorten mahdollisuuksia vaikuttaa heidän omaan hyvinvointiinsa kokonaisvaltaisesti. Hyvinvoinnin lisääminen tapahtuu muun muassa nuorille suunnatun hyvinvointia lisäävän toiminnan kautta. Koska hanke on suunnattu toisen asteen oppilaille, hankkeessa on mukana myös osatoteuttajana Tampereen kaupungin lukiokoulutus. Kumppaneina hankkeessa ovat Kalevan lukio, Lempäälän lukio, Kangasalan lukio ja Ylöjärven lukio. (TREDU 2024a.)

3 Traumainformoitu työote

Puhuttaessa traumainformoidusta työotteesta ei ole kyse vain yhdestä käytettävästä menetelmästä. Traumainformoitu työote on enemmän orientaatio tai suuntautuminen, jossa tunnistetaan asiakkaan haavoittuvat elämäkokemukset, sekä tunnistetaan niiden laaja-alaiset ja pitkäaikaiset vaikutukset. Myös näiden kokemusten ennaltaehkäiseminen ja niiden ylisukupolvien siirtymisen estäminen kuuluvat osaksi traumainformoitua työotetta. Työotteen avulla pystytään esimerkiksi tunnistamaan väkivaltaisuuden taustalla olevia traumoja ja rikosten ennaltaehkäisyä voidaan toteuttaa lapsuudenkokemusten käsittelyllä. (MATIKKA 2020, 67.)

Traumainformoituun työotteeseen kuuluu laaja-alaisempi tietoisuus ja omaksuminen traumainformoidusta kulttuurista. Traumainformoituun kulttuuriin pääseminen tarkoittaa traumainformoitujen järjestelmien luomista, joka muodostuu yksilöistä, jotka ovat omaksuneet

traumainformoidun työotteen. Tähän liittyviä teemoja ovat muun muassa traumatietoisuus, turvallisuus, sosiaalinen tasa-arvo ja ihmislähtöisyys. Näissä traumainformoiduissa järjestelmissä on tietoinen toimintakulttuuri, jolloin työtettä noudattavan organisaation toiminta on samassa linjassa organisaation julkistamien arvojen, tavoitteiden ja tehtävän kanssa. Erilaisia organisaatioita, mihin traumainformatiivinen kulttuuri voidaan sopeuttaa, ovat esimerkiksi koulut ja terveyskeskukset. Toimintamallin tarkoitus ei ole se, että henkilöstölle koulutetaan vain tiettyjä työtapoja, vaan kyseessä on enemmänkin yleinen asenteen ja tietoisuuden muutos traumatietoisempaan ajatteluun. Asiakkaiden, kuin myös työntekijöiden, kanssa käytävässä vuorovaikutuksessa tärkeää olisi siirtyä enemmän ratkaisukeskeisempään asenteeseen. Ei kysytä ”mikä tässä ihmisessä on vikana?”, vaan kysytään ”mitä tälle ihmiselle on tapahtunut?”. Traumainformoituun työotteeseen kuuluu myös ammattilaisen oma itsetuntemus, jolloin samanlainen kysymysten asettelu tulisi tapahtua, kun kokee esimerkiksi ärtymistä tuettavaa kohtaan. (Sarvela 2020b, 20-21, 23.)

3.1 Traumaattiset kokemukset

Traumaattinen kokemus voi syntyä, kun koetaan ennakoimaton mieltä järkyttävä tapahtuma esimerkiksi kuolema, vakava terveydellinen uhka, hengelle vaarallinen tilanne tai fyysisen koskemattomuuden rikkominen kuten väkivallan uhriksi joutuminen. Tämänlaisen tapahtuman jälkeen henkilön mieli ei osaa käsitellä tapahtunutta oikealla tavalla, jolloin on mahdollista, että syntyy psyykinen trauma. Aikaisempi traumatisoituminen lisää riskiä samanlaisen trauman kohtaamiseen. Trauma nähdään henkisenä tai ruumiillisena vauriona, kun taas stressi on määritelmältään rasitusta tai painetta (Blomqvist-Lyytikäinen 2023, 224). (Haravuori, Marttunen & Viheriälä 2016.)

Traumatisoituminen voi näkyä monilla eri tavoilla. Se voi näkyä syömisen ja nukkumisen ongelmina, tunteiden ja mielialan säätelyn vaikeutena, päihteiden väärinkäyttönä, itsetuhoisena käytöksenä ja ajatuksina sekä ahdistuksena, paniikkina ja ihmissuhdeongelmina. Trauman kokeneella henkilöllä on vaikeuksia kokea turvallisuuden tunnetta ja saattaa kokea itsensä uhatuksi, vaikka ympäristö olisi sillä hetkellä turvallinen. (Hipp 2023, 14.)

Traumatisoituminen, joka tapahtuu kiintymyssuhteessa, pidetään vaikeimpana kehittyvän lapsen ja nuoren kannalta (Haravuori, Marttunen & Viheriälä 2016). Kiintymyssuhteessa tapahtuneet traumat ovat yksittäisiä yllättäviä traumakokemuksia kokonaisvaltaisempia ja syvemmälle ulottuvia. Kun traumatisoitumisen taustalla on toistuvaa traumatisoitumista, esimerkiksi perheväkivalta, on traumasta toipuminen haastavampaa. Kiintymyssuhteessa kaltoin kohteleva lapsi ei ymmärrä, miksi hänelle läheinen henkilö toimii häntä kohtaan turvallisesti ja turvattomasti, mikä voi johtaa siihen, ettei lapsi osaa tunnistaa rakkauden ja pelon tuomia tunteita toisistaan. Henkilölle kaltoin kohtelevasta käytöksestä on tullut normi, ja hän on lapsena joutunut sopeutumaan tämänlaiseen kohteluun pysyäkseen hengissä. Näiden

ristiriitaisten tunteiden selvittäminen voi kaltoin kohdellulla henkilöllä aikuistuessaan näyttäytyä vielä, ettei hän erota, kun häntä kohdellaan kaltoin läheisissä ihmissuhteissa. (Hipp 2023, 14-17.)

3.2 Traumatisoituminen nuorilla

Nuorilla riski traumaattisille kokemuksille on suurempi kuin muulla väestöllä. Nuoren pyrkinessä erilleen vanhemmistaan, osana itsenäisyyteen opettelua, vanhempien suojelemisen mahdollisuudet vähenevät. Nuorten käytös on myös yleensä riskialttiimpaa kuin muulla väestöllä. Mikäli nuorella on traumaattisia kokemuksia, on todennäköisempää, että tällaisella nuorella on suurempi riski joutua johonkin vaaraan. (Haravuori, Marttunen & Viheriälä 2016.) Traumaattisilla tapahtumilla, kuten koulukiusaamisella ja lapsuudessa tapahtuneilla laiminlyönneillä, voi olla vaikutusta jopa nuorten fyysiseen terveyteen (Petrelius & Yliruka 2023, 177).

Lapsilla ja nuorilla traumoihin reagointi tapahtuu ikätason mukaisesti. Nuorilla on enemmän kognitiivisia kykyjä traumojen käsittelyyn kuin pienillä lapsilla. Kuitenkin nuoruuden alkuvaiheessa tapahtuva minäkuvan muutos aikuisuuteen valmistautuessa, traumojen tunnistaminen ja käsittely voi muodostua hyvin vaikeaksi. Nuori voi yrittää sulkea pois kokemaansa, joka saattaa näyttäytyä karkailuna ja vaelteluna, jolloin riskit uusille traumakokemuksille kasvavat. Nuoruus on haastavaa aikaa traumojen tunnistamiselle ja käsittelylle, koska nuoruuteen kuuluu pyrkimys mennä koko ajan eteenpäin, joten paikalleen asettuminen traumaattisten kokemusten pohtimiseen ja selvittämiseen saattaa jäädä muiden nuoruuteen kuuluvien muutosten varjoon. (Haravuori, Marttunen & Viheriälä 2016.)

4 Traumainformoitujen mallien olettamukset ja teoriat

Traumainformoidun kulttuurin erilaisten mallien taustalla on pääsääntöisesti tietyt teoriat ja lainalaisuudet. Traumainformoiduissa malleissa lähes poikkeuksetta traumatietoisuuden lisäksi esiintyvät teemat turvallisuuden kokemus, ihmislähtöisyys, sosiaalinen tasa-arvo, sukupuoli- ja kulttuurisensitiivisyys ja ammattilaisen oma itsetuntemus. Traumaattisista kokemuksista toipumiseen mahdollistavaan palvelujärjestelmän saavuttamiseksi traumatietoisuuden kanssa on hyödynnettävä myös ACE-tutkimusta. (Sarvela 2020b, 23.)

4.1 ACE-kokemukset ja -tutkimus

ACE tulee sanoista Adverse Childhood Experiences, jolla tarkoitetaan lapsuuden aikana koettuja epämieluisia kokemuksia. ACE-kokemusten ymmärtäminen on traumainformoidussa työotteessa tärkeää, kun halutaan ymmärtää traumaattisten kokemusten ja stressin juurisyitä sekä fyysisiä, sosiaalisia ja psyykkisiä seurauksia. Pelkonen ja Sarvela (2020) näkevät, että

lapsena koetut haitalliset traumaperäistä stressiä aiheuttavat tapahtumat vaikuttavat kokonaisvaltaisesti hyvinvointiimme, ja tämä on hyvin oleellinen osa traumainformoitua kulttuuria. (Pelkonen & Sarvela 2020, 97, 100.)

ACE-kokemukset voidaan jaotella kolmeen luokkaan: väkivalta, laiminlyönti ja kotona havaitut haasteet. Jaottelu ei kuitenkaan ole näin yksinkertainen käytännössä, koska lapsuuden aikana haitalliseksi koetut tapahtumat ovat moninaisia ja eivät välttämättä tapahdu kotiympäristössä, esimerkiksi koulussa koettu kiusaaminen ja väkivalta. Nämä lapsuuden aikaiset ACE-kokemukset ovat yleisiä. Tutkimuksissa kahdella kolmesta osallistujasta on havaittu olevan yksi ACE-kokemus, kun taas jopa yksi kahdeksasta osallistujasta kertoo näitä kokemuksia olevan hänellä neljä tai enemmän. (Westerlund-Cook 2023, 77.)

Nuoret, joilla on useita ACE-kokemuksia, kärsivät kertomansa mukaan kohtalaisista tai vaikeista traumaperäisen stressihäiriön oireista. Traumaperäisen stressihäiriön oireisiin kuuluu toistuva ahdistus stressin aiheuttaneesta tapahtumasta ja henkilö kokee tapahtumaa uudelleen esimerkiksi muisti-, mielikuvina tai unina (Huttunen 2018). Oireita ovat ahdistuksen lisäksi univaikeudet, ärtyneisyys, keskittymisvaikeudet ja pienistä asioista säikähtely (Huttunen 2018). Kuitenkin, vaikka ACE-kokemuksia on henkilöllä paljon, resilienssillä on nähty olevan vaimentava vaikutus kokemuksista johtuviin seurauksiin. Resilienssi merkkää henkilön psyykkistä joustavuutta ja kykyä toipua erilaista vaikeuksista (Haravuori, Marttunen & Viheriälä 2016). Ne nuoret, joilla ACE-kokemuksia oli enemmän, mutta heidän resilienssinsä oli korkea, havaittiin vähemmän somaattisia oireita ja masennusta, kuin niillä, joiden resilienssi oli pienempi. Matalan resilienssin omaavat raportoivat enemmän somaattisista oireista ja masennuksesta. Goldensonin, Kitollarin ja Lehmanin tutkimuksen perusteella resilienssillä on merkitystä ACE-kokemusten fyysisten ja psyykkisten oireiden syntymiseen. (Goldeson, Kitollari & Lehman 2021.)

ACE-kokemusten seuraukset näkyvät psyykkisinä ja fyysisinä tekijöinä. Muun muassa itsetuhoisen käytös voi näyttäytyä enemmän huonoina elämäntapoina, vähäisenä liikuntana, tupakointina ja päihteiden liikakäyttönä. Empiiristen tutkimusten kautta on osoitettu, että henkilöt, jotka ovat lapsuudessaan kokeneet vakavia haitallisia kokemuksia, voivat sairastua muita useammin johonkin fyysiseen sairauteen, kuten keuhkosityöpään tai aivohalvaukseen. Liian nuorena koettu myrkyllinen stressi vaikuttaa fyysisen kehitykseen, joka altistaa tämänlaisille fyysisille sairauksille tulotasosta tai palvelujen saatavuudesta riippumatta. Näiden tekijöiden vaikutuksella on merkitystä yksilön lisäksi myös koko yhteiskunnalle, jonka vuoksi ACE-kokemusten tunnistaminen olisi tärkeää, koska sitten niitä voidaan käsitellä ja korjata. Ammatillaisien olisi hyvä ymmärtää traumareaktioita ja traumaattisen stressin kehitystä lapsen kehitykselle. (Petrelius & Yliruka 2023, 177-178; Westerlund-Cook 2023, 77.)

4.2 Kiintymyssuhdeteoria ja keholliset itsesääteily- sekä tunnetaidot

Kiintymyssuhdeteorian mukaan lapsi pyrkii luomaan turvallisen suhteen huoltajaansa, ja kun turvallisuuden tunne lapsella järkkyy, hän osaa hakea turvaa huoltajaltaan (Sinkkonen 2018, 36). Tämä kiintymistä aiheuttava käyttäytyminen aktivoituu stressaavassa tilanteessa, eli kun lapsi ei koe oloaan turvalliseksi. Lapsi voi oppia huoltajansa käytöksen perusteella turvallisen tai turvattoman kiintymismallin. Tämä lapsen oppima kiintymyssuhdemalli siirtyy aikuisuudessa osin samankaltaisena läheisiin ihmissuhteisiin ja ohjaa hänen suhtautumistaan läheisiinsä sekä kykyä luottaa muihin ja itseensä. Ihmiselle on tärkeä luoda itselleen merkityksellisiä ihmissuhteita, ja niiden puuttuminen voi olla traumatisoivaa. (Karkkunen 2020, 210-212.) Lapsena koetut asiat muodostavat pohjan myöhemmälle kehitykselle ihmisen elämässä (Auvinen 2020, 170). Traumainformoidun työtteen näkökulmasta kiintymyssuhdeteoria näyttää, kuinka tärkeää kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnillemme varhaiset terveet vuorovaikutussuhteet ovat (Sarvela 2020b, 21).

Itsesääteilytaidoilla tarkoitetaan yleisesti moninaisia prosesseja, joilla ihminen pystyy säätelemään omia kognitiivisia toimintoja, tunteita ja käyttäytymistä. Itsesääteilytaitojen alle mielletään myös itsekontrolli, jolla tarkoitetaan ei-toivotun käyttäytymisen ja toiminnan säätelyä ja ennaltaehkäisemistä. (Ahonen, Kere & Parviainen 2019, 118.) Ihmisellä käyttäytymisen säätelyyn vaikuttavat toiminnanohjauksien taidot. Nämä toiminnanohjaukseen liittyvät perustoiminnot ovat oleellisia lyhyessä ajassa tapahtuvien ajatusten, tunteiden ja käyttäytymisen säätelyyn. Nämä taidot ja perustoiminnot kehittyvät ihmisellä lapsen ensimmäisistä elinvuosista lähtien ja kehittyminen jatkuu aina aikuisikään asti. Lapsi oppii tunteidensa säätelyä ja saa kokemuksia huoltajalta saadun hoivan perusteella. (Närhi, Karhu, Klenberg, Paananen & Puustjärvi 2019, 350-351.)

Itsesääteilytaitoihin kuuluvat myös tunnetaidot. Tunnetaidoilla tarkoitetaan tunteiden tunnistamista ja ilmaisemista, tunteiden ja käyttäytymisen säätelyä sekä toisen asemaan asettumista. Kuten itsesääteilyssä, nämäkin taidot kehittyvät ihmisellä aina lapsuudesta asti, ja saavat perustansa kotona saaduista kiintymyssuhteista ja tuesta. Myös ammattihenkilöille, kuten opettajille, omat tunnetaidot luovat perustan turvalliseen ja kannustavalle työskentelylle oppilaiden kanssa, yksitellen tai ryhmässä. (Poikkeus 2019, 182-184.) Traumainformoidun kulttuurin kannalta, itsesääteily- ja tunnetaitojen ymmärtäminen auttaa reagoimaan mahdollisimman tehokkaasti ja monialaisesti traumatisoituneiden yksilöiden ja yhteisöjen kanssa. Myös ACE-kokemusten näkökulmasta kiintymyssuhteisiin, itsesääteily- ja tunnetaitoihin liittyvä tietämys tukevat toisiaan, kun mietitään lapsuudesta kumpuavien tapahtumien merkitystä ihmisen traumojen kehittymiselle. (Sarvela 2020b, 21-23.)

5 Traumainformoitu järjestelmä

Traumainformoidussa kulttuurissa ei varsinaisesti ole mitään yhtä tiettyä mallia toteuttaa traumainformoitua työtettä. Traumainformatiivisuus saa suuntaa ja vaikutteita taustalla olevista teorioista, työkentällä olevasta ammatillisesta osaamisesta ja kansainvälisistä kokemuksellisista malleista, jotka noudattavat tiettyjä teemoja. Jokainen organisaatio pystyy näiden viitteiden avulla löytämään itsellensä sen sopivimman tavan toteuttaa traumainformoitua työtettä. (Sarvela 2020a, 32.) Erilaisten traumaa aiheuttavien tekijöiden tunnistaminen ja korjaaminen kuuluvat osaksi traumainformoitua järjestelmään (Pelkonen & Sarvela 2020, 299).

Sandra Blomin kehittämä Turvapaikka-malli eli Sanctuary Model on ensimmäisiä merkittäviä malleja, missä on hyödynnetty traumainformatiivista työtettä. Tässä käydään läpi Turvapaikka-mallista neljä erilaista turvalliseen työympäristöön liittyvää elementtiä. (Sarvela 2023, 149). Substance Abuse and Mental Health Services Administration eli SAMSHAn (2014) kehittämällä neljän T:n mallilla kuvataan, minkälaista osaamista traumainformaatioon kuuluu, ja tämä malli on myös yksi laajimmalle levinneistä traumainformaattisen työtteen malleista (Kuvajainen 2023, 215; Sarvela 2020a, 40). HEARTS-mallissa noudatetaan kuutta pääperiaatetta, jotta voidaan luoda traumainformoidun kulttuurin mukaisesti toimivia kouluja (HEARTS 2021).

5.1 Turvapaikka-malli

Sanctuary Model, suomeksi Turvapaikka-malli (Sarvela 2023, 149), on traumainformoitu, teoria- ja tutkimuspohjainen, lähestymistapa, jolla voidaan kehittää ja muovata organisaation työskentelykulttuuria. Mallin tarkoituksena on luoda yhtenäinen kokonaisuus, missä traumaattisista kokemuksista on mahdollista toipua, ja kokemuksia voidaan turvallisesti käsitellä. Sen avulla pyritään puuttumaan organisaation käytäntöihin, rakenteisiin ja yksilöiden käyttäytymiseen, millä henkilökunta, asiakkaat ja koko yhteisö voivat vaikuttaa muun muassa biologisiin, sosiaalisiin ja kognitiivisiin haavoihin, joista traumatisoitunut henkilö voi kärsiä (Esaki ym. 2013, 87.) Kyseinen malli tunnistaa neljä turvallisuuteen liittyvää osa-aluetta: sosiaalinen, fyysinen, moraalinen ja psykologinen turvallisuus (Bloom & Fallager 2013, Sarvelan 2020a, 35-37 mukaan).

Sosiaalinen turvallisuus tulee esiin organisaation yhteisistä arvoista. Sosiaalisella turvallisuudella pystytään ylläpitämään turvallisia suhteista asiakkaiden ja muiden työntekijöiden välillä. Tämänlaisessa ympäristössä pystytään hyödyntämään mahdollisimman tehokkaasti kaikkien organisaation toimintaan osallistuvien tunne-, luovuus- ja älykapasiteetti. Sosiaalisen turvan kannalta kiintymyssuhteista kumpuavat mallit nousevat tärkeiksi turvallisuuden kannalta. Huonojen mallien, kuten alistavan kommunikointitavan, yleistyessä osaksi päivittäistä toimintaa, organisaation ilmapiiri ei ole traumaattisista kokemuksista toipumiseen sopiva.

Sosiaalisesti terveessä työilmapiirissä on voimaannuttavat valtasuhteet. Siellä myös hyödynnetään mahdolliset tukijärjestelmät kaikille, jotka ovat saattaneet kohdata kaltoinkohtelua ihmisuhteissaan. (Bloom & Fallager 2013, Sarvelan 2020a, 35-36 mukaan.)

Fyysisellä turvallisuudella pidetään huolta, että ympäristössä ei ole fyysistä vaaraa kenellekään. On kuitenkin tärkeä huomioida, ettei liiallisella fyysisen turvallisuuden korostamisella luoda esimerkiksi koulutustilasta enemmän vankila kuin oppimista ja toipumista edistävä tila. Liiallisesta fyysisestä turvallisuudesta voi nousta helposti liiallisilla määräyksillä ja säännöillä toimiva kaltoin kohteleva ympäristö. Fyysisesti turvallista tilaa ei saavuteta pelkästään fyysisten tekijöiden pois sulkemisella, vaan sen rinnalla on muistettava muut turvallisuuden muodot. (Bloom & Fallager 2013, Sarvelan 2020a, 36 mukaan.)

Moraalisessa turvallisuudessa korostuvat organisaation toiminnan ja käytäntöjen läpinäkyvyys. Esimerkkinä sosiaali- ja terveysalan yrityksissä, asiakastyön kehitykseen ja parantamiseen tarkoitetut tuotot jaetaan yrityksen johdolle kohtuuttoman isoina palkkioina. Sosiaalialalla työskentelevät tekevät työtä tiettyjen eettisten ja moraalisten sääntöjen mukaan, ja näiden sääntöjen tulisi olla voimassa myös alan yritysten arvojen kanssa. Moraalisen turvallisuuden toteutuessa työntekijä voi olla varma, että hänen edustamansa organisaatio pystyy seisomaan hänen takanaan työntekijän ja organisaation yhteisten arvojen edustamalla tavalla. Moraalinen turvallisuus tukee ihmisten henkistä kasvua. (Bloom & Fallager 2013, Sarvelan 2020a, 37 mukaan.)

Psykologinen turvallisuus Turvapaikka-mallissa tarkoitetaan henkilön vahvaa identiteettiä, jolloin hän pystyy suojaamaan itsensä muiden ihmisten vahingolliselta käyttäytymiseltä, eikä opi heiltä näitä haitallisia käyttäytymismalleja. Työntekijä ei itse toteuta haitallisten käyttäytymismallien kuten alistamisen, epäloogisuuden, epäreiluuden ja syyttelyn käyttämistä, vaikka joku muu organisaatiossa toimisi näillä tavoilla. Psykologisella turvallisuudella on kannustava vaikutus muun muassa itsetuntemukseen, tunteiden säätelyyn, itsekuriin ja johdonmukaisuuteen. (Bloom & Fallager 2013, Sarvelan 2020a, 37-38 mukaan.)

5.2 SAMSHA

Substance Abuse and Mental Health Services Administration eli SAMSHAn tarkoituksena on ollut kehittää traumojen ja traumainformoidun kohtaamisen malli, minkä avulla näitä kahta käsitettä pystyttäisiin ymmärtämään ja hyödyntämään paremmin erilaisten organisaatioiden keskuudessa. Tarkoituksena on ollut myös kehittää eri organisaatioiden yhteistoimintaa, että nämä ymmärtäisivät paremmin traumoista johtuvia terveysongelmia. SAMSHalla on kuusi periaatetta tai teemaa traumainformoidulle kohtaamiselle, mistä on muotoutunut neljän T:n malli traumainformoidun systeemin toiminnalle. Nämä kuusi periaatetta ovat turvallisuus, luotettavuus ja läpinäkyvyys, vertaistuki, yhteistyö ja vastavuoroisuus, voimaantumisen sekä kulttuuriset, historialliset ja sukupuoleen liittyvät ongelmat. (SAMHSA 2014, 3-4, 10.)

Turvallisuudella viitataan, että koko organisaatiossa kaikilla olisi turvallinen olla, on se sitten fyysistä tai psyykkistä turvallisuutta. Turvallisuuden ymmärtämistä pidetään ensisijaisen tärkeänä palveluntarjoajille. Luotettavuudella ja läpinäkyvyydellä tarkoitetaan, että kun organisaatio on toiminnassaan avoin ja läpinäkyvä, pystyy se luomaan luottamusta organisaation toiminnassa mukana oleviin. Vertaistuen ja itseavun merkitys ovat avain asemassa turvallisuudelle, toivolle, luottamuksen rakentamiselle, yhteistyön tehostamiselle ja traumasta toipuneiden tarinoiden sekä kokemusten jakamiselle, toipumisen ja parantumisen edistämiseksi. (SAMHSA 2014, 11.)

Yhteistyön ja vastavuoroisuuden tärkeys nousevat esiin henkilökunnan ja asiakkaiden välisessä kanssakäymisessä. Kaikilla on oma roolinsa traumaista paranemisessa, eikä kaikkien henkilökuntaan kuuluvien tarvitse olla terapeutteja. Traumoista parantuminen voi tapahtua jopa vain terveiden ihmissuhteiden ja yhteisen päätöksenteon kautta. Voimaannuttamisessa hyödynnetään yksilöiden voimavaroja. Tunnistetaan yksilöiden käytössä olevat voimavarat ja vahvistetaan niitä. (SAMSHA 2014, 11.)

Kulttuuriin, historiallisiin ja sukupuoleen liittyviin ongelmiin pystytään puuttumaan aktiivisesti näihin ongelmiin vaikuttamalla. Luodaan käytäntöjä tasapuoliseen kohteluun, jotka eivät ole syrjiviä eettisesti tai kulttuurillisesti. Tunnistetaan ja tuodaan esille myös historiallisiin tapahtumiin liittyviä traumaattisia ilmiöitä. (SAMSHA 2014, 11.)

5.2.1 SAMSHAn neljä T:tä

SAMSHA (2014, 9-10), eli Substance Abuse and Mental Health Services Administration, on tunnistanut neljä olettamusta traumainformoidussa kohtaamisessa. Nämä neljä R:tä ovat Realization, Recognize, Respond ja Resist re-traumatization, jotka Elisa Auvinen on kääntänyt suomen kieleen neljäksi T:ksi: Tiedostetaan (Realization), Tunnistetaan (Recognize), Toimitaan (Respond) ja Torjutaan uudelleen traumatisoituminen (Resist re-traumatization) (Sarvela 2020a, 40-41).

Tiedostamisella tarkoitetaan kaikkien traumainformoituneen systeemiin kuuluvan tietämystä yleisesti traumaista, ja kuinka traumat voivat vaikuttaa yksilöiden lisäksi perheisiin, yhteisöihin ja organisaatioihin. Ymmärretään, että ihmisten käytös ja kokemukset pohjautuvat selviytymisstrategioihin, jotka aktivoituvat isojen vastoinkäymisten tapahtuessa nyt tai jonkin vuoksi mikä on tapahtunut paljon aikaisemmin, esimerkiksi lapsuudessa. Tiedostetaan myös sijaistraumatisointi, joka voi tapahtua, kun tuetaan trauman kokenutta henkilöä. Ymmärretään, että traumat eivät ole läsnä pelkästään tietyssä organisaatiossa esimerkiksi psykiatriassa sairaanhoidossa, vaan traumojen vaikutus voi näkyä lähes kaikissa yhteisöissä ja instituutioissa, ja ne näkyvät yleensä toimintaa haittaavana tekijänä. Ollaan tietoisia trauman yhteyksistä mielenterveyden haasteisiin, sekä siitä, että traumatisoitumista on läsnä kaikilla ihmistyöhön liittyvillä aloilla. (SAMSHA 2014, 9; SAMHSA 2023, 9.)

Tunnistamisella tarkoitetaan nimenmukaisesta traumoja aiheuttavien merkkien, ilmiöiden tai asioiden tunnistamista. Tunnistamisen ei tarvitse olla todella tarkkaa vaan se voi olla isompiin kokonaisuuksiin liittyvää, esimerkiksi sukupuoleen tai ikään liittyviä. Tunnistamista voi tapahtua palvelun käyttäjällä kuin myös tarjoajalle. Esimerkiksi kouluympäristössä voidaan tunnistaa tietyn ikäluokan kärsivän jostain traumasta, tai henkilökunnasta tiettyä sukupuolta olevilla työntekijöillä voidaan tunnistaa yhteinen traumaattinen kokemus. (SAMSHA 2014, 9.)

Toiminnassa traumainformatiiviseen työskentelyyn pyrkivä organisaatio pyrkii sisällyttämään traumainformatiiviseen työskentelyyn kuuluvat periaatteet kaikkeen toimintaansa. Nämä periaatteet SAMSHAlla ovat turvallisuus, luotettavuus ja läpinäkyvyys, vertaistuki, yhteistyö ja vastavuoroisuus, voimaantuminen sekä kulttuuriset, historialliset ja sukupuoleen liittyvät ongelmat. Organisaatiossa työskentelevät huomioivat omassa toiminnassaan, puheessaan ja käyttäytymisessään, että kaikki keiden kanssa he ovat tekemisissä, ovat he sitten asiakkaita tai henkilökuntaa, voivat kärsiä jostain traumasta. Organisaatio on sitoutunut luomaan turvallisen ympäristön siellä asioiville ja työskenteleville. Johtajuudella voidaan varmistaa, että henkilökunta työskentelee luottavassa, reilussa ja läpinäkyvässä ympäristössä. Organisaation toiminta kohtaa ihmisiä tiedostaen yleisesti traumojen vaikutuksen yksilöiden elämään, ja pyrkii toiminnallaan estämään traumojen uusiutumisen. (SAMSHA 2014, 10.)

Torjumisella pyritään välttämään asiakkaiden ja henkilökunnan uudelleen traumatisoituminen. Erilaiset järjestelmät ja organisaatiot yleensä vahingossa kehittävät stressaavan ja jopa myrkyllisen ympäristön, mikä häiritsee asiakkaiden toipumista ja henkilökunnan hyvinvointia sekä organisaation julkilausuttua tehtävää ja tarkoitusta. Traumainformoitua työtettä noudattavassa järjestelmässä henkilökunta osaa tunnistaa, mitkä kaikki organisaation käytänteet voivat aiheuttaa uudelleen traumatisoitua ja laukaista muistoja traumaattisista kokemuksista, niillä asiakkailta, joilla on traumataustaa. Esimerkiksi laiminlyödyn ja hylätyn lapsen eristäminen yksin huoneeseen voi aiheuttaa uudelleen traumatisoinnin, mikä häiritsee lapsen toipumista. (SAMSHA 2014, 10.)

5.3 HEARTS-malli

HEARTS-malli tulee sanoista Healthy Enviroments And Response to Trauma in Schools, eli vapaasti suomennettuna ”terveellisiä ympäristöjä ja reagoitua traumoihin kouluissa” (HEARTS 2024). HEARTS-mallissa on hyödynnetty muun muassa SAMSHAn (2014) traumainterventioiden tutkimuksia ja muiden traumatietoisten järjestelmien toiminnan tarkastelua. HEARTS-malli on saanut alkunsa San Franciscon traumainformatiivisuuden hyödyntämisestä julkiseen terveydenhuoltoon liittyvästä hankkeesta (Loomis, Epstein, Dauria & Dolce 2018, 1). Mallissa käytettyjä kuutta periaatetta hyödynnetään sekä oppilaiden, että koulun henkilökunnan kanssa. Eri-tyisesti periaatteet on tarkoitettu koulussa menestymiseen ja edistämään hyvinvointia niille, jotka ovat kokeneet jonkinlaisen traumaattisen kokemuksen. Monet näistä periaatteista

kuuluvat yleisiin opetuksessa käytettäviin keinoihin, mutta trauman aiheuttaman stressin heikentävät vaikutukset voivat vaikeuttaa näiden keinojen noudattamista. Mallin keskeisin ajatus on, että opetuksessa käytettävien keinojen ja käytäntöjen tulisi edistää kaikkia näitä kuutta periaatetta. Jos näitä ei noudateta, voivat käytettävät keinot ja käytännöt edistää traumojen ylläpitämistä ja kehittymistä. (HEARTS 2021d.)

Ensimmäinen periaate on ymmärrys traumasta ja stressistä. Näiden ymmärtäminen on mallissa oleellista, sillä ilman niiden ymmärrystä, voidaan tulkita väärin traumaista johtuvaa käyttäytymistä. Nämä ymmärtämällä pystytään muuttamaan asennoitumista sellaiseen käytökseen, mikä on aikaisemmin nähty hämmentävänä ja pelkoa aiheuttavana. Ei mietitä, mikä toisessa on vikana, vaan enemmän sitä, mitä hänelle on käynyt, koska hän käyttäytyy tällä tavalla. Tämä kysymysten asettelun muutos voi johtaa myötätuntoisempaan ja voimavarakeskeisempään lopputulokseen toipumisen edistämässä. (HEARTS 2021g.)

Toinen periaate kulttuurinen nöyryys ja reiluus ovat hyvin tärkeitä tässä mallissa. Jos käytännöt ja toimenpiteet eivät ole oikeudenmukaisia kaikille, kyseessä ei voi olla traumainformoitu työote. Kulttuuriin, seksuaalisuuteen, uskontoon tai ihonväriin katsomatta, kaikkien tulisi saada samanlaista kohtelua. Näihin aiheisiin liittyvät rakenteellisen epäoikeudenmukaisuuden aiheuttamat traumat voivat johtaa tiettyjen yhteisöjen puuttumiseen erilaisista julkisista laitoksista esimerkiksi koulumaailmasta. Kun näiden asioiden haasteet tunnistetaan, pystytään yhdessä erilaisten organisaatioiden yhteistyöllä minimoimaan näihin ilmiöihin liittyvä epäoikeudellisuus ja edistämään oikeudenmukaisuutta kaikille. (HEARTS 2021b.)

Kolmantena periaatteena on turvallisuus ja ennustettavuus. Traumatisoituminen vaarantaa kaikkia turvallisuuden osa-alueita, minkä seurauksena henkilö tuntee olevansa vaarassa normaalia enemmän. Kun stressiä aiheuttavat ilmiöt pystytään eliminoimaan, tai ainakin vähentämään, pystytään keskittymään paremmin niihin asioihin, mitkä edistävät hyvinvointiamme ja oppimista. Elämän ollessa ennakoitua, emmekä kohta isoja yllättäviä muutoksia, stressin määrä vähentyy. (HEARTS 2021f.)

Neljäs periaate liittyy myötätuntoon ja luotettavuuteen. Trauman vuoksi henkilö voi kokea eristyneisyyttä ja petetyksi tulemista, mikä tekee ihmisiin luottamisen ja tuen vastaanottamisen vaikeaksi. Kokiessamme myötätuntoisia ja luotettavia ihmissuhteita, pystyy trauman kokenut saamaan luottamisen tunteen takaisin. Näiden hyvien ihmissuhteiden avulla pystymme edistämään toipumista ja hyvinvointia. (HEARTS 2021a.)

Voimaannuttaminen ja yhteistyö ovat viidentenä periaatteena. Trauman kohdatessa henkilö voi kokea olonsa voimattomaksi, koska hän kokee, ettei hänellä ole mahdollisuutta vaikuttaa elämäänsä. Kun meillä on mahdollisuuksia muiden kanssa vaikuttaa ja tehdä päätöksiä itseämme koskeviin päätöksiin ja asioihin, mitkä koemme merkityksellisiksi, koemme voimaantumisen ja osallisuuden tunnetta. Näiden tunteiden avulla voidaan edistää jälleen hyvinvointia,

mutta myös itseemme ja muihin kohdistuvaa oikeudenmukaisuuden tunnetta. (HEARTS 2021c.)

Viimeinen periaate tämän mallin osalta on kimmoisuus ja sosiaalisemotionaalinen hyvinvointi. Trauman kokeminen voi järkyttää kognitiivisia taitojamme ja terveiden käyttäytymismalliemme muodostumista. Vahvistaessamme sosiaalisemotionaalisia taitoja, edistäessämme itsetietoisuutta, itsesäätelyä, vahvoja ihmissuhteita ja yhteisöjen sekä yhdistysten toimintaa pystymme parantamaan resilienssiä eli psyykkistä joustavuutta tai kimmoisuutta. Näiden asioiden vahvistamisella voidaan edistää koulussa ja töissä pärjäämistä. (HEARTS 2021e.)

6 Opinnäytetyön toteutus

”Ankkuritoiminnasta apua ja tukea toiselle asteelle - nuorten turvalliset polut” -hankkeen tavoitteita ovat henkilökunnan turvallisuusosaamisen edistäminen ja nuorten hyvinvointia vaarantavien tekijöiden tunnistaminen ja ennaltaehkäiseminen. Traumainformoidussa työotteessa turvallisuuden kokemus nähdään oleellisena osana hyvinvointia, traumaattisista kokemuksista toipumista ja resilienssin vahvistamista (Sarvela 2020b, 23-24). Turvallisuuden kokemus ei tarkoita pelkästään fyysistä turvallisuutta, vaan traumainformoidussa työotteessa sillä tarkoitetaan myös sosiaalista, moraalista ja psykologista turvaa (SAMHSA 2014, 10-11; Sarvela 2020a, 35-38). Hankkeen tarkoituksena on vaikuttaa kokonaisvaltaiseen turvallisuuden tunteen vahvistamiseen, jonka vuoksi traumainformoitu työote oli hyvä keino tämän kokonaisuuden tarkasteluun. Opinnäytetyön avulla selvitettiin määrällisen ja laadullisen tutkimuksen keinoin toisen asteen koulujen henkilökunnan tämänhetkistä turvallisuusosaamista oppilaitosympäristössä traumainformoidun työotteen näkökulmasta.

Hankkeen tarkoituksena on pitää koulutuksia henkilökunnalle, jotta turvallisuusosaamista ja nuorten hyvinvointia pystytään edistämään. Opinnäytetyöllä annettiin lisätietoa hankkeelle siitä, minkälaista henkilöstön turvallisuusosaaminen on traumainformoidun työotteen näkökulmasta. Opinnäytetyöstä esiin nousseita ajatuksia ja johtopäätöksiä hanke pystyi hyödyntämään erilaisten toimien kohdentamiseen, millä pystyttiin edistämään hankkeen omia tavoitteita. Näiden toimien kohdentaminen voitiin tehdä jo hankeaikana tai sen jälkeen. Opinnäytetyön avulla pystyttiin lisäämään tietoisuutta myös hankkeesta ja sen tavoitteista. Traumainformoitu työote pitää sisällään hyvin laajan kuvauksen asiakkaan, työntekijän ja itse organisaation turvallisuuteen vaikuttavista tekijöistä sekä näihin liittyvistä traumaattisista kokemuksista.

Turvallisuuteen liittyvien asioiden selvittämisessä ja tunnistamisessa koulujen henkilökunnan osalta hyödynnettiin traumainformoidussa kulttuurissa jo käytössä olleita traumainformoidun työotteen malleja. Hyödynnettävät mallit olivat Sandra Bloomin Turvapaikka-malli, SAMSHAN

neljän T:n malli ja HEARTS-malli. Nämä mallit olivat yleisyydeltään ja kansainväliseltä suosioltaan hyvät traumainformoidusta kulttuurista löytyvien turvallisuuden vaikuttavien seikkojen tunnistamiseen. HEARTS-malli on ollut nimenomaan oppilaitosympäristöön kehitetty malli.

6.1 Tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyön tarkoitus oli selvittää, minkälaista turvallisuusosaaminen on toisen asteen oppilaitosten henkilökunnalla oppilaitosympäristössä. Opinnäytetyön tavoitteena oli saada hankkeelle lisätietoa, millä turvallisuuden eri osa-alueilla toisen asteen henkilökunnan turvallisuusosaamista olisi vielä tarvetta kehittää. Turvallisuus määriteltiin traumainformoidun työotteen avulla.

Tutkimuskysymykset:

Minkälaista toisen asteen oppilaitosten henkilökunnan turvallisuusosaaminen on traumainformoidun työotteen näkökulmasta?

Mitkä tekijät vaikuttavat toisen asteen henkilökunnan turvallisuusosaamiseen?

6.2 Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat

Opinnäyteyössä käytettiin sähköistä kyselylomaketta. Lomake jakautui kahteen osaan: määrällisen tutkimusmenetelmän kysymyksiin ja laadullisen tutkimusmenetelmän kysymyksiin. Syynä tähän oli se, että tutkimuksella haluttiin selvittää ja kartoittaa henkilökunnan turvallisuusosaamista laajalta joukolta sekä kuulla henkilökunnan omakohtaisia mielipiteitä ja asenteita oppilaitosturvallisuuden eri osa-alueisiin. Jos olisi käytetty pelkästään määrällistä tutkimusmenetelmää, ei olisi saatu tietää henkilökunnan omia kokemuksia ja näkemyksiä. Tiedon yleistäminen isompaan joukkoon olisi ollut haastavampaa, jos taas olisi käytetty pelkästään laadullista tutkimusmenetelmää. Molempia tutkimusmenetelmiä hyödyntämällä aineistosta saatiin samalla laajempaa ja tarkempaa tietoa tutkitusta aiheesta (Leinonen, Otonkorpi-Lehtoranta & Heiskanen 2017, 84). Yhteistyökumppaninkin toiveena oli, että tutkimuksessa hyödynnettäisiin sekä määrällisiä että laadullisia tutkimusmenetelmiä.

Määrällisessä eli kvantitatiivisessa tutkimuksessa tutkittavassa aineistossa selvitetään lukumäärien ja prosentiosuuksien avulla tutkimukseen liittyviä kysymyksiä. Tämä tutkimusmenetelmä edellyttää suurta otosta, ja aineisto useimmiten kerätään standardoiduilla tutkimuslomakkeilla, missä valmiit vastausvaihtoehdot on kuvattu numeerisesti. Näin saatujen vastauksien pohjalta pystytään tilastollisen päättelyn keinoin tuloksia yleistämään laajempaan joukkoon. Määrällisen tutkimuksen käyttäminen sopii tietyn vallitsevan tilanteen kartoittamiseen. Asioiden syiden selvittämiseen tämä tutkimusmenetelmä ei yleensä ole parhain tapa. (Heikkilä 2014, 15-17.)

Määrällisen tutkimusmenetelmän tiedonkeruumenetelminä voidaan käyttää kasvokkain tehtyä kyselyä, puhelimesta haastattelua tai lomaketta, jonka tutkimukseen osallistuja täyttää itse. Lomake voi olla perinteinen paperinen tai nykyaikaisempi sähköinen kysely. Sähköinen kysely voidaan jakaa sähköpostiin tai jonkun alustan kautta, esimerkiksi Facebook. Sähköisen kysely mahdollistaa suurille vastausmäärille, koska sitä pystytään jakamaan hyvin tehokkaasti, ja sen avulla pystytään tavoittamaan paljon ihmisiä hyvin nopeasti ja vaivattomasti. On kuitenkin huomioitava, että verkon kautta jaettujen sähköisten kyselyjen vastausprosentit jäävät yleensä alle 20 prosenttiin. Myös vastaajien anonymiteetista on varmistuttava, ettei esimerkiksi sähköpostiin jaettuun kyselyyn vastatessa vastanneen henkilön sähköpostiosoite ole näkyvässä. (Williams, Wiggins & Vogt 2021, Types of data collection in surveys.)

Määrällisen tutkimuksen kyselylomake voi pitää sisällään avoimia kysymyksiä. Näiden kysymysten käyttö, ei suoraan tarkoita laadullisten tutkimusmenetelmien käyttöä. Kysymysten analysointitapa määrää, onko kyseessä määrällinen vai laadullinen tutkimusmenetelmä. Avoimia kysymyksiä voidaan analysoida myös numeerisesti. (Vilka 2021, 86.)

Laadullisessa eli kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään tutkittavaa kohdetta ja saamaan selitystä käyttäytymisen ja päätösten syihin. Tämä tutkimusmenetelmä toteutetaan yleensä pienelle otannalle, mutta tästä otannasta saatu tieto pyritään analysoimaan mahdollisimman tarkasti. Laadullinen tutkimus sopii muun muassa hyvin toiminnan kehittämiseen ja sosiaalisten ongelmien tutkimiselle. (Heikkilä 2014, 15-16.) Laadullisissa tutkimusmenetelmissä tiedot kohderyhmältä kerätään haastatteluilla. Haastattelumuotoja ovat esimerkiksi lomakehaastattelu ja teemahaastattelu. Lomakehaastattelussa käytetään strukturoitua haastattelua. Tässä tapauksessa kaikki lomakkeella olevat kysymykset on päätetty ennalta, ja niillä on tietty esittämisjärjestys. Lomakehaastattelu on hyvä keino aineiston keräämiselle, kun halutaan selvittää rajattua kokonaisuutta koskevia mielipiteitä, käsityksiä ja kokemuksia. (Vilka 2021, 97-99.)

Tutkimusaineiston kannalta saturaatio, eli kylläntymispiste on huomioitava. Saturaatiolla tarkoitetaan sitä, kun tutkimusaineisto alkaa toistaa itseään, eikä lisäaineistolla saada mitään uutta tietoa tutkimusongelman kannalta. Saturaation määrittämisen edellytys on, että tutkimuksen tekijä tietää, mitä hän aineistostaan hakee. Määrittely voi olla toisaalta hyvin haasteellista, koska tutkimuksen myötä tavoitteet voivat muuttua, jolloin edellytykset kylläntymispisteelle muuttuvat. On myös hyvin yksilökohtaista, milloin kukin kokee, että tutkimusaineisto ei tarjoa enää uutta lisätietoa. Etenkin, kun tutkitaan ihmisten henkilökohtaisia kokemuksia, kylläntymispisteen määrittämisestä voi tulla hankalaa, koska ihmisten kokemukset ovat aina hyvin yksilöllisiä. (Vilka 2021, 121.)

6.3 Aineistonkeruumenetelmä

Opinnäytetyössä tieto kohderyhmältä kerättiin sähköisellä kyselyllä. Kyselyhaastattelu valikoitui aineistonkeräämiseksi, koska kyseistä menetelmää käytetään määrällisessä sekä laadullisessa tutkimusmenetelmässä (Heikkilä 2014, 17; Vilka 2021, 99). Kyselyhaastattelu sopii isomman aineiston tuottamiseksi, missä sitä voidaan jaotella erilaisiin kategorioihin (Fowler & Mangione 1990, 12 Leinosen ym. 2017, 67 mukaan). Sähköisen lomakkeen avulla pystytään keräämään aineistoa vaivattomammin, ja myös aineiston käsittely on helpompaa (Williams, Wiggins & Vogt 2021, Types of data collection in surveys; Leinonen ym. 2017, 67).

Sähköinen kysely on hyvin nopea ja helppo tapa tiedon keräämiseen, mikäli kohderyhmällä on pääsy kyselyn täyttämiseen. Sähköinen kysely voidaan lähettää helposti organisaation sisällä kuuluvien sähköpostiin, tai kyselystä voidaan tehdä linkki, joka laitetaan kaikkien saataville esimerkiksi työntekijöiden yhteiselle verkkosivulle. (Williams, Wiggins & Vogt 2021, Types of data collection in surveys; Heikkilä 2014, 66.) Linkki kyselylomakkeeseen jaettiin henkilökunnan sähköpostiin, jolloin jokainen kyselyn saanut pystyi vastaamaan kyselyyn itselleen parhaana ajankohtana. Kysely voitiin jakaa henkilökunnalle yhteistyökumppanina toimivan hankkeen ilmoituskanavien kautta. Kyselylomake tehtiin E-lomake sivulle Laurean lisenssin kautta, ja vastaukset kyselyyn tallentuivat E-lomake-verkkosivulle. Oppilaitosten sisäisen viestintäkanavan Wilman avulla kyselylomake pystyttiin kohdistamaan halutulle kohderyhmälle. Kyselyyn laitettiin saateteksti, mihin tarkoitukseen kysely on tehty. Opinnäytetyön ja kyselyn tarkoituksesta tiedotettiin kohderyhmälle Tredun henkilöstön infotilaisuudessa ja yksittäisissä tilaisuuksissa, joihin osallistui joko opinnäytetyön tekijä tai joku yhteistyökumppanina toimineen hankkeen henkilöstöstä.

Kyselylomakkeen määrällisen osuuden väitteet oli johdettu Turvapaikkamallista, SAMSHAn neljästä T:stä ja HEARTS-mallista löytyvien turvallisuuteen vaikuttavien asioiden pohjalta. Esimerkiksi moraalisen ja sosiaalisen turvallisuuden kokemuksia pystyttiin tarkastelemaan kysymyksillä organisaation arvoista. Taas tietämystä traumaattisten kokemusten vaikutuksesta ja sen ehkäisemisestä voitiin selvittää SAMSHAn neljän T:n avulla kysymällä tietämystä traumatisoitumisesta. Väittämissä oli myös esimerkkitapauksia, jonka pohjalta kysytään, oliko vastaajalla osaamista toimia kyseisessä tilanteessa, ja kokiko vastaaja tarpeelliseksi puuttua tilanteeseen (Liite 1).

Laadullisessa osuudessa oli avoimia kysymyksiä siitä, minkälainen käsitys vastaajalla itsellään oli turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämisestä. Kysymyksillä saatiin selville, minkälaisia asioita pidetään tärkeinä turvallisuuden ja hyvinvoinnin kannalta, sekä missä asioissa vastaaja haluaisi olla parempi, kun turvallisuutta ja hyvinvointia halutaan edistää. Kyselyssä oli erilliset kohdat, jossa toisessa vastattiin turvallisuutta koskeviin asioihin ja toisessa hyvinvointia koskeviin asioihin. Vaikka traumainformoidussa työotteessa turvallisuus on isossa osassa, myös

hyvinvointiin liittyvät tekijät vaikuttavat turvallisuuden tunteeseen, jolloin näitä asioita oli järkevä kysyä erillisissä osioissaan. Hyvinvointia ja turvallisuutta koskevien kohtien jakaminen erillisiin kohtiin tuntui selkeämmältä vastaajan ja tulosten analysoinnin kannalta. Ensimmäinen kysymys kuitenkin sisältää molemmat turvallisuuden ja hyvinvoinnin, mutta tämä oli tietoinen valinta, jotta avoimen kohdan kysymysten määrä saatiin pidettyä kohtuullisena.

Kyselyn loppuun taustatietojen jälkeen jätettiin avoin kohta, mihin vastaaja sai vastata mitä vain turvallisuuteen liittyviä ajatuksiaan. Pää tarkoituksena tälle kohdalle oli, että yhteistyökumppanina toimiva hanke voisi saada helposti lisää kehittämisen kohteita oppilaitosturvallisuuden liittyen. Toinen syy oli, että vastaajilta olisi voinut tulla jotain traumainformoituun työotteeseen liittyvää pohdintaa näkökulmasta, mistä ei ollut osattu kyselyssä kysyä.

Kyselylomakkeella kerätty aineisto saatiin vapaaehtoisesti vastanneilta henkilöiltä. Sähköpostiin lähetetyn linkin kanssa oli saateteksti, missä mainittiin kyselyn vapaaehtoisesta vastaamisesta. Myös kyselylomakkeessa oli maininta kyselyn vapaaehtoisuudesta. Aineiston vastaukset olivat nimettömiä, eikä vastauksista voitu tunnistaa yksittäistä vastaajaa. Kyselyssä ei myöskään kysytty sellaisia tietoja, mistä yksittäisen vastaajan olisi voitu tunnistaa. Koonti vastauksista julkaistiin opinnäytetyön julkaisun yhteydessä. Aineisto tallentui sähköisesti E-lomake sivulle, mistä aineisto voitiin ladata yksittäiseksi tiedostoksi Excel-sovellukseen. Koska opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä Tredun hankkeen kanssa, ja hanke hyödynsi saatuja vastauksia toimiansa kohdentamiseen, aineisto jaettiin hankkeen käyttöön. Tätä opinnäytetyötä tehdessä, vain opinnäytetyön tekijä käsitteli aineistoa. Aineisto hävitetään, kun sen säilyttämistä ei katsota enää tarpeelliseksi.

Opinnäytetyön ja hankkeen tavoitteiden vuoksi, kohderyhmään kuuluvien henkilöiden tuli olla sellaisissa työtehtävissä, missä he pystyivät vaikuttamaan omilla teoillaan oppilaitosturvallisuuden ja opiskelijoiden hyvinvointiin vaikuttaviin tekijöihin opiskelijoita kohdatessaan. Näin kohderyhmäksi muodostui toisella asteella työskentelevät henkilöt, jotka ovat opiskelijoiden kanssa tekemisissä opetus-, ohjaustehtävissä tai ovat muuten kohtaamassa opiskelijoita esimerkiksi kouluterveydenhoitajat ja vahtimestarit. Traumainformoidussa organisaatiossa kaikki siihen kuuluvat pystyvät vaikuttamaan traumainformoituun turvalliseen ympäristöön. Tässä tapauksessa kuitenkin muita kuin opiskelijoita pääsääntöisesti kohtaavaa henkilöstöä ei otettu huomioon, koska silloin olisi pitänyt tehdä useampi erilainen kysely.

Kohderyhmä koostui kaikista Pirkanmaalla sijaitsevista Tredun ammattiopiston toimipisteistä ja Tampereen lukioista. Opinnäytetyöhön ei voitu ottaa mukaan kaikkia ”Ankkuritoiminnasta apua ja tukea II asteelle”-hankkeeseen kuuluvia lukioita Tampereen ympäryskunnista, koska tutkimuslupa oli pelkästään Tampereen kaupungilta. Tässä opinnäytetyössä opiskelijoista puhuttaessa tarkoitetaan niin nuoria kuin aikuisia, koska toisella asteella opiskelee nuoria ja aikuisia. Sama henkilöstö voi toimia nuorten ja aikuisten kanssa, jonka vuoksi esimerkiksi

pelkästään nuorten kanssa työskentelevää henkilöstöä olisi ollut liian haasteellista erotella kohderyhmästä.

Opinnäytetyössä käytettiin kokonaistutkimusta, eli kaikki perusjoukkoon kuuluvat yksilöt otettiin mukaan (Heikkilä 2014, 31). Perusjoukon muodostivat opiskelijoita pääsääntöisesti kohtaavat toisen asteen työntekijät Tredun toimipisteissä ja Tampereen kaupungin lukiokoulutuksessa. Tampereen seudun ammattiopistossa kysely jaettiin noin 650 henkilölle. Tredun henkilökunnalla kyselyyn oli mahdollista vastata viiden viikon ajan. Tänä aikana henkilöstöä pyydettiin kaksi kertaa Wilma-viestin välityksellä vastaamaan kyselyyn.

Lukioiden osalta kyselyn jakamiselle ja vastausajalle oli mahdotonta osoittaa tarkkaa lukumäärää ja aikaa, koska lukioiden rehtorit saivat jakaa kyselyä parhaaksi katsomallaan tavalla. Joissakin lukioissa kysely jaettiin erilaisten turvallisuuskoulutusten yhteydessä, kun taas joissakin kysely jaettiin pelkästään Wilman kautta. Vastausmahdollisuus lukioilla kyselyyn vaihteli arviolta kolmesta päivästä viiteen viikkoon. Tampereen lukioilla oli lokakuussa 2024 henkilöstöä 338 henkilöä (Tampere 2024b). Näin tutkimuksen perusjoukon määräksi muodostuu arviolta vajaa 1000 henkilöä. Tulosten analysoinnin kannalta tämän kokoinen perusjoukko nähtiin riittäväksi, kun otetaan huomioon todennäköinen vastausprosentti sähköisiin kyselyihin, ja suorittaessa ryhmien välistä vertailua otoskoon tuli olla 200-300 vastausta, missä jokaisessa ryhmässä on vähintään 30 vastausta. (Heikkilä 2014, 43; Williams, Wiggins & Vogt 2021, Types of data collection in surveys).

6.4 Aineiston analysointi

Lomake jakautui kahteen osaan: määrällisen tutkimusmenetelmän kysymyksiin, mitä analysoitiin ristiintaulukoinnin ja keskiarvojen avulla, ja laadullisen tutkimusmenetelmän kysymyksiin, mitkä analysoidaan teorialähtöisen sisällönanalyysin keinoin. Määrällisessä osiossa keskityttiin enemmän, mitkä tekijät vaikuttavat henkilökunnan turvallisuusosaamiseen mutta myös tämän osion avulla pyrittiin löytämään, millä turvallisuuden osa-alueilla henkilökunnalla on vahvuuksia ja heikkouksia. Laadullisessa osassa pyrittiin saamaan syventävämpää tietoa, minkälaista henkilökunnan turvallisuusosaaminen on, eli missä osa-alueissa olisi esimerkiksi kehitettävää.

Lomakkeen määrällisestä osasta saatu aineisto käsiteltiin ristiintaulukoinnin ja keskiarvojen avulla. Ristiintaulukoinnissa selvitetään kahden luokitellun muuttujan välistä yhteyttä. Toisin sanottuna, kuinka nämä kaksi muuttujaa vaikuttavat toisiinsa. Ristiintaulukointiin valitaan toiseksi muuttujaksi riippumaton muuttuja, esimerkiksi ikä tai sukupuoli, ja toiseksi muuttujaksi riippuvainen muuttuja, esimerkiksi jonkun tunteen kuvaaminen. Taulukoidessa näitä riippuvia ja riippumattomia muuttujia, ei voida välttämättä heti sanoa, kumpi muuttuja toimii selittävänä ja kumpi selitettävänä. Esimerkiksi jos tarkastellaan terveydentilan ja liikunta-aktiivisuuden riippuvuutta toisistaan. Aluksi on hankala sanoa, mahdollistaako hyvä terveydentila, että henkilö voi liikkua paljon vai johtuuko hyvä terveydentila juuri siitä, että

henkilö liikkuu paljon. Keskiarvojen laskemisella saatiin yleiskuvaa, mihin osa-alueisiin analysoinnissa kannattaa keskittyä. (Heikkilä 2014, 53, 198, 204.)

Opinnäytetyössä ristiintaulukointia pystyttiin hyödyntämään, kun tutkittiin esimerkiksi henkilökunnan työkokemuksen merkitystä erilaisiin turvallisuuden osa-alueisiin traumainformoidun työotteen kautta. Tai oliko eri toimipisteiden henkilökunnan osaamisessa eroa jollain tietyllä turvallisuuden osa-alueella. Ammattikoulujen ja lukioiden henkilöstön osaamisen vertailu oli tärkein asia, jonka yhteistyökumppani halusi tietää.

Lomakehaastattelun laadullisessa osassa olleista avoimista kysymyksistä saatu aineisto käsiteltiin teorialähtöisen, eli deduktiivisen, sisällönanalyysin avulla. Tämän opinnäytetyön analysoimista johdattaa vahvasti teoria, joka tässä tapauksessa on traumainformoidun työotteen teoria. Teorialähtöisen sisällönanalyysin avulla pystytään testaamaan jotain tiettyä teoriaa tai käsitejärjestelmää jonkin uuden aihealueen parissa, esimerkiksi tämän tutkimuksen tapauksessa oppilaitosturvallisuuteen liittyviä kokemuksia traumainformoidun työotteen kautta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 127-128.) Lomakkeella kerätty aineisto pelkistetään analysointiyksiköiksi, joita voivat olla esimerkiksi yksittäinen sana tai lause (Taulukko 1). Pelkistämällä haastatteluissa esiin nousseet asiat pystytään ryhmittelemään käsiteltävään teoriaan liittyviin teemoihin (Taulukko 2). Ryhmittelemällä analysointiyksiköt alakäsitteisiin ja tämän jälkeen laajempiin yläkäsitteisiin, saadaan haastatteluiden antama tieto jäseneltyä helpommin tutkittavaan muotoon. Näin aineistosta pystytään etsimään yhteyksiä ja eroavaisuuksia tutkimukseen liittyvään teoriaan ja taustaolettamuksiin. (Kivivuori, Aaltonen, Näsi, Suonpää & Danielsson 2018, 104; Vilka 2021, 132-136.)

Opinnäytetyössä ala- ja yläluokat ovat tulleet suoraan traumainformoituun työotteeseen liittyvistä teorioista ja malleista. Sandra Blomin kehittämä Turvapaikka-malli valikoitui käytettäväksi yläluokaksi, koska se on ensimmäisiä traumainformoituun työotteeseen kehitettyjä malleja, ja sitä pystytään hyödyntämään oppilaitosympäristöön (Sarvela & Auvinen 2020, 35; Sarvela 2023, 149). Kyseinen malli pitää sisällään sosiaaliseen, fyysiseen, moraaliseen ja psykologiseen turvallisuuteen liittyvän luokittelun. Alaluokiksi valittiin SAMSHAn kehittämä neljän T:n -malli ja San Franciscon traumainformoidun hankkeen kautta kehitetty HEARTS-malli (HEARTS 2021d; SAMSHA 2014 3-11). Neljä T:tä antoi enemmän toimintaan ja tekoihin liittyvää ryhmitelyä, kun taas HEARTS-mallista pyrittiin saamaan oppilaitosympäristöön suunnattua spesifimpää näkökulmaa traumainformoidusta työotteesta. Myös näiden molempien mallien luokittelut muun muassa tunnistaminen, torjuminen, turvallisuus ja ennustettavuus sekä myötätunto ja luotettavuus pystyttiin sisällyttämään Turvapaikka-mallin luokitteluun turvallisuudesta.

Taulukko 1: Esimerkki aineiston pelkistämisestä.

Alkuperäisilmaus	Pelkistys
tietoisuus ja ymmärrys traumataustan mahdollisuudesta	Traumatietoisuus
Uskalla puuttua erilaisiin tilanteisiin.	Puututaan erilaisiin tilanteisiin
Tulen toimeen kaikkien kanssa	Yhteistyön tärkeys
yhteiset säännöt	Rajojen asettaminen
eri ikäisten opiskelijoiden kohtaaminen ihmisinä ilman ennakkoluuloja	Yhdenvertaisuus
avoimuus	Organisaation toiminta avointa

Taulukko 2: Esimerkki aineiston ryhmittelystä.

Pelkistys	Alaluokka	Yläluokka
Traumatietoisuus	Tiedostaminen (SAMSHA)	Sosiaalinen turvallisuus
Puututaan erilaisiin tilanteisiin	Toimiminen (SAMSHA)	Turvapaikka-malli
Yhteistyön tärkeys	Voimaannuttaminen ja yhteistyö (HEARTS)	Sosiaalinen turvallisuus
Rajojen asettaminen	Turvallisuus ja ennustettavuus (HEARTS)	Sosiaalinen turvallisuus / Fyysinen turvallisuus
Yhdenvertaisuus	Kulttuurinen nöyryys (HEARTS)	Sosiaalinen turvallisuus / Psykologinen turvallisuus
Organisaation toiminta avointa	Torjuminen (SAMSHA)	Moraalinen turvallisuus

6.5 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Eettisyydellä tieteellisessä toiminnassa tarkoitetaan lupien, suostumusten ja eettisten ennakkoarvioiden tekemistä, ennen kuin aineistoa kerätään. Onko aineiston kerääminen turvallista, että vastanneiden henkilöllisyys pysyy anonyymina? Ovatko syyt tutkimuksen tekemiselle kestäväällä pohjalla, vai aiheutuuko tutkimuksen tekemisestä haittaa tutkittavalle ryhmälle? Tutkimuksessa noudatetaan oman tieteenalan sääntöjä ja ohjeistuksia, sekä Hyvän tieteellisen käytännön (HTK) -ohjeita. Näitä ohjeita ovat luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto. Luotettavalla toiminnalla varmistetaan tieteellisen toiminnan laatu kaikissa tutkimuksen vaiheissa. Rehellisyydellä tarkoitetaan tutkimuksen eri vaiheista viestimistä avoimesti oikeudenmukaisesti ja puolueettomasti eikä yksityiskohtia tutkimukseen liittyen salata. Tieteellinen toiminta ei saa vaarantaa tutkijoiden tai tutkittavien terveyttä tai turvallisuutta. Arvostuksen osoittaminen kaikkia tutkimukseen osallistuvia kohtaan on huomioitava. Mahdolliset rahoituslähteet ja muut sidonnaisuudet tutkimuksen kumppaneille ja kohteille on ilmoitettava. (Hyvä tieteellinen käytäntö... 2023, 12-13.)

Tässä opinnäytetyössä noudatettiin sosiaalialan ammattieettisyyttä. Sosiaalialalla tavoitellaan ihmisten auttamista ja erilaisten puutteiden sekä kärsimyksen vähentämistä. Eettisessä ammatillisessa toiminnassa kohdataan haasteita, mitkä liittyvät yhteiskunnalliseen vallankäyttöön, johtamiseen ja politiikkaan. Sosiaalialalla oman organisaation toiminnan kriittinen tarkastelu on oleellista eettiselle ammatillisuudelle. Vahvuudet sosiaalialan ammattihenkilöllä ovat eri organisaatioiden epäoikeudenmukaisen toiminnan, lakien ja asetusten tunnistamisessa, sekä ammattihenkilön oman toiminnan vastuullisuuden merkityksestä. Ihmistieteissä käytettäviä eettisiä periaatteita ovat tutkittavan itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, vahingoittamisen välttäminen sekä yksityisyys ja tietosuojat (Ranta & Kuula-Luumi 2017, 357). Nämä kolme periaatetta sisältyvät myös sosiaalialan ammattieettiseen osaamiseen. Itsemääräämisoikeuden kunnioittamisella asiakkaalle kerrotaan erilaisista mahdollisuuksista ja vaihtoehdoista sekä asiakkaalle annetaan mahdollisuus vaikuttaa häntä koskeviin valintoihin. Vahingon välttämässä sosiaalialalla tehtävällä työskentelyllä ei vaaranneta asiakkaan hyvinvointia, vaan hänet huomioidaan kokonaisvaltaisesti. Asiakkaan voimavaroja ja toimijuutta vahvistetaan mahdollisimman monipuolisesti osana perhettä, yhteisöä ja yhteiskuntaa. Yksityisyyden suojaan liittyy asiakkaan tietojen luottamuksellinen käsittely ja työntekijöiden vaitiolovelvollisuus. (Talentia 2022, 7-8, 12-18, 41.)

Opinnäytetyön suorittamista varten oli haettava tutkimuslupaa. Koska tutkimuksen tekeminen kohdistuu Tampereen kaupungin kaupunkiorganisaatioon, eli Tredu ja Tampereen lukiot, vaatii Tampereen kaupunki tutkimusluvan, ennen kuin tutkimukseen tarvittavaa aineistoa aletaan keräämään. Tutkimuslupa tarvitaan aina, kun tehdään selvitys, tutkimus tai opinnäyte Tampereen kaupunkiorganisaatioon liittyen. (Tampere 2024.)

Määrällisen tutkimuksen luotettavuuden tarkasteluun voidaan hyödyntää validiteettia ja reliabiliteettia. Näiden avulla pystytään muodostamaan tutkimuksen kokonaisluotettavuuden. Validiteetti kuvaa pätevyyttä, ja tarkemmin määriteltynä, sillä tarkoitetaan systemaattisen virheen puuttumista. Mikäli mitattavia käsitteitä ja muuttujia ei ole etukäteen määriteltä tarkasti, mittaustulokset eivät ole valideja, eli päteviä. Jos tutkimukselle ei ole täsmällistä tavoitetta, voidaan vahingossa tutkia vääriä asioita. Tulosten pätevyyttä voidaan varmistaa huolellisella suunnittelulla ja harkitulla tiedonkeruulla. Lomakkeella olevien kysymysten on mitattava tutkittavaa ongelmaa yksiselitteisesti, ja niiden tulee kattaa tutkimusongelma kokonaisuudessaan. Perusjoukon, eli kohderyhmän, tarkka määrittely, edustavan otoksen saaminen ja korkea vastausprosentti mahdollistavat tulosten pätevyyden toteutumisen. Keskiarvojen hyödyntämisen osalta, tutkittavan otokseen tulisi olla yli 30, jotta otannan jakaumaa voidaan pitää normaalina. (Heikkilä 2014, 27, 104, 175-178.)

Reliabiliteetti tarkoittaa tulosten tarkkuutta. Tutkimuksesta saadut tulokset eivät saa olla sattumanvaraisia, vaan tutkimus olisi oltava toistettavissa. Tieteellisiä tuloksia ei saa yleistää pätevyysalueen ulkopuolelle, eli yhdestä tutkimuksesta saadut tulokset eivät välttämättä pidä

enää paikkaansa esimerkiksi muuna aikana tai toisessa yhteiskunnassa. Reliabiliteetin kannalta tutkijan oma kriittisyys on tärkeää. Tutkimuksen kaikissa vaiheissa voi sattua virheitä, mikä vaikuttaa tutkimustulokseen. Tutkijan olisi tärkeää osata tulkita saatua tietoa oikein, ja käyttää analysointiin sellaisia menetelmiä, mitkä hän hallitsee hyvin. Tuloksien sattuman varaisuuteen vaikuttaa, jos otoskoko on pieni. Myös on varmistuttava, ettei otos ole vino, eli jätetään tutkimatta jokin perusjoukkoon kuulumaton ryhmä. Tämän opinnäytetyön kannalta vinous tarkoittaisi, että tutkitaan pelkästään opettajia, ja jätettäisiin erilaisissa ohjaajan tehtävissä olevat pois. (Heikkilä 2014, 28.) Kyselylomakkeen luotettavuuteen voidaan vaikuttaa, että helpot kysymykset, kuten ikä ja sukupuoli, jätetään loppuun. Vastaaajan aistit ovat oletettavasti terävimmillään kyselyn alussa, jolloin enemmän aivotyötä vaativat kysymykset on järkevä olla ihan alussa. Näin kyselyn luotettavuutta voidaan parantaa. (Valli 2018, 83.)

Luotettavuutta ja reliabiliteettia ristiintaulukoinnin osalta voidaan tarkastella p-arvon laske-
misella, eli ovatko saadut tulokset tilastollisesti merkittäviä. P-arvolla pystytään varmista-
maan, onko valikoitujen otoksien välillä jonkinlaista eroa tai riippuvuutta toisiinsa, vai onko
tulos täysin sattumanvarainen. P-arvon laskemiselle oleellista on valita merkitystaso, jota voi-
daan kutsua myös riskitasoksi. Merkitystasot ovat yleisesti tieteellisissä tutkimuksissa 0,05, eli
5 prosenttia, tai 0,01, eli 1 prosentti. Jos p-arvoksi saadaan alle 0,05, puhutaan melkein mer-
kitsevästä tuloksesta. Jos arvo on taas alle 0,01, voidaan puhua merkitsevästä tuloksesta.
(Tietoarkisto 2024a; Tietoarkisto 2024b.) Tässä opinnäytetyössä merkitystasoksi oli valittu,
että p-arvon oli oltava pienempi kuin 0,05. P-arvo laskentaa käytettiin niissä tuloksissa, joissa
selittäviä muuttujia oli kaksi, esimerkiksi kun vertailtiin miehen ja naisen eroja. P-arvo las-
kettiin Microsoft Excelissä kaavalla TTESTI (1 matriisi;2 matriisi;2;1).

Laadullisen tutkimuksen luottavuudessa käytetään osaltaan samojen asioiden arviointia, kuin
määrällisessä tutkimuksessa. Laadullisessa tutkimuksessa korostuvat idean siirrettävyys, eli
voidaanko tutkimuksessa saatuja tuloksia hyödyntää jossakin muussa tutkimusympäristössä.
Luotettavuuteen vaikuttaa laadullisessa tutkimuksessa tutkimuksen eri vaiheiden selkeä ja ha-
vainnollinen kuvailu. Luotettavuuden arviointiin voidaan hyödyntää uskottavuuden käsitettä.
Tähän vaikuttaa suuren yleisön ja kriittisen tiedeyhteisön mielipide siitä, noudattaako tutki-
mus tieteellisiä käytänteitä ja onko tutkimus ylipäätään toteutettu asianmukaisesti. Luotetta-
vassa menettelyssä on olennaista kuvata käytettyjä metodeja niin selkeästi, että kyseinen
tutkimus on mahdollista toistaa samoilla tuloksilla. Laadullisessa tutkimuksessa aineisto voi
saturoitua, eli samat asiat alkavat haastatteluissa toistumaan. Tätä ei etukäteen voida enna-
koida, mikä hankaloittaa tarvittavan aineiston määrän arviointia. (Aaltio & Puusa 2020, 172-
180.) Tässä opinnäytetyössä luotettavaan lopputulokseen päästiin selkeällä kuvauksella työvai-
heista ja käytetyistä menetelmistä.

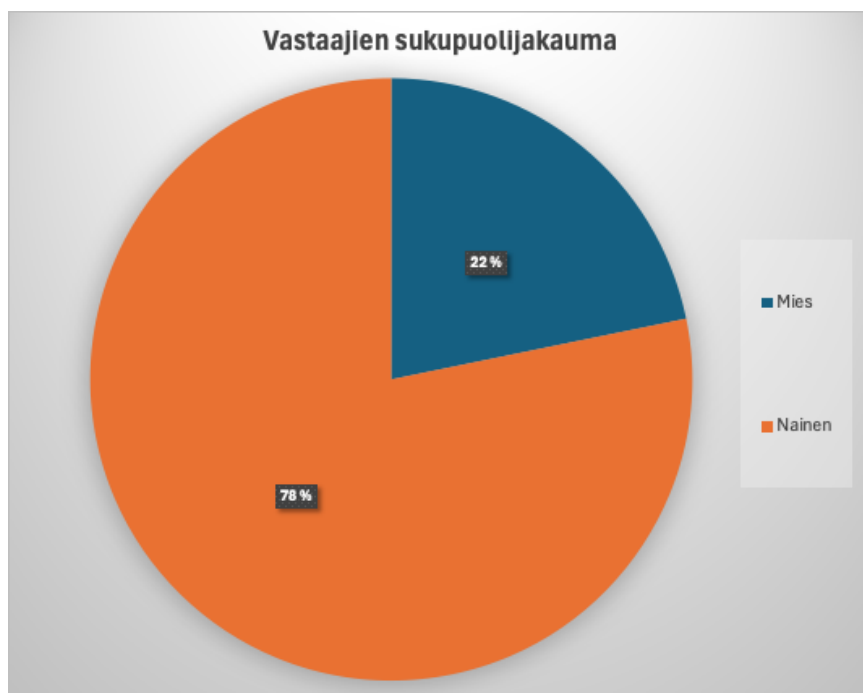
7 Tulokset

Kyselylomakkeesta saatu aineisto koostui taustatiedoista, määrällisen osuuden suljetuista kysymyksistä ja laadullisen osuuden avoimista kysymyksistä (Liite 1). Aivan kyselyn lopussa oli yksi avoin kohta, mihin vastaajat saivat vapaasti kertoa ajatuksiaan oppilaitosturvallisuudesta, jos heille oli niitä herännyt kyselyä täyttäessä. Tuota kohtaa käsitellään yhdessä laadullisen osuuden kanssa. Määrällinen ja laadullinen osuus on otsikoitu tutkimuskysymysten pohjalta. Määrällisellä osuudella pyrittiin vastaamaan kysymykseen, mitkä tekijät vaikuttavat toisen asteen henkilökunnan turvallisuusosaamiseen. Laadullisella osuudella taas pyrittiin huomioimaan kysymys, minkälaista toisen asteen koulujen henkilökunnan turvallisuusosaaminen on traumainformoidun työtteen näkökulmasta.

Kyselyyn saatiin yhteensä 172 vastausta. Joihinkin kohtiin kyselyssä muodostui alle 5 kappaletta vastanneita, joten näitä kohtia ei ole tulosten analysoinnissa voitu ottaa huomioon yksityisyyden suojan ja tunnistamisriskin vuoksi.

7.1 Taustatiedot

Kyselyyn vastanneista yli 3/4 olivat naisia ja loput miehiä (Kuvio 1). Vastanneiden sukupuolijakauma työpaikan suhteen oli suhteellisen tasainen. Lukion puolelta miesvastaajia oli hieman enemmän kuin ammattiopistolla (Taulukko 3).

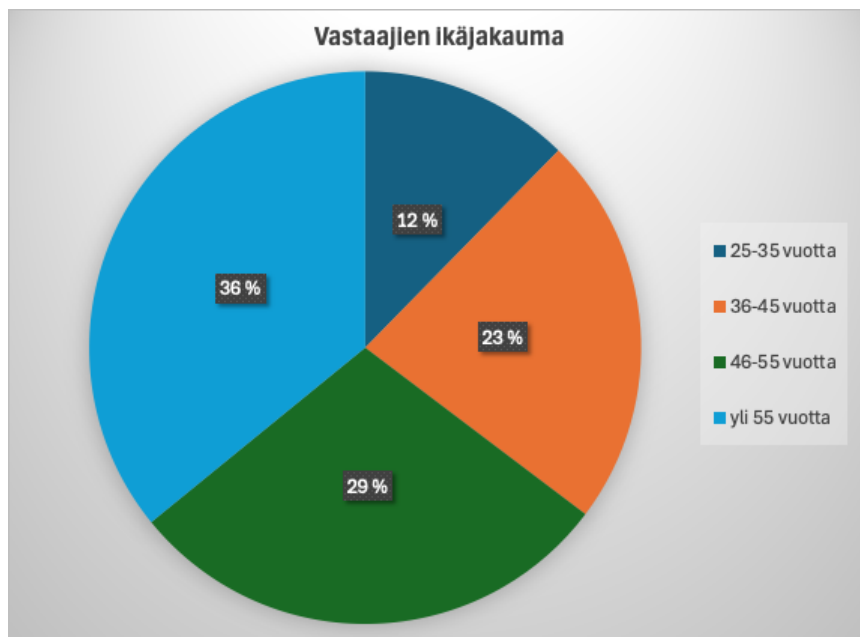

Kuvio 1: Vastaajien sukupuolijakauma (n=170)

Taulukko 3: Sukupuolijakauma työpaikan mukaan (n=170)

Työpaikka	Mies	Nainen	Yhteensä
Ammattiopisto	18 %	82 %	100 %
Lukio	28 %	72 %	100 %

Ikäjakaumassa kaksi selkeästi isointa vastannutta ryhmää olivat yli 55-vuotiaat ja 46-55 vuotiaat (Kuvio 2). Kun tarkasteltiin ikäjakaumaa työpaikan mukaan, huomattiin, että ammattiopiston puolella puolet vastanneista olivat yli 55-vuotiaita (Taulukko 4). Lukion puolella yli 2/3 vastanneista olivat 36-55-vuotiaita (Taulukko 4).

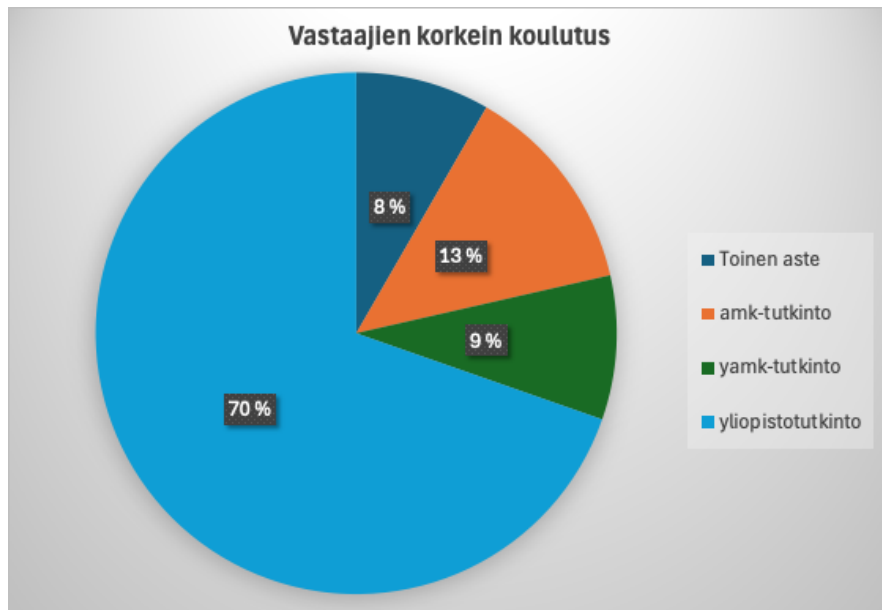

Kuvio 2: Vastaajien ikäjakauma (n=170)

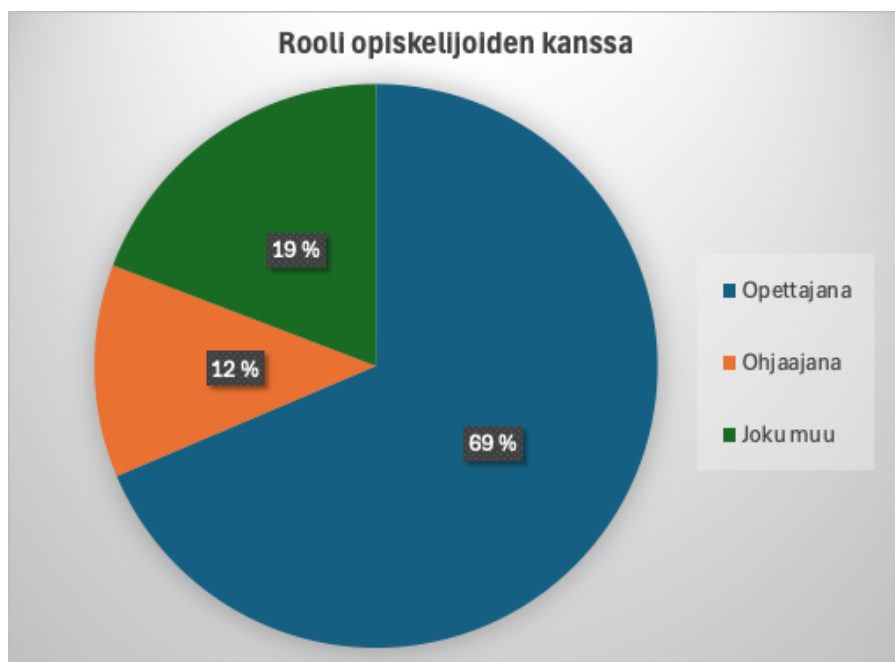
Taulukko 4: Ikäjakauma työpaikan mukaan (n=170)

Työpaikka	25-35 vuotta	36-45 vuotta	46-55 vuotta	yli 55 vuotta	Yhteensä
Ammattiopisto	9 %	17 %	24 %	50 %	100 %
Lukio	18 %	32 %	37 %	12 %	100 %

Kysyttäessä vastaajien koulutusta, lähes 3/4 on yliopistotutkinto. Seuraavaksi yleisin oli ammattikorkeakoulututkinto reilu 10 prosenttia. Ylempää ammattikorkeakoulututkintoa ja toisen asteen tutkintoa on molempia lähes yhtä paljon vastanneista. (Kuvio 3.) Vastaajista hieman alle 70 prosenttia työskenteli opettajana, hieman yli 10 prosenttia ohjaajana ja lähes 20 prosenttia jonain muuna kuin opettajana tai ohjaajana (Kuvio 4).

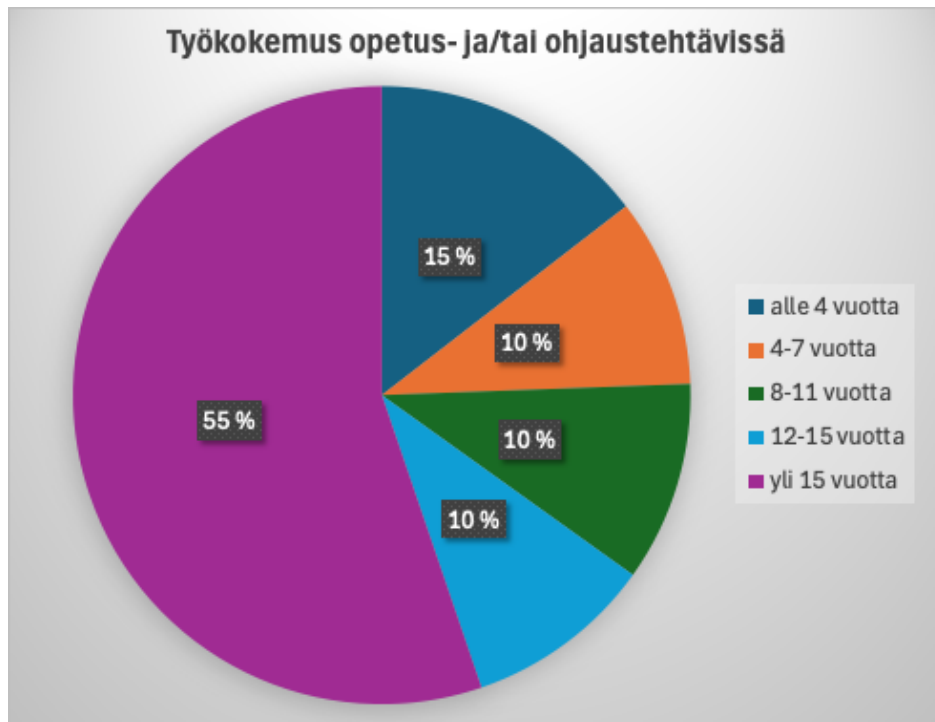

Kuvio 3: Korkein koulutus (n=168)

Kuvio 4: Rooli opiskelijoiden kanssa työskennellessä (n=172)

Yli puolella vastanneista oli työkokemusta opetus- ja/tai ohjaustehtävissä yli 15 vuotta. 4-7 vuoden, 8-11 vuoden ja 12-15 vuoden työkokemus jakautuivat kaikki 10 prosentin osuuksiin. Alle 4 vuoden työkokemus opetus- ja/tai ohjaustehtävistä oli 15 prosentilla. (Kuvio 5.)

Kuvio 5: Työkokemus opetus- ja/tai ohjaustehtävissä (n=172)

Kaikissa työnkuviissa näkyi, että suurin osa vastanneista oli työskennellyt opetus- ja/tai ohjaustehtävissä yli 15 vuotta. Opettajien kohdalla muilla työkokemusvuosilla oli lähes yhtä isot prosenttiosuudet reilun 10 prosentin nurkilla. Ohjaajana työskentelevinä seuraavaksi isoin osuus oli 24 prosentilla alle 4 vuoden työkokemus. Ohjaajana työskentelevillä myös iso osuus oli 4-7 vuoden työkokemus, ja pienimpinä 8-15 vuoden työkokemus. Myös jossain muussa roolissa työskentelevillä alle 4 vuoden työkokemus oli toiseksi isoin 18 prosentilla. Seuraavaksi pisimmät työkokemukset olivat melkein samoilla prosentteilla 8-15 vuoden työkokemus ja pienin osuus muissa rooleissa työskentelevillä oli 4-7 vuotta. (Taulukko 5.)

Taulukko 5: Työkokemus sen mukaan missä tehtävässä opiskelijoiden kanssa työskentelee (n=172)

Rooli	alle 4 vuotta	4-7 vuotta	8-11 vuotta	12-15 vuotta	yli 15 vuotta	yht.
Opettaja	12 %	10 %	11 %	12 %	55 %	100 %
Ohjaaja	24 %	19 %	10 %	5 %	43 %	100 %
Joku muu	18 %	3 %	9 %	6 %	64 %	100 %
yht.	15 %	10 %	10 %	10 %	55 %	100 %

7.2 Turvallisuusosaamiseen vaikuttavien tekijöiden merkitys

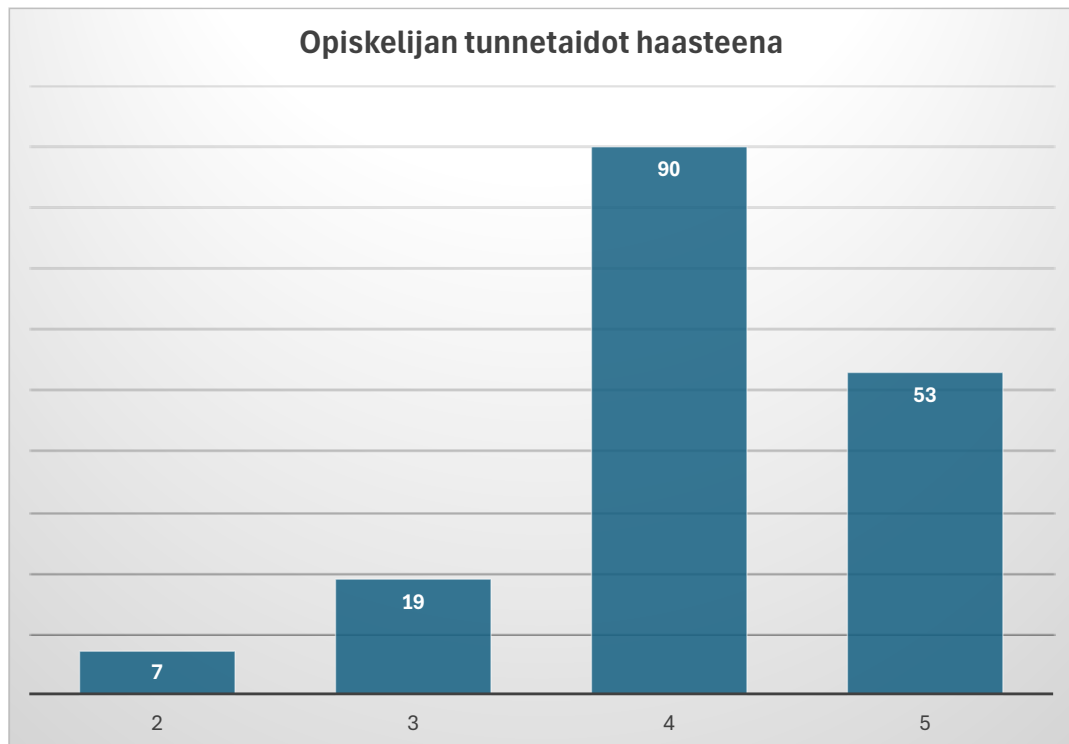
Määrällisessä osuudessa oli tehty suljettuja kysymyksiä ja väittämiä. Näihin vastattiin valitsemalla numero, joka kuvasti vastaajan kokemusta parhaiten. Vastausvaihtoehdot olivat 0 en

osaa sanoa, 1 täysin eri mieltä, 2 osittain eri mieltä, 3 en samaa enkä eri mieltä, 4 osittain samaa mieltä ja 5 täysin samaa mieltä. Opinnäytetyössä esitetyt keskiarvot ristiintaulukointia tarkastellessa on laskettu näistä vastausvaihtoehdoista. Analysoitavaksi valittiin poikkeavuudet keskiarvoissa, jos isoimman ja pienimmän arvon välillä on vähintään 0,5. Pienemmästä poikkeavuudesta ei nähtäisi tarpeeksi selvästi eroavaisuuksia, ja aineistosta ei löytynyt isompia poikkeavuuksia niin paljoa, että analysointia olisi järkevä toteuttaa.

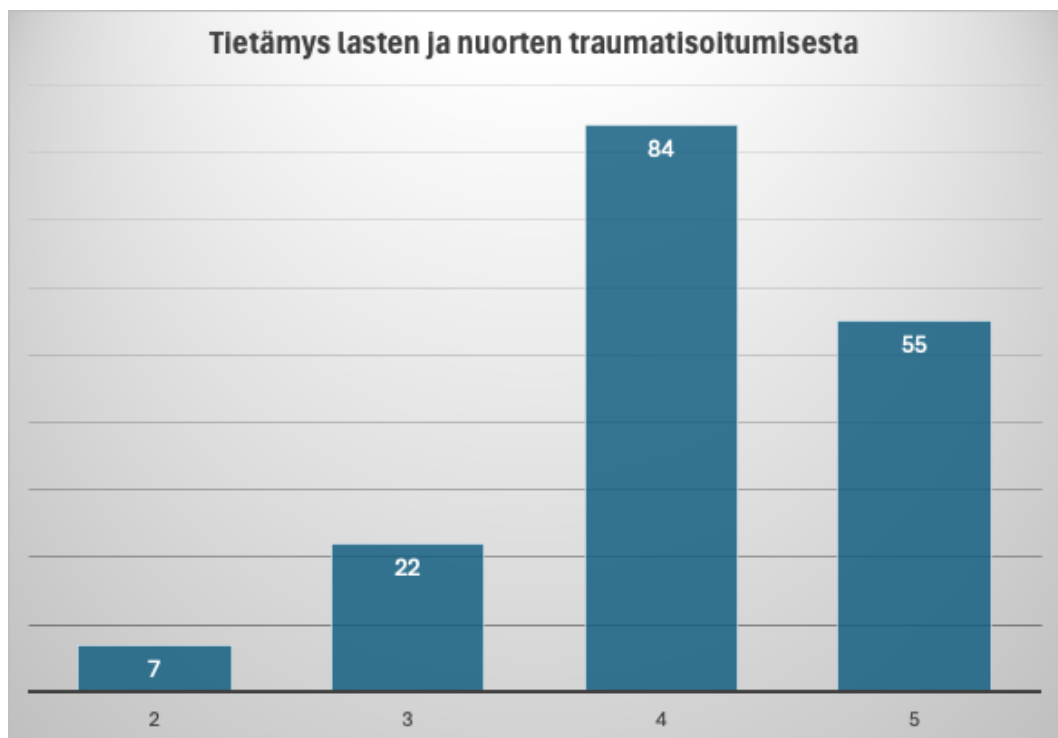
Tarkastellessa kaikkia vastauksia yksittäisten kysymysten kohdalla olivat tulokset todella saman suuntaisia. Kuviossa 6 näkyi, kun kysyttiin tasa-arvoisesta kohtelusta työpaikalla, että lähes kaikki vastaajat olivat täysin samaa mieltä. Toiseksi suurin osa 18 vastauksella oli osittain samaa mieltä ja loput 5 vastausta eivät olleet samaa eivätkä eri mieltä. Kuviossa 7 näkyy, kun annettiin väite, että pystytäänkö opiskelijan kanssa toimimaan, jos hänellä on haasteita tunteidensa ilmaisussa. Valtaosa 90 vastauksella oli osittain samaa mieltä. 53 vastannutta on ollut täysin samaa mieltä, ja 19 vastaajaa ei ole ollut samaa eikä eri mieltä. Loput vastanneista ovat olleet osittain eri mieltä. Kuviossa 8 käsiteltiin väitettä, kuinka hyvin tiedetään, mitkä asiat aiheuttavat lasten ja nuorten traumatisoitumista. Jakauma oli lähes sama kuin kuviossa 7, eli valtaosa oli osittain samaa tai täysin samaa mieltä. 22 vastannutta ei ole ollut samaa eikä eri mieltä ja 7 vastannutta olivat osittain eri mieltä. Näin tarkasteltuina valtaosa väitteisiin saaduista vastauksista noudatti tätä kaavaa, eli valtaosan kysymysten vastauksista oli osittain samaa tai täysin samaa mieltä.

Kuvio 6: Työpaikallani kohtelen kaikkia tasa-arvoisesti esimerkiksi kulttuuriin, seksuaalisuuteen tai uskontoon katsomatta. (n=168)

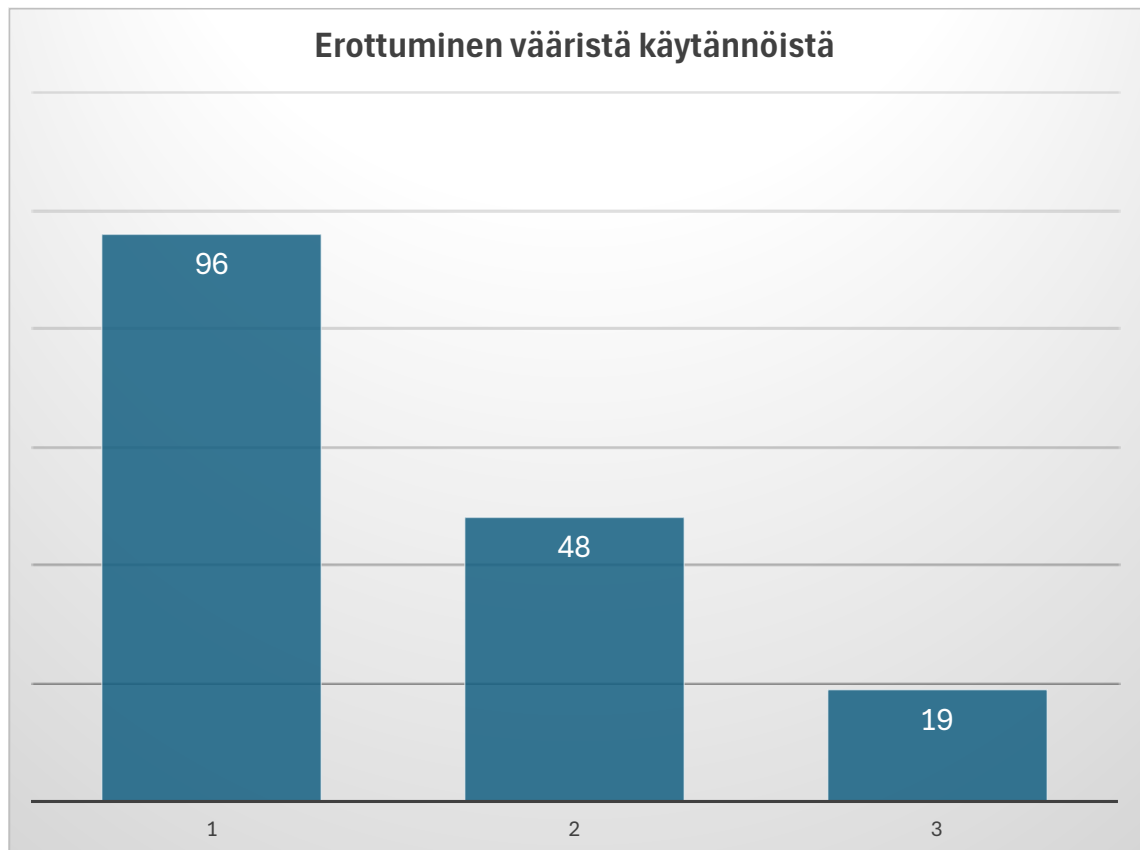

Kuvio 7: Pystyn toimimaan opiskelijan kanssa, jos hänellä on haasteita tunteidensa ilmaisussa. (n=169)

Kuvio 8: Tiedän, mitkä asiat lapsilla ja nuorilla aiheuttavat traumatisoitumista. (n=168)

Kuvio 9 koskee väittämää, että jos suurin osa työyhteisössä toimii väärin, tulee vastaajan toimia väärän toimintavan mukaan, ettei hän erotu joukosta. Väite on ilmaistu negatiivisesti, jolloin analysoidut tulokset näkyvät väärällä tavalla. 96 vastaajaa on väitteen kanssa täysin eri mieltä, eli jos joku toimii väärin, he eivät koe tarvetta toimia myös väärin. 48 kappaletta on osittain eri mieltä, ja loput 9 kappaletta ei ollut samaa eikä eri mieltä. Vaikka kuvio näyttää aivan erilaiselta kuin aikaisemmin esitetyt kuviot, vastauksista saatu tulos on samoilla linjoilla aikaisempien kuvioiden kanssa.

Kuvio 9: Jos suurin osa toimii käytäntöjä vastaan, koen, että minun on toimittava samoin, etten erotu joukosta. (n=163)

Näin tarkasteluna ainoa merkittävä poikkeavuus näkyi kuviossa 10. Kuvio 10 käsittelee väitettä, että organisaation toiminnassa voidaan ehkäistä uudelleen traumatisoitumista. Enemmistö vastauksista oli osittain samaa tai täysin samaa mieltä. Kuitenkin 38 vastaajaa ei ollut samaa eikä eri mieltä ja 30 vastaajaa ei osannut sanoa. Loput 12 vastaajaa oli osittain eri mieltä. Kuvio 10 noudatti saman näköistä jakaumaa muiden tulosten kanssa, paitsi en osaa sanoa-vastauksien määrä oli huomattavasti isompi kuin minkään muun kysymyksen kohdalla. (Kuvio 10.)

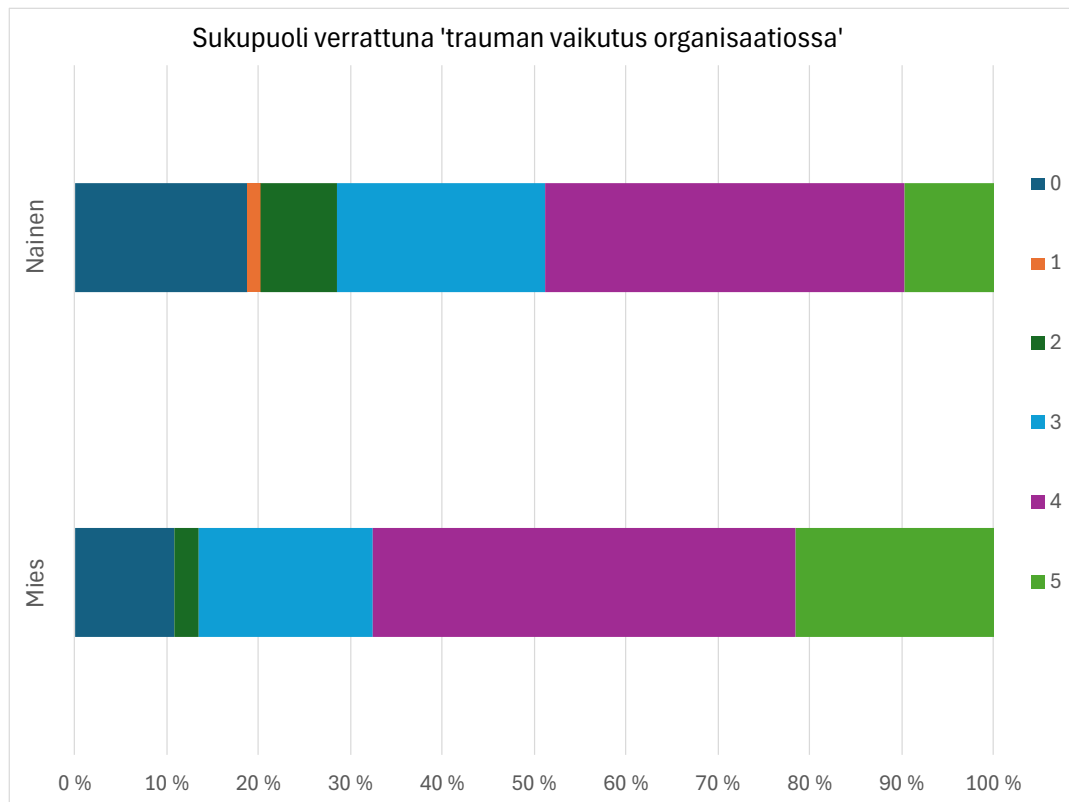

Kuvio 10: Organisaatiomme toiminnassa voidaan ehkäistä uudelleen traumatisoitumista. (n=170)

Tarkasteltaessa sukupuolten mukaan laskettuja keskiarvoja väitteen "Organisaatiomme toiminnassa voidaan ehkäistä uudelleen traumatisoitumista" vastauksista, huomattiin, että miehet olivat enemmän samaa mieltä väitteen kanssa kuin naiset (Taulukko 6). Ristiintaulukoidessa huomattiin miehien osalta jollain tavalla samaa mieltä olevien osuuden olevan vajaa 70 prosenttia kun samaa mieltä olevien naisten osuus oli vajaa 50 prosenttia (Kuvio 11). Naisilla myös pieni osa oli täysin eri mieltä väitteen kanssa (Kuvio 11). En osaa sanoa vastausten osuus oli miehillä hieman yli 10 prosenttia ja naisilla hieman alle 20 prosenttia (Kuvio 11). Laskettu p-arvo tässä kohdassa oli noin 0,02 eli $p < 0,05$.

Taulukko 6: Keskiarvo sukupuolen mukaan väitteeseen "Organisaatiomme toiminnassa voidaan ehkäistä uudelleen traumatisoitumista." (n=170)

	Trauman vaikutus organis.
Mies	3,5
Nainen	2,9

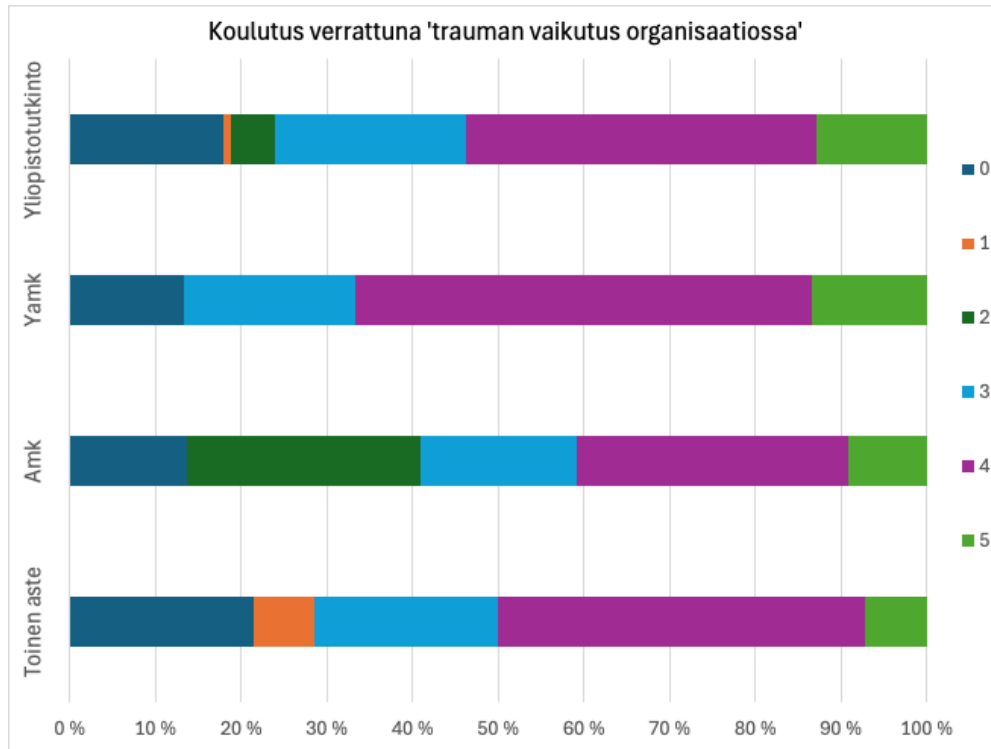

Kuvio 11: Ristiintaulukointi sukupuolten vertailusta väitteeseen "Organisaatiomme toiminnassa voidaan ehkäistä uudelleen traumatisoitumista." (n=170)

Tarkastellessa koulutuksen mukaan laskettuja keskiarvoja väitteen "Organisaatiomme toiminnassa voidaan ehkäistä uudelleen traumatisoitumista" vastauksista, huomattiin toisen asteen ja ammattikorkeakoulututkinnon omaavien olleen hieman vähemmän samaa mieltä väitteen kanssa kuin ylemmän ammattikorke- ja yliopistotutkinnon omaavat (Taulukko 7). Ristiintaulukoidessa koulutuksen mukaan väitteen osalta nähtiin, että toisen asteen tutkinnon omaavissa hieman alle 10 prosenttia ja yliopistotutkinnon omaavilla hyvin pieni osa oli täysin eri mieltä (Kuvio 12). Isoin osuus hieman eri mieltä väitteen kanssa oleva ryhmä oli ammattikorkeakoulututkinnon omaavat vajaalla 30 prosentilla (Kuvio 12). Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon omaavilla suurin osa oli jollain tavalla samaa mieltä reilulla 50 prosentilla (Kuvio 12). Kaikissa ryhmissä en osaa sanoa vastanneiden osuus oli noin 10-20 prosentin paikkeilla (Kuvio 12).

Taulukko 7: Keskiarvo koulutuksen mukaan väitteeseen "Organisaatiomme toiminnassa voidaan ehkäistä uudelleen traumatisoitumista." (n=168)

	Trauman vaikutus organis.
toinen aste	2,8
amk	2,8
yamk	3,4
yltiopisto	3,1

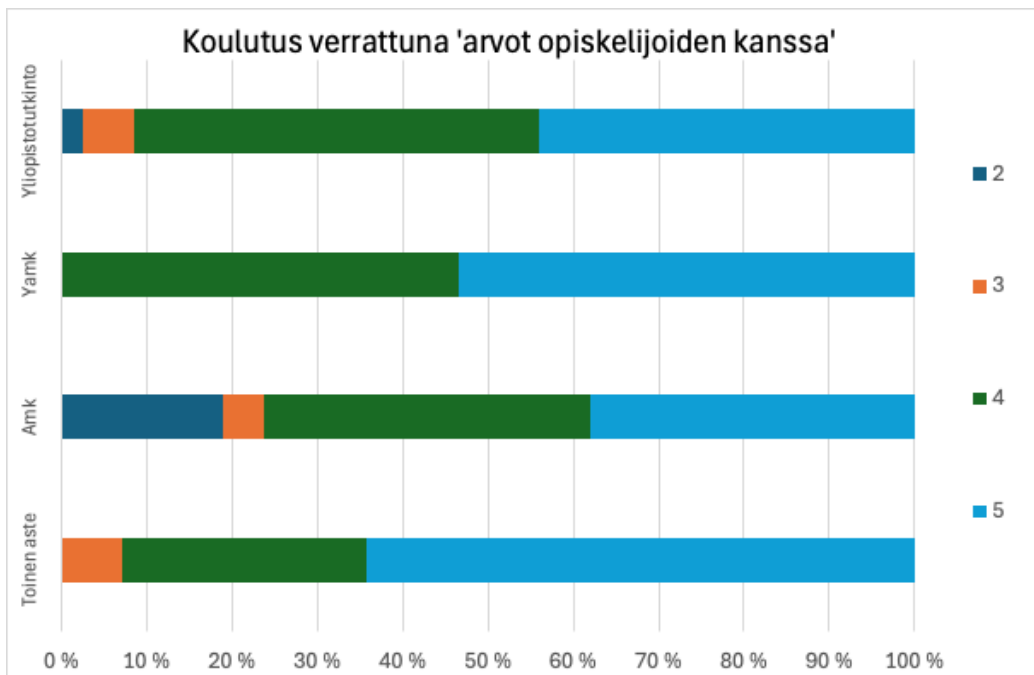

Kuvio 12: Ristiintaulukointi koulutuksen vertailusta väitteeseen "Organisaatiomme toiminnassa voidaan ehkäistä uudelleen traumatisoitumista." (n=168)

Tarkastellessa koulutuksen mukaan laskettuja keskiarvoja väitteen "Opiskelijoiden kanssa työskennellessä pystyn toimimaan organisaationi arvojen mukaisesti" vastauksista nähtiin ammattikorkeakoulututkinnon omaavien olleen vähemmän samaa mieltä muiden tutkintojen omaavien kanssa (Taulukko 8). Ammattikorkeakoulututkinnon omaavilla en osaa sanoa vastausten määrä oli vajaa 20 prosenttia, ja jollain tavalla samaa mieltä olevien osuus oli vajaa 80 prosenttia (Kuvio 13). Muilla koulutuksilla samaa mieltä olevien osuus oli yli 90 prosenttia (Kuvio 13).

Taulukko 8: Keskiarvo koulutuksen mukaan väitteeseen ”Opiskelijoiden kanssa työskennellessä pystyn toimimaan organisaationi arvojen mukaisesti.” (n=166)

	Opiskelijat arvot
toinen aste	4,6
amk	3,8
yamk	4,5
yliopisto	4,3

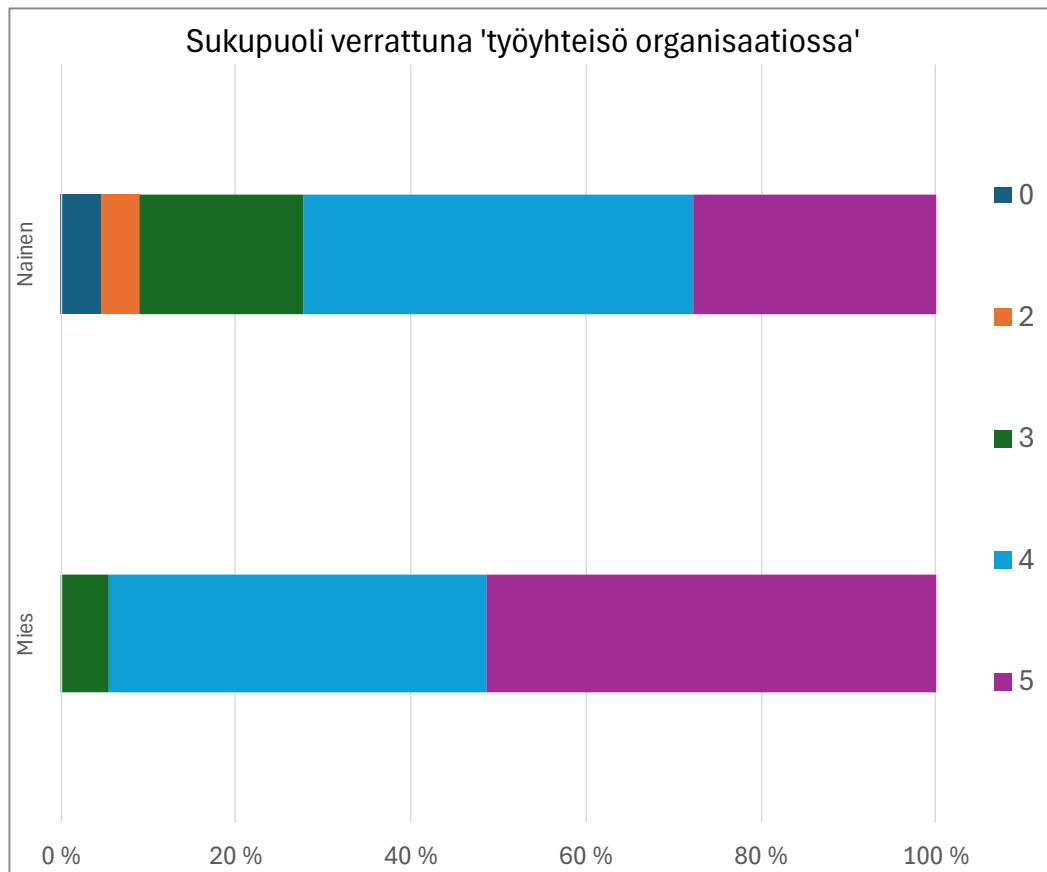

Kuvio 13: Ristiintaulukointi koulutuksen vertailusta väitteeseen ”Opiskelijoiden kanssa työskennellessä pystyn toimimaan organisaationi arvojen mukaisesti.” (n=166)

Tarkastellessa sukupuolen mukaan laskettuja keskiarvoja väitteen ”Minusta tuntuu, että muut työyhteisöni jäsenet toimivat organisaatiomme arvojen mukaisesti.” vastauksista huomattiin naisten olleen vähemmän samaa mieltä kuin miehet (Taulukko 9). Miehistä yli 90 prosenttia oli jollain tavalla samaa mieltä väitteen kanssa, kun naisilla kyseinen osuus oli hieman yli 70 prosenttia (Kuvio 14). Tähän kohtaan laskettu p arvo oli noin 0,06 eli $p > 0,05$.

Taulukko 9: Keskiarvo sukupuolen mukaan väitteeseen ”Minusta tuntuu, että muut työyhteisöni jäsenet toimivat organisaatiomme arvojen mukaisesti.” (n=170)

	Työyhteisö organisaatiossa
Mies	4,5
Nainen	3,8

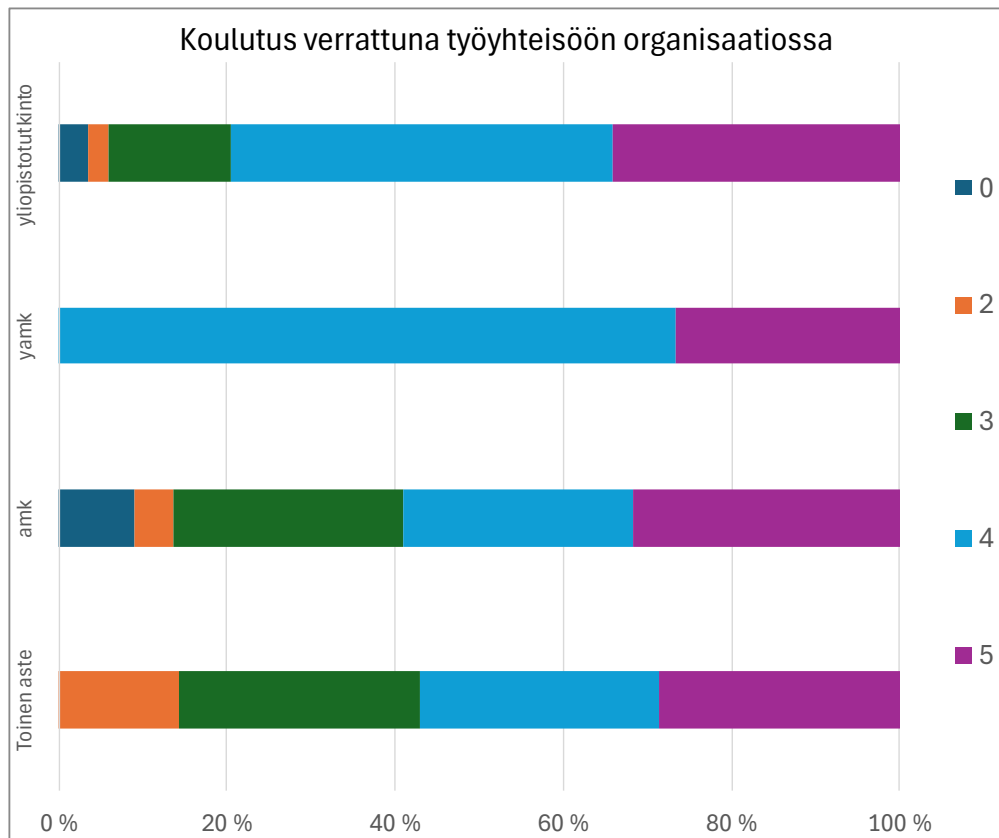

Kuvio 14: Ristiintaulukointi sukupuolen vertailusta väitteeseen ”Minusta tuntuu, että muut työyhteisöni jäsenet toimivat organisaatiomme arvojen mukaisesti.” (n=170)

Tarkastellessa koulutuksen mukaan laskettuja keskiarvoja väitteen ”Minusta tuntuu, että muut työyhteisöni jäsenet toimivat organisaatiomme arvojen mukaisesti” vastauksista, nähtiin toisen asteen ja ammattikorkeakoulututkinnon omaavien olleen vähemmän samaa mieltä väitteen kanssa (Taulukko 10). Toisen asteen tutkinnon omaavilla hieman erimieltä olevia oli noin 15 prosenttia. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneilla lähes sama osuus koostui en osaa sanoa ja hieman eri mieltä vastauksista. Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon ja yliopistotutkinnon omaavilla jollain tavalla samaa mieltä olevien osuudet olivat selkeästi isoimmat. (Kuvio 15.)

Taulukko 10: Keskiarvo koulutuksen mukaan väitteeseen ”Minusta tuntuu, että muut työyhteisöni jäsenet toimivat organisaatiomme arvojen mukaisesti.” (n=168)

	Työyhteisö organisaatiossa
toinen aste	3,7
amk	3,6
yamk	4,3
yliopisto	4,0

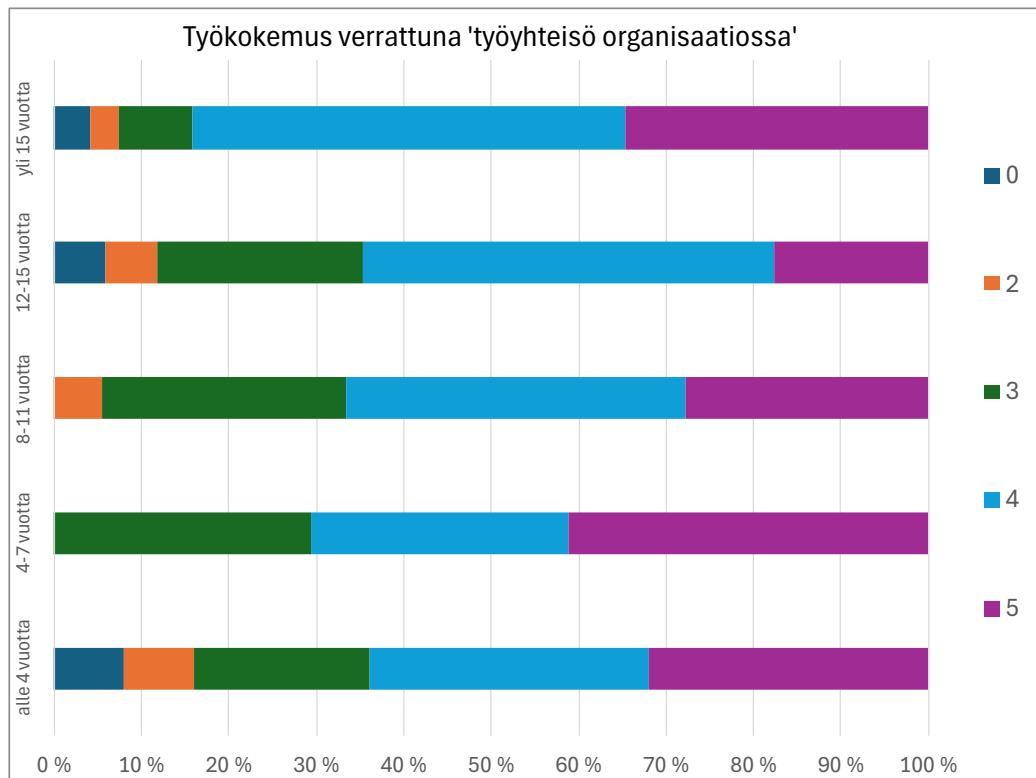

Kuvio 15: Ristiintaulukointi koulutuksen vertailusta väitteeseen ”Minusta tuntuu, että muut työyhteisöni jäsenet toimivat organisaatiomme arvojen mukaisesti.” (n=168)

Tarkastellessa työkokemuksen mukaan laskettuja keskiarvoja väitteen ”Minusta tuntuu, että muut työyhteisöni jäsenet toimivat organisaatiomme arvojen mukaisesti” vastauksista, nähtiin että alle 4 ja 12-15 vuoden työkokemuksen omaavat olivat vähiten samaa mieltä (Taulukko 11). Näiden molempien ryhmien en osaa sanoa ja hieman eri mieltä olevien osuus vastauksista oli noin 15 prosenttia. Yli 15 vuoden työkokemuksen omaavilla jollain tavalla samaa mieltä olevien osuus oli isoin noin 85 prosentilla. Muun työkokemuksen omaavilla jollain tavalla samaa mieltä olevien osuus oli noin 65-70 prosenttia. (Kuvio 16.)

Taulukko 11: Keskiarvo työkokemuksen mukaan väitteeseen ”Minusta tuntuu, että muut työyhteisöni jäsenet toimivat organisaatiomme arvojen mukaisesti.” (n=172)

	Työyhteisö organisaatiossa
1. alle 4v	3,6
2. 4-7v	4,1
3. 8-11v	3,9
4. 12-15v	3,6
5. yli 15v	4,0

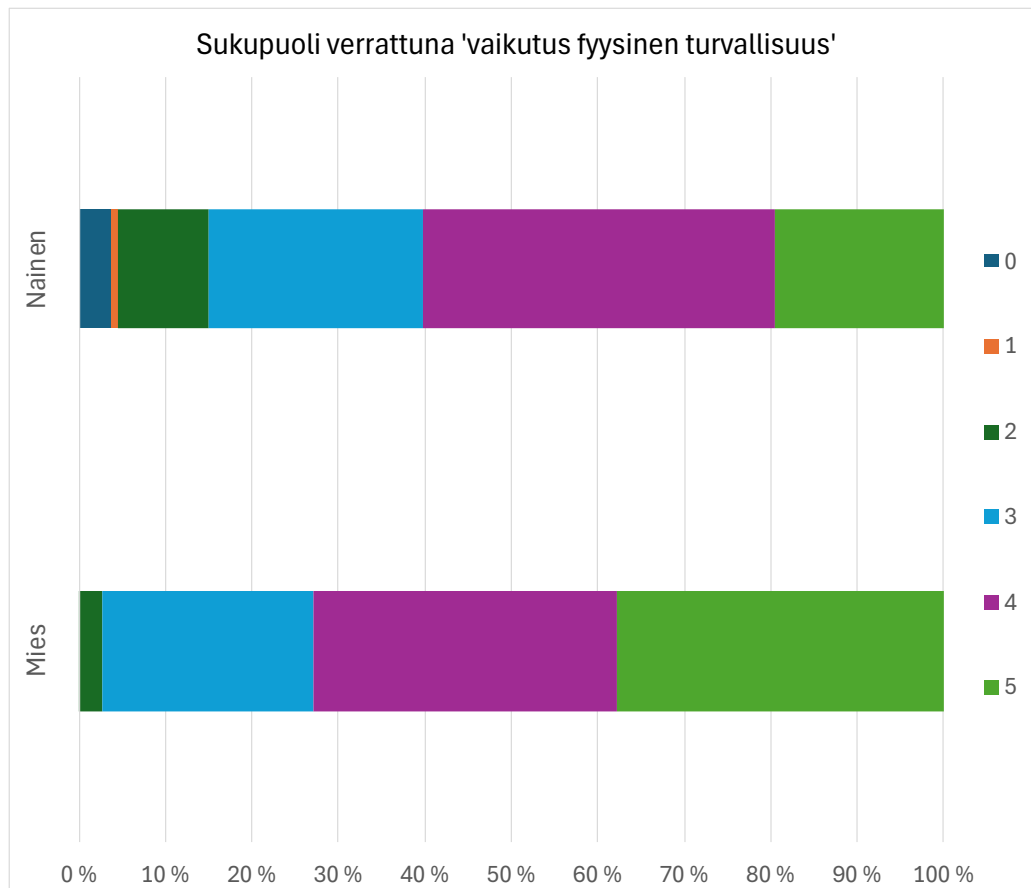

Kuvio 16: Ristiintaulukointi työkokemuksen vertailusta väitteeseen "Minusta tuntuu, että muut työyhteisöni jäsenet toimivat organisaatiomme arvojen mukaisesti." (n=172)

Tarkastellessa sukupuolen mukaan laskettuja keskiarvoja väitteen "Pystyn vaikuttamaan fyysisen turvallisuuden tunteeseen oppilaitosympäristössä" vastauksista, huomattiin naisten olevan vähemmän samaa mieltä miehiin verrattuna (Taulukko 12). Miehillä jollain tavalla samaa mieltä olleiden osuus oli vajaa 75 prosenttia, ja naisilla tämä osuus oli noin 60 prosenttia. En samaa enkä eri mieltä vastanneiden osuus oli molemmilla miehillä ja naisilla noin 25 prosenttia. Naisilla hieman eri mieltä vastauksien osuus oli noin 10 prosenttia, kun miehillä sama osuus oli alle 5 prosentin luokkaa. (Kuvio 17.) Tähän kohtaan laskettu p arvo oli noin 0,04 eli $p < 0,05$.

Taulukko 12: Keskiarvo sukupuolen mukaan väitteeseen "Pystyn vaikuttamaan fyysisen turvallisuuden tunteeseen oppilaitosympäristössä." (n=170)

	Vaikutus fyysinen turvallisuus
Mies	4,1
Nainen	3,6

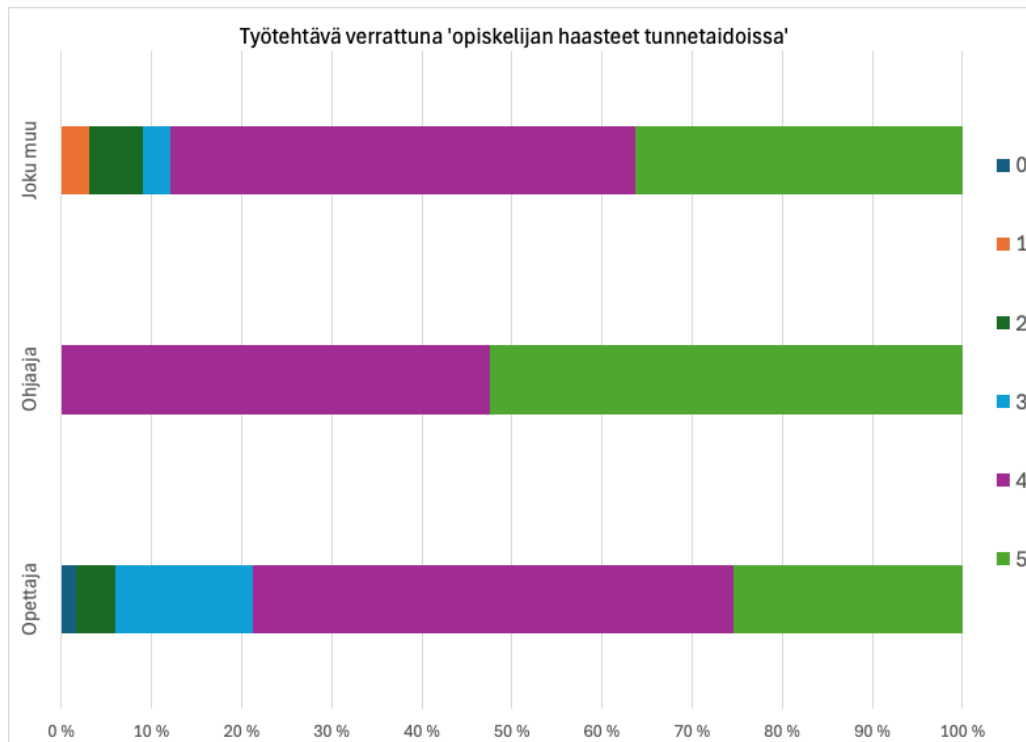

Kuvio 17: Ristiintaulukointi sukupuolen vertailusta väitteeseen "Pystyn vaikuttamaan fyysisen turvallisuuden tunteeseen oppilaitosympäristössä." (n=170)

Tarkastellessa sukupuolen mukaan laskettuja keskiarvoja väitteen "Pystyn toimimaan opiskelijan kanssa, jos hänellä on haasteita tunteidensa ilmaisussa" vastauksista, huomattiin opettajana toimineiden olleen vähemmän samaa mieltä (Taulukko 13). Opettajilla jollain tavalla samaa mieltä olevien osuus oli vajaa 80 prosenttia, kun muilla ryhmillä sama osuus oli lähes 90 prosenttia tai enemmän. Opettajilla en samaa enkä eri mieltä vastauksien määrä oli noin 15 prosenttia. Opettajana toimineilla ja jossain muussa työtehtävässä toimineilla oli hieman eri mieltä olevien vastauksien määrä lähes yhtä suuri noin 5 prosentilla. (Kuvio 18)

Taulukko 13: Keskiarvo työtehtävän mukaan väitteeseen "Pystyn toimimaan opiskelijan kanssa, jos hänellä on haasteita tunteidensa ilmaisussa." (n=172)

	Opiskelijan tunnetai. Haasteet
Opettaja	3,9
Ohjaaja	4,5
Joku muu	4,1

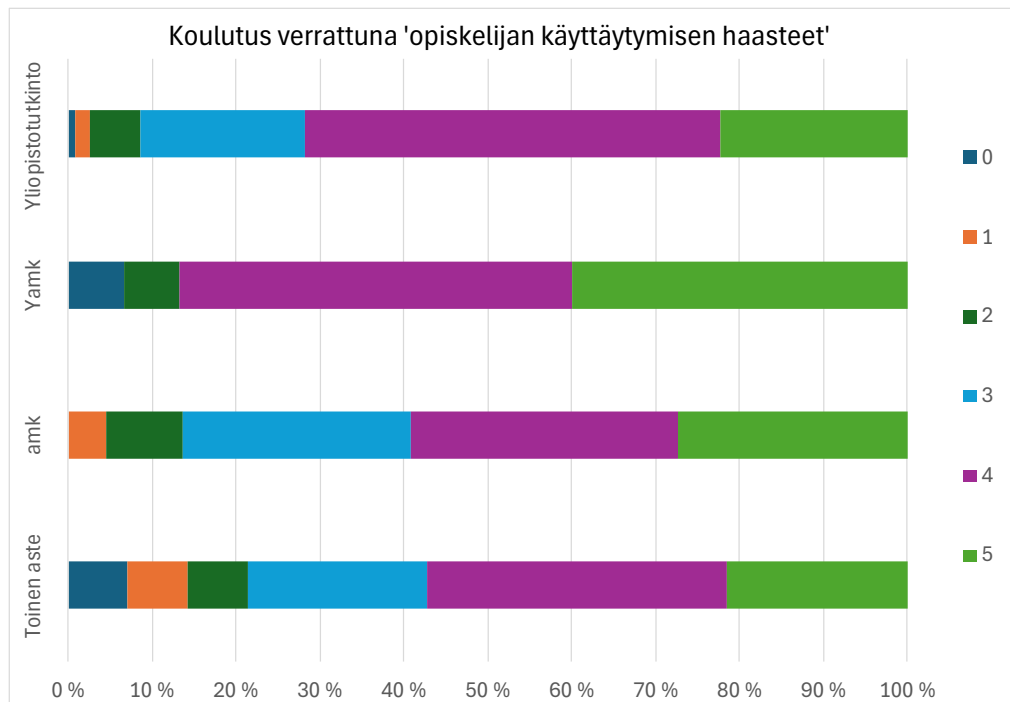

Kuvio 18: Ristiintaulukointi työtehtävän vertailusta väitteeseen ”Pystyn toimimaan opiskelijan kanssa, jos hänellä on haasteita tunteidensa ilmaisussa.” (n=172)

Tarkastellessa koulutuksen mukaan laskettuja keskiarvoja väitteen ”Pystyn toimimaan opiskelijan kanssa, jos hänellä on haasteita käyttäytymisensä säätelyssä.” vastauksista, havaittiin toisen asteen tutkinnon omaavien olevan vähemmän samaa mieltä väitteen kanssa (Taulukko 14). Jollain tavalla samaa mieltä olevien osuus toisen asteen tutkinnon omaavilla oli pienin reilulla 55 prosentilla. Ammattikorkeakoulututkinnon omaavilla hieman eri mieltä olevien vastausten määrä oli hieman isompi kuin muilla ryhmillä. Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon omaavilla jollain tavalla samaa mieltä olevien osuus oli suurin vajalla 90 prosentilla. (Kuvio 19.)

Taulukko 14: Keskiarvo koulutuksen mukaan väitteeseen ”Pystyn toimimaan opiskelijan kanssa, jos hänellä on haasteita käyttäytymisensä säätelyssä.” (n=168)

	Opiskelija käyttäytymisen haasteet
toinen aste	3,4
amk	3,7
yamk	4,0
yltiopisto	3,8

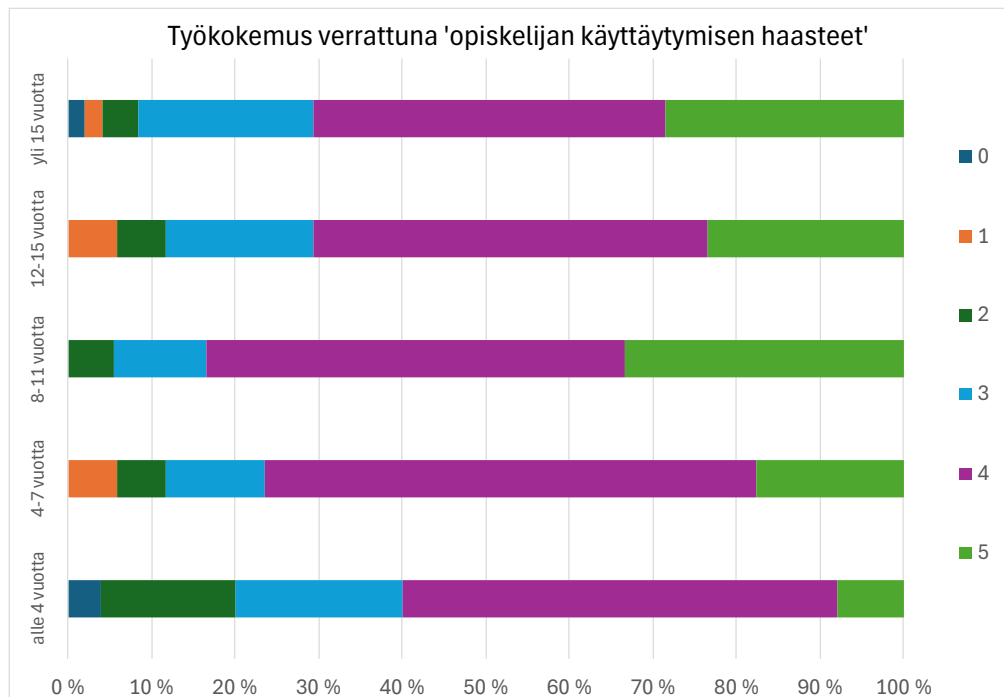

Kuvio 19: Ristiintaulukointi koulutuksen vertailusta väitteeseen "Pystyn toimimaan opiskelijan kanssa, jos hänellä on haasteita käyttäytymisensä säätelyssä." (n=168)

Tarkastellessa työkokemuksen mukaan laskettuja keskiarvoja väitteen "Pystyn toimimaan opiskelijan kanssa, jos hänellä on haasteita käyttäytymisensä säätelyssä." vastauksista, nähtiin pienimmän työkokemuksen omaaneiden olevan vähiten samaa mieltä (Taulukko 15). Alle 4 vuoden työkokemuksen omaavilla hieman eri mieltä olleiden vastausten määrän oli reilu 15 prosenttia kun muilla ryhmillä tämä osuus oli noin 5 prosentin luokkaa. 6-7 vuoden työkokemuksen omaavilla jollain tavalla samaa mieltä olevien vastausten määrä oli isoin vajaalla 85 prosentilla. 4-7 ja 12-15 vuoden työkokemuksen omaavilla oli isoimmat osuudet täysin eri mieltä olleissa vastuksissa reilulla 5 prosentilla. (Kuvio 20.)

Taulukko 15: Keskiarvo työkokemuksen mukaan väitteeseen "Pystyn toimimaan opiskelijan kanssa, jos hänellä on haasteita käyttäytymisensä säätelyssä." (n=172)

	Opiskelija käyttäytymisen haasteet
1. alle 4v	3,4
2. 4-7v	3,8
3. 8-11v	4,1
4. 12-15v	3,8
5. yli 15v	3,8

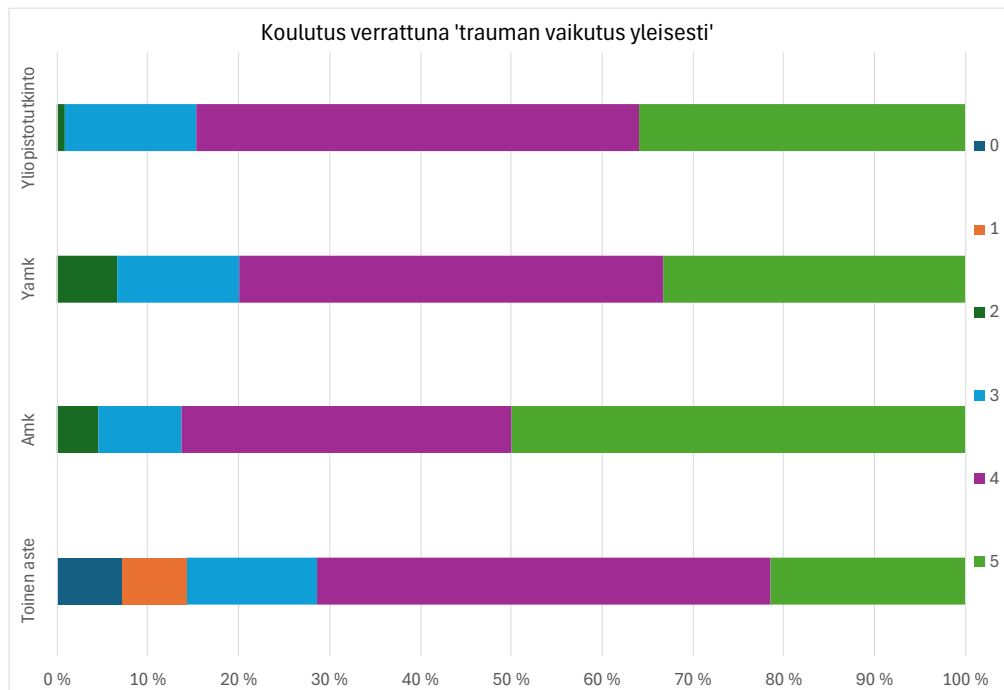

Kuvio 20: Ristiintaulukointi työkokemuksen vertailusta väitteeseen "Pystyn toimimaan opiskelijan kanssa, jos hänellä on haasteita käyttäytymisensä säätelyssä." (n=172)

Tarkastellessa koulutuksen mukaan laskettuja keskiarvoja väitteen "Tiedän yleisesti, mitkä asiat voivat aiheuttaa yksilön tai ryhmän traumatisoitumista" vastauksista, huomattiin toisen asteen koulutuksen omaavien olevan vähiten samaa mieltä (Taulukko 16). Tällä ryhmällä jollain tavalla samaa mieltä olleiden vastausten määrä oli reilu 70 prosenttia, kun muilla ryhmillä sama osuus oli noin 80-85 prosenttia. Toisen asteen tutkinnon omaavat olivat vahvimmin eri mieltä täysin eri mieltä vastanneiden perusteella, joka oli vajaa 10 prosenttia, kun muilla ryhmillä oli vastauksissa ainoastaan hieman eri mieltä olleita vastauksia. (Kuvio 21.)

Taulukko 16: Keskiarvo koulutuksen mukaan väitteeseen "Tiedän yleisesti, mitkä asiat voivat aiheuttaa yksilön tai ryhmän traumatisoitumista." (n=168)

	Trauman vaikutus yleis
toinen aste	3,6
amk	4,3
yamk	4,1
ylliopisto	4,2

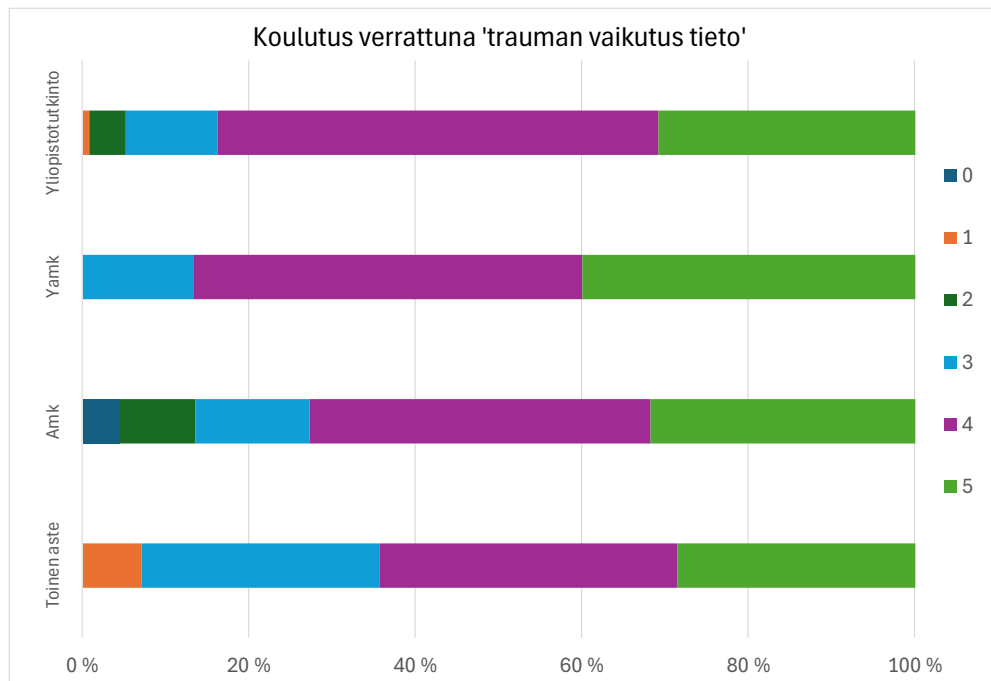

Kuvio 21: Ristiintaulukointi koulutuksen vertailusta väitteeseen ”Tiedän yleisesti, mitkä asiat voivat aiheuttaa yksilön tai ryhmän traumatisoitumista.” (n=168)

Tarkastellessa koulutuksen mukaan laskettuja keskiarvoja väitteen ”Tiedän, mitkä asiat lapsilla ja nuorilla aiheuttavat traumatisoitumista” vastauksista, huomattiin toisen asteen ja ammattikorkeakoulututkinnon omaavien olevan vähiten samaa mieltä (Taulukko 17). Toisen asteen tutkinnon omaavilla täysin eri mieltä olleiden vastausten määrä oli isoin muihin tutkintoihin verrattuna vajaalla 10 prosentilla. Toisen asteen tutkinnon omaavilla oli myös isoin osuus en ole samaa enkä eri mieltä vastausten osalta vajaalla 30 prosentilla. Eniten jollain tavalla samaa mieltä olleiden vastausten määrä oli ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon omaavilla noin 85 prosentilla. (Kuvio 22.)

Taulukko 17: Keskiarvo koulutuksen mukaan väitteeseen ”Tiedän, mitkä asiat lapsilla ja nuorilla aiheuttavat traumatisoitumista.” (n=168)

	Trauman vaikutus tieto
toinen aste	3,8
amk	3,8
yamk	4,3
ylliopisto	4,1

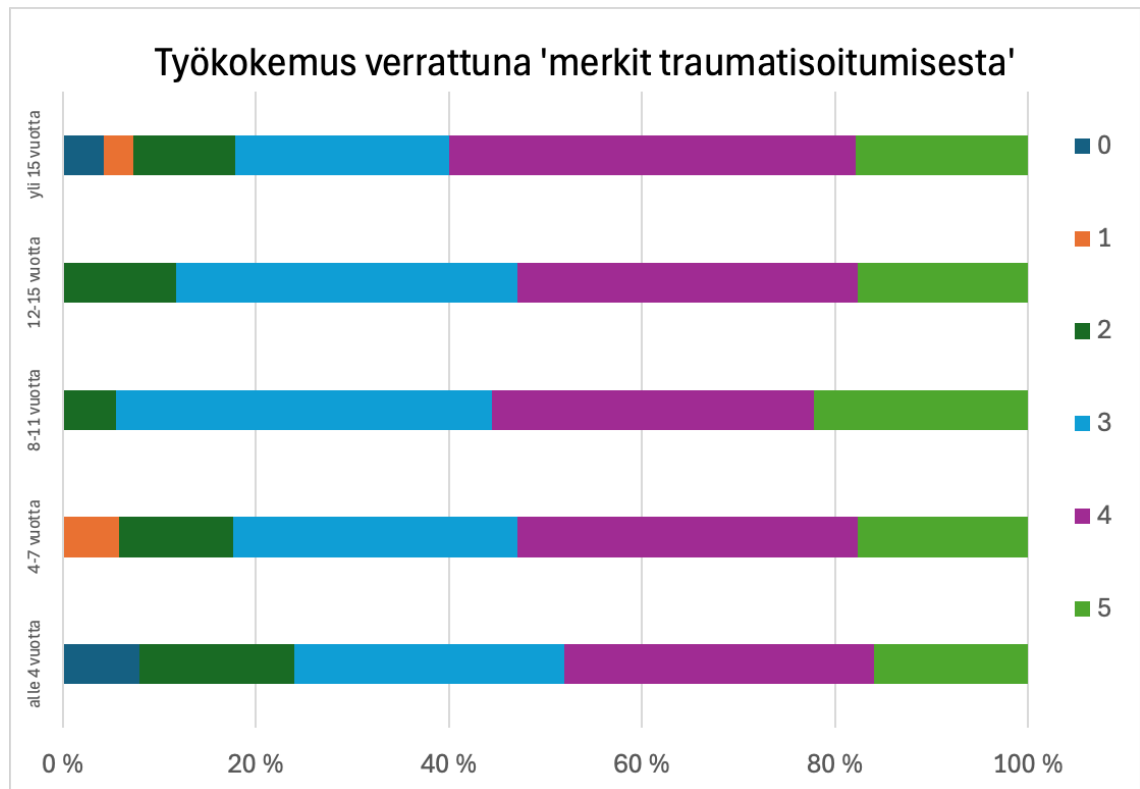

Kuvio 22: Ristiintaulukointi koulutuksen vertailusta väitteeseen "Tiedän, mitkä asiat lapsilla ja nuorilla aiheuttavat traumatisoitumista." (n=168)

Tarkastellessa koulutuksen mukaan laskettuja keskiarvoja väitteen "Osaan tunnistaa merkkejä, mitkä voivat johtua traumaattisesta kokemuksesta" vastauksista, nähtiin alle 4 vuoden työkokemuksen omaavien olevan vähiten samaa mieltä (Taulukko 18). Tällä ryhmällä oli isoin osuus hieman eri mieltä olleissa vastauksissa reilulla 15 prosentilla. En ole samaa enkä eri mieltä olleiden vastauksien määrät olivat silmäänpestäviä ja osuudet vaihtelivat noin 20-40 prosentin välillä. 6-11 vuoden työkokemuksen omaavilla en ole samaa mieltä enkä eri mieltä vastauksien osuus oli isoin muihin ryhmiin verrattuna. (Kuvio 23.)

Taulukko 18: Keskiarvo työkokemuksen mukaan väitteeseen "Osaan tunnistaa merkkejä, mitkä voivat johtua traumaattisesta kokemuksesta." (n=172)

	Trauman vaikutus merkit
1. alle 4v	3,2
2. 4-7v	3,5
3. 8-11v	3,7
4. 12-15v	3,6
5. yli 15v	3,5

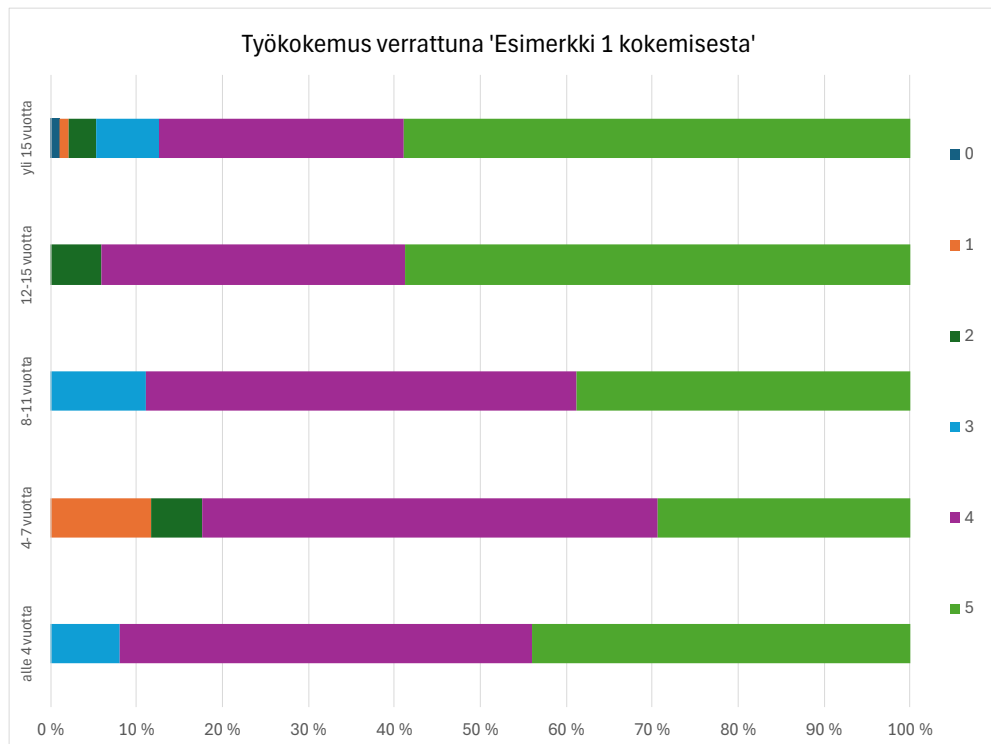

Kuvio 23: Ristiintaulukointi työkokemuksen vertailusta väitteeseen "Osaan tunnistaa merkkejä, mitkä voivat johtua traumaattisesta kokemuksesta." (n=172)

Tarkastellessa työkokemuksen mukaan laskettuja keskiarvoja esimerkin 1 väitteen "Koen tehtäväkseni selvittää, miksi opiskelijan käytös on poikkeavaa" vastauksista, nähtiin 4-7 vuoden työkokemuksen omaavien olevan vähiten samaa mieltä (Taulukko 19). Tämä ryhmä oli selkeimmin eri mieltä täysin eri mieltä vastausten ollessa reilulla 10 prosentilla isoin muihin työkokemusryhmiin verrattuna. Eniten jollain tavalla samaa mieltä oli 12-15 vuoden työkokemuksen omaavat noin 95 prosentilla. (Kuvio 24.)

Taulukko 19: Keskiarvo työkokemuksen mukaan esimerkin 1 väitteeseen "Koen tehtäväkseni selvittää, miksi opiskelijan käytös on poikkeavaa." (n=172)

	Esimerkki 1 kokeminen
1. alle 4v	4,4
2. 4-7v	3,8
3. 8-11v	4,3
4. 12-15v	4,5
5. yli 15v	4,4

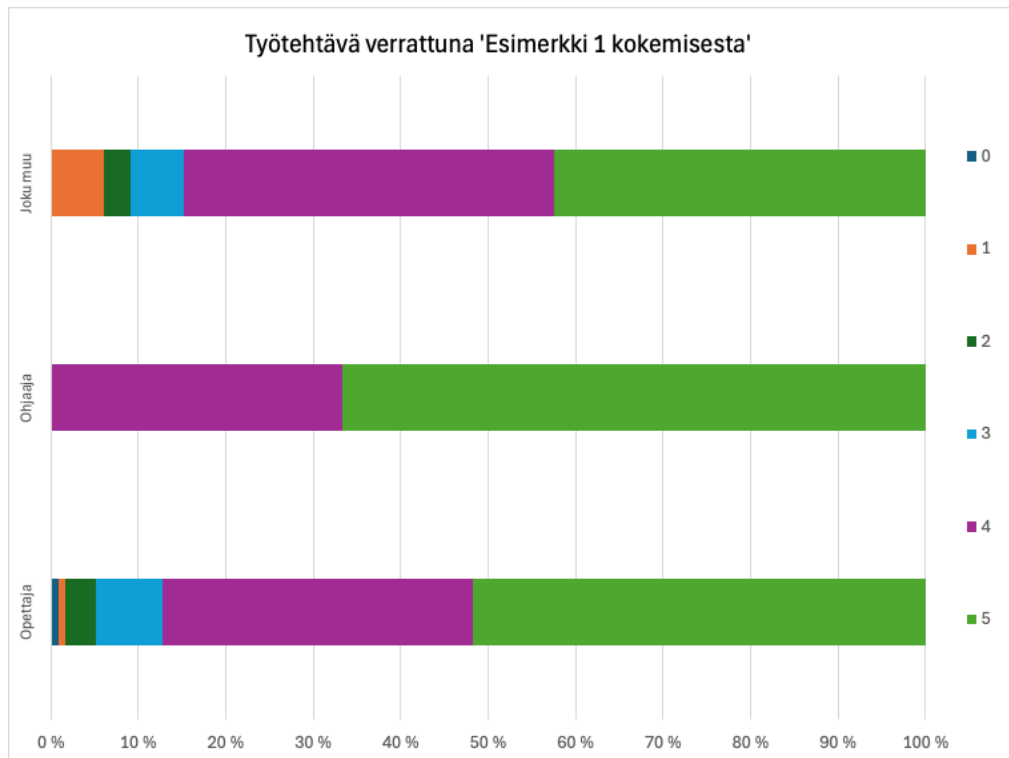

Kuvio 24: Ristiintaulukointi työkokemuksen vertailusta esimerkin 1 väitteeseen "Koen tehtäväkseni selvittää, miksi opiskelijan käytös on poikkeavaa." (n=172)

Tarkastellessa työtehtävän mukaan laskettuja keskiarvoja esimerkin 1 väitteen "Koen tehtäväkseni selvittää, miksi opiskelijan käytös on poikkeavaa" vastauksista, huomattiin jossain muussa työtehtävässä työskentelevien olevan vähiten samaa mieltä (Taulukko 20). Tässä ryhmässä täysin eri mieltä olevien vastauksien määrä oli reilu 5 prosenttia, kun muissa ryhmissä vastauksia ei ollut lähes ollenkaan. Opettajina ja joissain muissa tehtävissä toimineiden osuudet hieman eri mieltä ja en ole samaa enkä eri mieltä olivat likipitään yhtä suuret noin 10 prosentilla. (Kuvio 25.)

Taulukko 20: Keskiarvo työtehtävän mukaan esimerkin 1 väitteeseen "Koen tehtäväkseni selvittää, miksi opiskelijan käytös on poikkeavaa." (n=172)

	Esimerkki 1 kokeminen
Opettaja	4,3
Ohjaaja	4,7
Joku muu	4,1

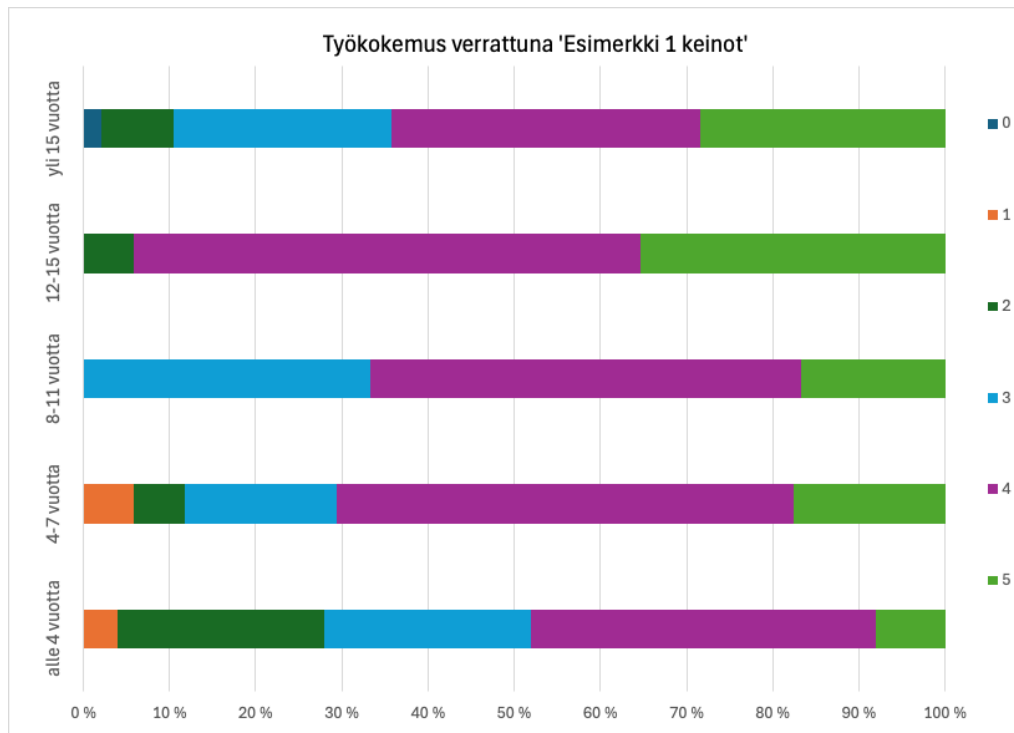

Kuvio 25: Ristiintaulukointi työtehtävän vertailusta esimerkin 1 väitteeseen "Koen tehtäväkseni selvittää, miksi opiskelijan käytös on poikkeavaa." (n=172)

Tarkastellessa työtehtävän mukaan laskettuja keskiarvoja esimerkin 1 väitteen "Minulla on konkreettisia keinoja tämänlaisissa tilanteissa opiskelijan kohtaamiseen" vastauksista, huomattiin pienimmän työkokemuksen omaavien olevan vähiten samaa mieltä väitteen kanssa (Taulukko 21). Alle 4 vuoden työkokemuksen omaavilla jollain tavalla eri mieltä olleiden vastausten määrä oli isoin muihin työkokemusryhmiin verrattuna vajaalla 30 prosentilla. Täysin eri mieltä olevien vastausten määrä oli isoin 4-7 vuoden työkokemuksen omaavilla reilu 5 prosenttia. 6-11 vuoden työkokemuksen omaavilla en ole samaa enkä eri mieltä olevien vastausten osuus oli muihin työkokemusryhmiin isoin vajalla 35 prosentilla. 12-15 vuoden työkokemuksen omaavat olivat eniten jollain tavalla samaa mieltä vajaalla 95 prosentilla. (Kuvio 26.)

Taulukko 21: Keskiarvo työkokemuksen mukaan esimerkin 1 väitteeseen "Minulla on konkreettisia keinoja tämänlaisissa tilanteissa opiskelijan kohtaamiseen." (n=172)

	Esimerkki 1 keinot
1. alle 4v	3,2
2. 4-7v	3,7
3. 8-11v	3,8
4. 12-15v	4,2
5. yli 15v	3,8

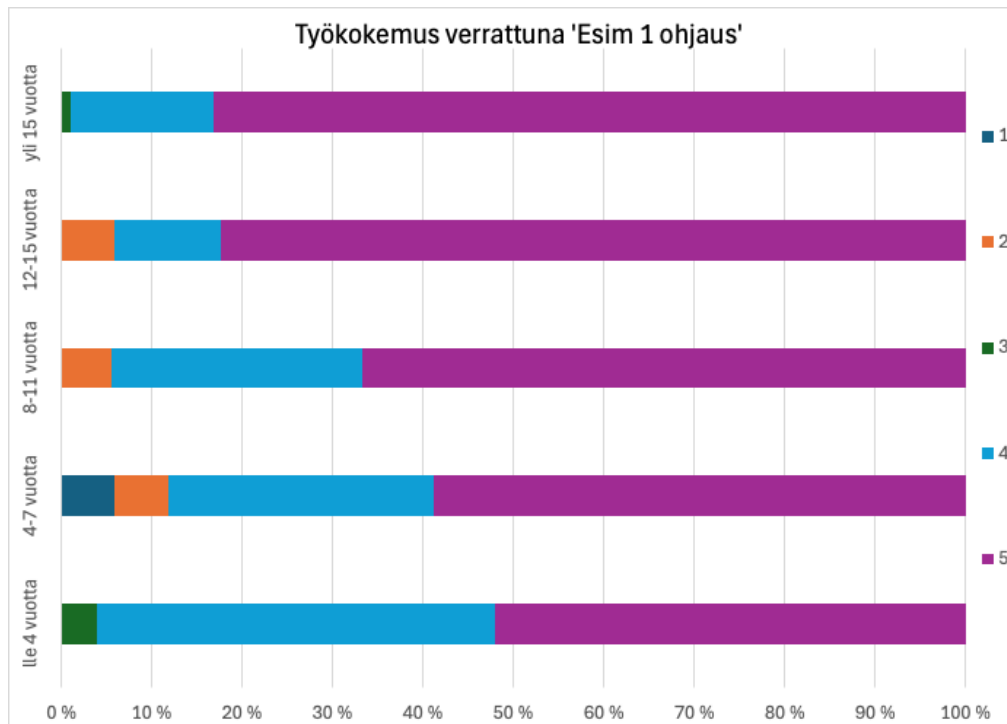

Kuvio 26: Ristiintaulukointi työkokemuksen vertailusta esimerkin 1 väitteeseen ”Minulla on konkreettisia keinoja tällaisissa tilanteissa opiskelijan kohtaamiseen.” (n=172)

Tarkastellessa työkokemuksen mukaan laskettuja keskiarvoja esimerkin 1 väitteen ”Jos itse en pysty auttamaan opiskelijaa, tiedän mihin pystyn hänet ohjaamaan avun saamiseksi” vastauksista, nähtiin 4-7 vuoden työkokemuksen omaavien olevan vähiten samaa mieltä (Taulukko 22). 4-7 vuoden työkokemuksen omaavilla jollain tavalla eri mieltä olevien vastausten osuus oli isoin reilulla 10 prosentilla (Kuvio 27).

Taulukko 22: Keskiarvo työkokemuksen mukaan esimerkin 1 väitteeseen ”Jos itse en pysty auttamaan opiskelijaa, tiedän mihin pystyn hänet ohjaamaan avun saamiseksi.” (n=172)

	Esimerkki 1 ohjaus
1. alle 4v	4,5
2. 4-7v	4,3
3. 8-11v	4,6
4. 12-15v	4,7
5. yli 15v	4,8

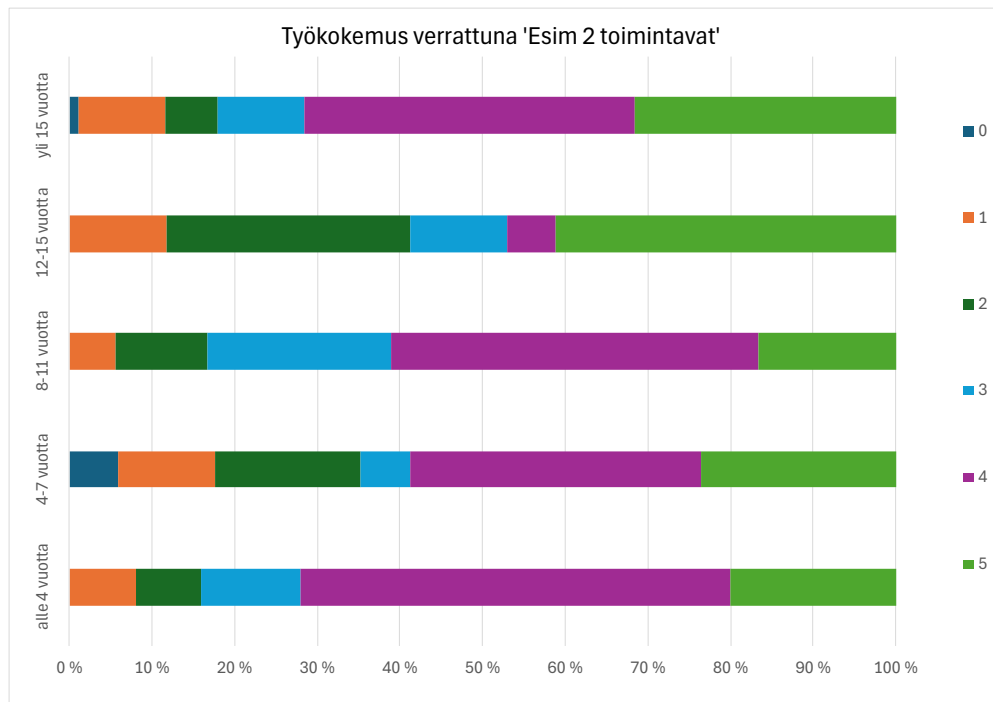

Kuvio 27: Ristiintaulukointi työkokemuksen vertailusta esimerkin 1 väitteeseen ”Jos itse en pysty auttamaan opiskelijaa, tiedän mihin pystyn hänet ohjaamaan avun saamiseksi.” (n=172)

Tarkastellessa työtehtävän mukaan laskettuja keskiarvoja esimerkin 2 väitteen ”Muiden tekemiset eivät vaikuta omiin toimintatapoihin, jos koen muiden toiminnan vääräksi” vastauksista, huomattiin 4-7 vuoden työkokemuksen omaavien olevan vähiten samaa mieltä (Taulukko 23). Tässä ryhmässä en osaa sanoa vastauksien määrä oli suurin noin 5 prosentilla. Eniten jollain tavalla eri mieltä olevien vastauksien määrä oli reilu 40 prosenttia 12-15 vuoden työkokemuksen omaavilla. Eniten jollain tavalla samaa mieltä olivat alle 4 ja yli 15 vuoden työkokemuksen omaavat reilulla 70 prosentilla molemmat. (Kuvio 28.)

Taulukko 23: Keskiarvo työkokemuksen mukaan esimerkin 2 väitteeseen ”Muiden tekemiset eivät vaikuta omiin toimintatapoihin, jos koen muiden toiminnan vääräksi.” (n=172)

	Esimerkki 2 toim.tavat
1. alle 4v	3,7
2. 4-7v	3,2
3. 8-11v	3,6
4. 12-15v	3,4
5. yli 15v	3,7

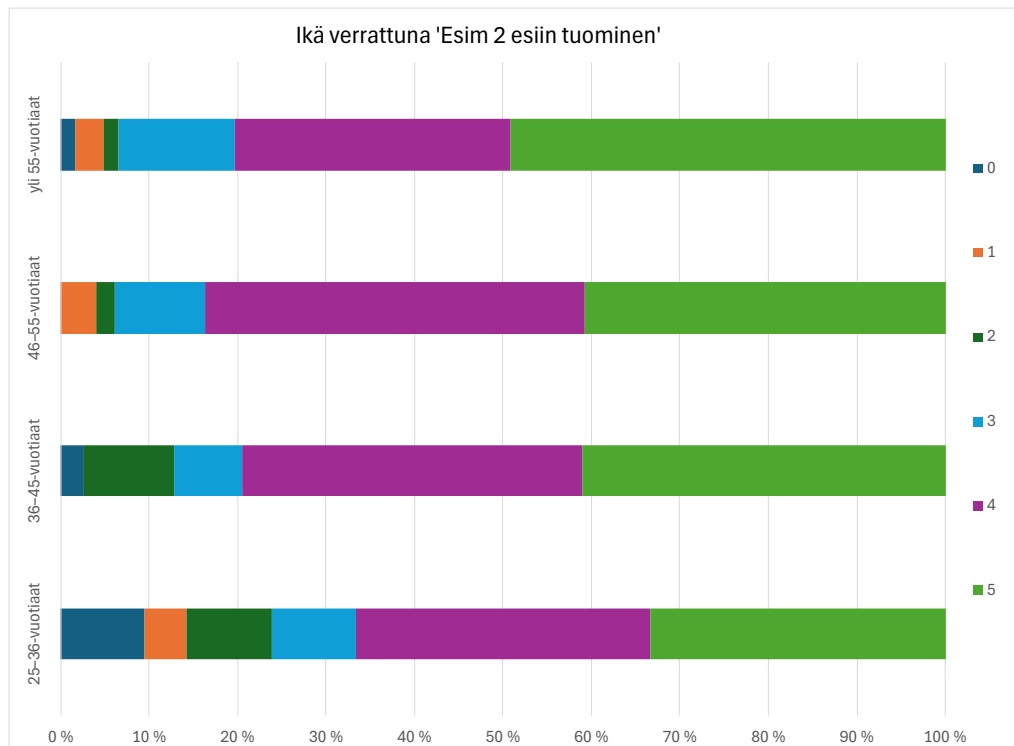

Kuvio 28: Ristiintaulukointi työkokemuksen vertailusta esimerkin 2 väitteeseen "Muiden tekemiset eivät vaikuta omiin toimintatapoihin, jos koen muiden toiminnan vääräksi." (n=172)

Tarkastellessa iän mukaan laskettuja keskiarvoja esimerkin 2 väitteen "On tärkeä tuoda esiin, jos joku toimii sovittujen käytäntöjen ja toimintatapojen vastaisesti" vastauksista, huomattiin 25-35-vuotiaiden olevan vähiten samaa mieltä (Taulukko 24). Tässä ryhmässä en osaa sanoa vastauksien määrä oli isoin muun ikäisiin verrattuna vajaalla 10 prosentilla (Kuvio 29).

Taulukko 24: Keskiarvo iän mukaan esimerkin 2 väitteeseen "On tärkeä tuoda esiin, jos joku toimii sovittujen käytäntöjen ja toimintatapojen vastaisesti." (n=170)

	Esimerkki 2 tuominen
25-35-vuotiaat	3,5
36-45-vuotiaat	4,0
46-55-vuotiaat	4,1
yli 55-vuotiaat	4,2

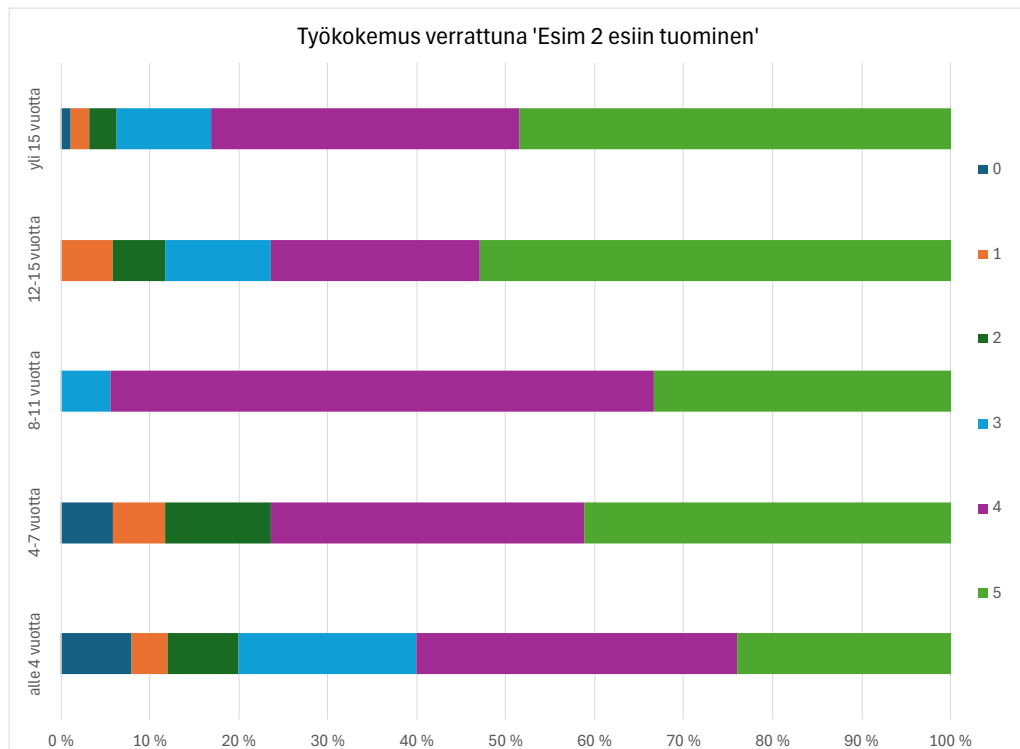

Kuvio 29: Ristiintaulukointi iän vertailusta esimerkin 2 väitteeseen "On tärkeä tuoda esiin, jos joku toimii sovittujen käytäntöjen ja toimintatapojen vastaisesti." (n=170)

Tarkastellessa työkokemuksen mukaan laskettuja keskiarvoja esimerkin 2 väitteen "On tärkeä tuoda esiin, jos joku toimii sovittujen käytäntöjen ja toimintatapojen vastaisesti" vastauksista, huomattiin lyhimmän työkokemuksen omaavien olevan vähiten samaa mieltä (Taulukko 25). Tällä ryhmällä en ole samaa enkä erimieltä vastausten määrä oli isoin muihin työkokemusryhmiin verrattuna noin 20 prosentilla, ja myös en osaa sanoa vastausten määrä oli isoin vajaalla 10 prosentilla. 4-7 vuoden työkokemuksen omaavat olivat jollain tavalla erimieltä eniten vastauksissaan vajaalla 20 prosentilla. 8-11 vuoden työkokemuksen omaavat olivat eniten jollain tavalla samaa mieltä lähes 95 prosentilla. (Kuvio 30.)

Taulukko 25: Keskiarvo työkokemuksen mukaan esimerkin 2 väitteeseen "On tärkeä tuoda esiin, jos joku toimii sovittujen käytäntöjen ja toimintatapojen vastaisesti." (n=172)

	Esimerkki 2 tuominen
1. alle 4v	3,4
2. 4-7v	3,8
3. 8-11v	4,3
4. 12-15v	4,1
5. yli 15v	4,2

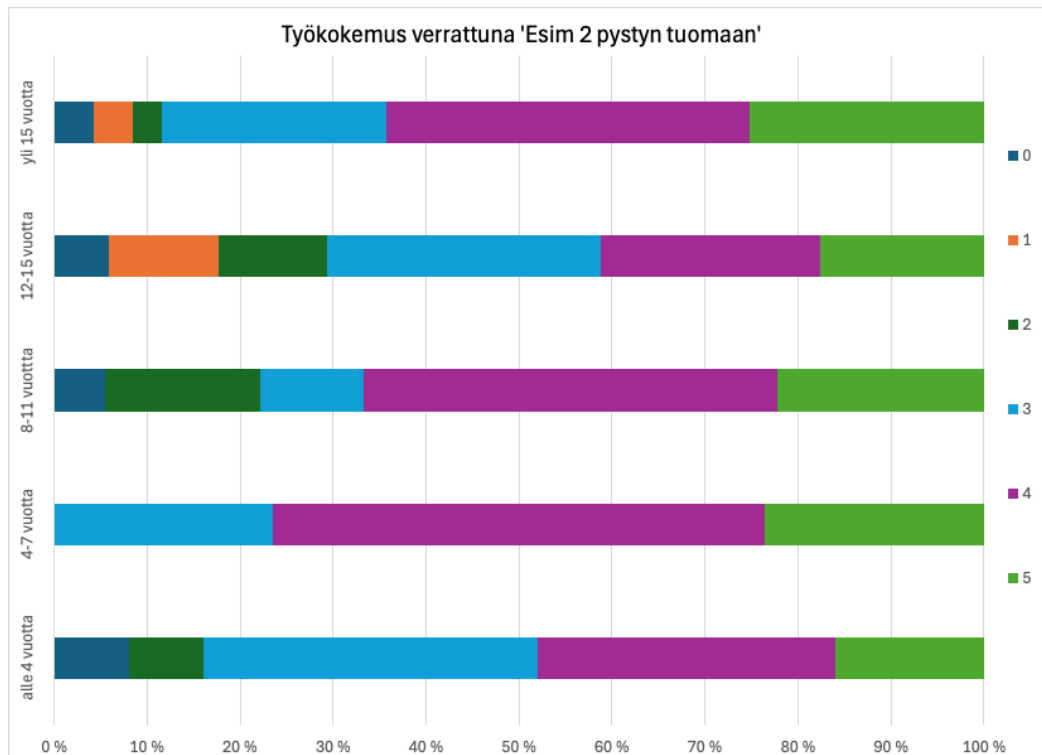

Kuvio 30: Ristiintaulukointi työkokemuksen vertailusta esimerkin 2 väitteeseen "On tärkeä tuoda esiin, jos joku toimii sovittujen käytäntöjen ja toimintatapojen vastaisesti." (n=172)

Tarkastellessa työkokemuksen mukaan laskettuja keskiarvoja esimerkin 2 väitteen "Pystyn tuomaan turvallisesti esiin haitalliseksi koetut toimintatavat" vastauksista, huomattiin 12-15 vuoden työkokemuksen omaavien olevan vähiten samaa mieltä (Taulukko 26). Tällä ryhmällä oli selkeästi eniten jollain tavalla eri mieltä vajaalla 25 prosentilla, mistä noin puolet olivat vastauksia, jotka koostuivat täysin eri mieltä olevista vastauksista. 12-15 vuoden työkokemuksen omaavista vastauksista reilu 40 prosenttia oli jollain tavalla samaa mieltä. Alle 4 vuoden työkokemuksen omaavilla oli muihin työkokemusryhmiin verrattuna isoin en ole samaa enkä eri mieltä vastauksien osuus, joka oli noin 35 prosenttia. Eniten jollain tavalla samaa mieltä olevia vastauksia oli 4-7 vuoden työkokemuksen omaavilla reilun 75 prosentin osuudella. (Kuvio 31.)

Taulukko 26: Keskiarvo työkokemuksen mukaan esimerkin 2 väitteeseen "Pystyn tuomaan turvallisesti esiin haitalliseksi koetut toimintatavat." (n=172)

	Esimerkki 2 pystyn
1. alle 4v	3,3
2. 4-7v	4,0
3. 8-11v	3,6
4. 12-15v	3,1
5. yli 15v	3,7

Kuvio 31: Ristiintaulukointi työkokemuksen vertailusta esimerkin 2 väitteeseen "Pystyn tuomaan turvallisesti esiin haitalliseksi koetut toimintatavat." (n=172)

7.3 Minkälaista turvallisuusosaaminen henkilökunnalla on?

Lähes kaikki laadullisen osuuden kysymyksiin tulleet vastukset pystyttiin jaottelemaan kaikkiin Turvapaikka-mallin yläluokkiin sekä neljän T:n-mallin ja HEARTS-mallin alaluokkiin. Yläluokat ovat Turvapaikka-mallista sosiaalinen, fyysinen, moraalinen ja psykologinen turvallisuus. Alaluokat ovat neljän T:n-mallin olettamukset tiedostaminen, tunnistaminen, toimiminen ja torjuminen. HEARTS-mallista tulevat kuusi periaatetta muodostavat alaluokat ymmärrys traumasta, kulttuurinen nöyryys, turvallisuus ja ennustettavuus, myötätunto ja luotettavuus, voimaannuttaminen ja yhteistyö sekä kimmoisuus ja sosioemotionaalinen hyvinvointi. Valitun analyysirunogon ulkopuolelle jääneistä ilmauksista voidaan muodostaa uusia viitekehyksiä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 128). Opinnäytetyössä sijoittamattomia vastauksia ei pystytty sijoittamaan muihin teoreettisiin viitekehyksiin. Kaikissa kysymyksissä jotkut ylä- ja alaluokat olivat enemmän edustettuja ja toiset taas vähemmän. Aineisto koostuu 172 vastauksesta, ja kaikkien kysymysten kohdalla aineiston saturoituminen tapahtui noin 60 vastauksen kohdalla.

Analysoinnissa ei tuotu esiin alkuperäisilmauksia, vaan esimerkkeinä toimivat pelkistetyistä ilmauksista tehdyt koonnit. Alkuperäisilmaukset olivat hyvin lyhyitä suurin osa, jonka vuoksi

niiden esittäminen sellaisenaan ei avaa vastauksen yhteyttä traumainformoidun työotteen malleihin tarpeeksi selittävästi.

7.3.1 Tärkeimmät asiat turvallisuuden ja hyvinvoinnin kannalta

Ensimmäisenä kohderyhmältä kysyttiin, mitkä kolme asiaa ovat vastaajalle tärkeimmät turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseen oppilaitosympäristössä (Liite 1). Eniten esiin nousseet yläluokat Turvapaikka-mallista olivat sosiaaliseen, fyysiseen ja psykologiseen turvallisuuteen liittyvät vastaukset. Yläluokat jakoutuivat enimmäkseen neljän T:n mallista tunnistamiseen ja toimimiseen. HEARTS-mallista kaikki muut periaatteet olivat tasaisesti näkyvillä paitsi trauman ymmärrykseen liittyvä periaate.

Neljän T:n-mallin tunnistamisesta kertovissa vastauksissa mainittiin erilaiset hyvinvointiin ja turvallisuuteen vaikuttavat tekijät, kuten päihteet ja väkivallan uhkan kokeminen. Tunnistamiseen liittyvissä vastauksissa oli myös mainittu varhain asioihin puuttumisesta ja luottamuksen sekä toistemme tuntemisen merkityksestä. Esimerkkejä toimimiseen liittyvistä vastauksista olivat erilaiset puuttumisen keinot kiusaamiseen, epäasialliseen käytökseen, puuttuminen moninasiin ongelmiin ja oppilaiden ammattitaitoinen kohtaaminen sekä heidän kuuntelemisensa.

HEARTS-malliin liittyvissä vastauksissa suvaitsevaisuus ja arvostava asennoituminen nähtiin tärkeänä. Rajojen ja sääntöjen asettaminen sekä niiden noudattaminen nousi turvallisuuden ja ennustettavuuden kannalta yleiseksi vastaukseksi. Myötätunnon ja luotettavuuden periaatteesta vastauksissa näkyi luotettavien ihmissuhteiden ja toisistamme välittämisen tärkeys. Voimaannuttamisesta ja yhteistyöstä näkyivät vastaukset, missä puhuttiin opiskelijoiden kannustamisesta, kaikkia osallistavasta toiminnasta, vaikuttamisen mahdollistamisesta ja yhteisöllisesti toimimisesta. Kimmoisuus ja sosioemotionaalinen hyvinvointi ilmeni vastauksista, joissa mainittiin oman identiteetin merkitys, yhteisön vahvistaminen ja tunnetaitojen hyödyntäminen.

7.3.2 Omat vahvuudet turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi

Toisessa kysymyksessä kysyttiin, mitkä ovat vastaajan vahvuudet turvallisuuden edistämiseksi opiskelijoiden kanssa työskennellessä (Liite 1). Yläluokasta Turvapaikka-mallista korostui selvästi sosiaalinen ja psykologinen turvallisuus. Alaluokasta neljän T:n-mallista kaikki luokat olivat tasaisesti mainittuina. Suurin osa vastauksista jakautui alaluokasta HEARTS-malliin. HEARTS-mallista ymmärrys traumasta oli selkeästi vähiten näkyvillä mutta muut luokat olivat tasaisesti edustettuina.

Neljän T:n-mallista tiedostamisesta oli mainittu traumatietoisuus ja tietämys minkälaista nuoruus on elämänvaiheena sekä sosiaalisen median vaikutuksista. Tunnistaminen näkyi

vastauksissa erilaisten sidosryhmien tärkeyden korostamisena, kohtaamisen merkityksenä sekä toiminnan pitämisestä avoimena ja rehellisenä. Toimimiseen viittaavista vastauksista näkyi jälleen puuttuminen erilaisiin tilanteisiin, avun piiriin ohjaaminen, tutustuminen toisiin ihmisiin ja opiskelijoiden kuunteleminen sekä ymmärtäminen. Torjuminen näkyi vastauksissa ammatillisen kokemuksen ja työtöteen korostamisena, kriisiavun helppona saatavuutena, avoimena viestimisenä ja tunnetaitojen osaamisena.

HEARTS-mallista kulttuurinen nöyryys näkyi vahvuuksina yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja yksilöllisyyden hyväksymiseksi. Turvallisuudesta ja ennustettavuudesta ilmenivät vahvuudet yhtenäisten sääntöjen ja rajojen asettamiseen ja noudattamiseen sekä tuttujen toimintatapojen käyttämiseen. Myötätunnon ja luotettavuuden ilmeneminen näkyi vastauksissa luotettavien ihmissuhteiden luomisena ja vahvistamisena, luottamuksellisesti tehtävällä työllä esimerkiksi vaihtoehtoisuutena sekä opiskelijoihin ja henkilökuntaan kohdistettuna myötätuntoisena suhtautumisena. Voimaannuttamisessa ja yhteistyössä vastauksissa tuotiin esiin vahvuutena vaikuttamisen mahdollistaminen, yhteistyön edistäminen, positiivisuuden kautta huomiointi ja osallisuuden tunteen vahvistaminen. Kimmoisuus ja sosioemotionaalinen hyvinvointi ilmeni vastauksissa vahvuuksina itsesääteilyssä, tunnetaidoissa ja oman vahvan identiteetin hyödyntämisessä opiskelijoiden kanssa työskennellessä.

Neljännessä kysymyksessä kysyttiin, mitkä ovat vastaajan vahvuudet hyvinvoinnin edistämiseksi opiskelijoiden kanssa työskennellessä (Liite 1). Tässäkin yläluokista oli eniten edustettuna sosiaalinen ja psykologinen turvallisuus. Vastaukset jakautuivat neljän T:n-mallin ja HEARTS-mallin välillä tasaisesti, ja monet vastaukset sopivat molempiin malleihin. Neljän T:n mallista tunnistaminen, toimiminen ja torjuminen olivat tasaisesti esillä, tiedostaminen nousi selvästi vähiten esiin. HEARTS-mallista voimaannuttaminen ja yhteistyö korostui vastauksista eniten, ja muut periaatteet olivat edustettuina toisiinsa nähden yhtä paljon.

Tunnistaminen näkyi vahvuutena hyvinvoinnin edistämiseksi poikkeavan käytöksen tunnistamisessa sekä päihteiden, yksilöllisen tuen ja miellyttävän kohtaamisen merkityksessä hyvinvoinnille. Toimiminen ilmeni oikean avun piiriin ohjaamisena, välittävänä kohtaamisena, erilaisiin tilanteisiin ja poikkeamiin puuttumisena sekä työkyvyn ylläpitämisenä. Torjuminen nousi esiin vastauksista moniammatillisten verkostojen hyödyntämisenä, läsnä olevana kohtaamisena sekä ammatillisen kokemuksen ja maltillisen työkuorman tärkeytenä.

HEARTS-mallista ymmärrys traumasta näkyi tietoisuutena päihteiden vaikutuksesta ja tietoisuutena elämän monimuotoisuudesta. Kulttuurinen nöyryys ilmeni yhdenvertaisena, tasa-arvoisena ja ihmislähtöisenä kohtaamisena sekä näiden vahvistamisena. Turvallisuus ja ennustettavuus näkyi turvallisen aikuisen asettamien rajojen tärkeytenä ja turvallisuuden merkityksenä hyvinvoinnin edistäjänä. Myötätunto ja luottamuksellisuus periaate näkyi vastauksissa myötätuntoisena kohtaamisena, luottamuksen tunteen vahvistamisena ja toimimisella niin,

että opiskelijat luottaisivat työntekijään. Voimaannuttamisen ja yhteistyön periaate nousi vahvasti esiin osallisuuden edistämisen ja kokemisen, joustavan yksilöllisen kohtaamisen, positiivisuudella voimaannuttamisen ja vaikuttamisen mahdollistamisen kautta. Kimmoisuuden ja sosioemotionaalisen hyvinvoinnin vahvuus näkyi tunnetaitojen ja itsesäätelyn osaamisella, esimerkiksi toimimalla ja esiintymällä rauhallisesti. Kimmoisuus ja sosioemotionaalinen hyvinvointi näkyi myös yhteisön vahvistamiseen pyrkimisellä ja oman identiteetin hyödyntämisenä esimerkin tavoin.

7.3.3 Kehittämisen kohteet turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi

Kolmannessa kysymyksessä kysyttiin mahdollisia kehittämisen kohteita omassa osaamisessaan, joita vastaaja koki tarpeelliseksi turvallisuuden edistämisen kannalta opiskelijoiden kanssa työskennellessä (Liite 1). Yläluokista eniten nousivat esiin sosiaalinen ja psykologinen turvallisuus. Neljän T:n mallista eniten nousi esiin tunnistaminen, ja HEARTS-mallista kaikkien periaatteiden kohdalla koettiin olevan kehittämistä.

Tunnistamisesta nousi esiin yleisesti kehittämisen tarpeet fyysisen turvallisuuden edistämisessä, yhtenäisten toimintatapojen edistäminen, opiskelijan hyvinvointia vaarantavien ilmiöiden tunnistaminen muun muassa päihteiden käyttöön ja mielenterveyteen liittyen, opiskelijan mielentilan muutosten tunnistaminen, välittävän ja turvallisen ilmapiirin edistäminen sekä oman jaksamisen huomiointi.

HEARTS-mallista nousi esiin trauman ymmärtämisen periaatteesta traumatietoisuus ja tiedon lisääminen nuoruuden elämänavaiheesta yleisesti. Kulttuurisesta nöyryydestä mainittiin yksilöllisyyden huomiointi. Turvallisuuden ja ennustettavuuden periaatteesta nousi esiin rajojen noudattaminen ja niissä pysyminen, esimerkiksi pidetään aktiivisesti huolta, että laadittuja sääntöjä ja toimintatapoja noudatetaan. Myötätunnon ja kohtaamisen periaate näkyi vastauksista henkilökunnan loppuun palamisena myötätunnon antamiseen, ja arkipäiväisen sekä läsnä olevan kohtaamisen mahdollistamisena. Vastauksista voimaannuttaminen ja yhteistyö näkyi yhteistyön mahdollistamisena ja edistämisenä sekä läsnä oleminen muidenkin kuin vain omien opiskelijoiden kanssa. Kimmoisuudesta ja sosioemotionaalista hyvinvoinnista kertoivat vastaukset, joissa kehittämisen kohteiksi mainittiin tunnetaitojen osaaminen, itsesäätelyn vahvistaminen ja itsesäätelyn hyödyntäminen esimerkin antamisena.

Viidennessä kysymyksessä vastaajilta kysyttiin henkilökohtaisia kehittämisen kohteita hyvinvoinnin edistämiseksi opiskelijoiden kanssa työskennellessä. Vastauksista nousivat esiin Turvapaikka-mallina käytetystä yläluokasta sosiaalinen ja psykologinen turvallisuus. Neljän T:n mallista nousivat tasaisesti esiin kaikki neljä olettamusta. HEARTS-mallin periaatteista näkyi selkeimmin voimaannuttaminen ja yhteistyö, mutta kaikkiin muihinkin periaatteisiin viittaavia vastauksia oli löydettävissä, paitsi kulttuuriseen nöyryyteen viittaavia vastauksia ei ollut.

Tiedostamiseen viittaavissa vastauksissa mainittiin tietoisuuden lisääminen käyttäytymiseen, päihteisiin, mielenterveysongelmiin, neuropsykiatrisuuteen ja nuoruuteen elämänvaiheena liittyvissä haasteissa. Myös kulttuurilliseen osaamiseen liittyvät haasteet mainittiin. Tunnistamisesta kertovissa vastauksissa puhuttiin erilaisten tuen tarpeiden, turvallisuutta vaarantavien poikkeamien, ympäristön ja mielenterveyden haasteiden havainnoinnista sekä näiden asioiden tarpeeksi varhaisesta tunnistamisesta. Toimimiseen viittaavissa vastauksissa mainittiin matalan kynnyksen puuttuminen turvallisuutta vaarantaviin tilanteisiin, osallistamisen mahdollisuus kaikille opiskelijoille, hyvinvoinnin nostaminen osaksi opetusta ja aktiivisempi opiskelijoiden kohtaaminen. Torjumisesta kertoivat vastaukset omasta hyvinvoinnista huolehtimisesta, vanhempien tietämyksen lisäämisestä opiskelijoiden hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä ja arjessa pysähtymisestä kuuntelemaan aidosti opiskelijoiden huolia ja murheita.

HEARTS-mallista turvallisuus ja ennustettavuus näkyi vastauksissa, kun mainittiin rajojen asettaminen ja noudattaminen sekä poikkeamiin aktiivisempi puuttuminen. Myötätunto ja luotettavuus ilmenivät vastauksista luottamuksen vahvistamisena, luotettavien vuorovaikutussuhteiden luomisena ja läsnä olevana kohtaamisena. Voimaannuttaminen ja yhteistyö nousivat esiin mainintoina ryhmäytymisistä, yhteisöllisen ilmapiirin lisäämisestä, vaikuttamismahdollisuuksien mahdollistamisesta oppilaitoksen yhteisöissä, aktiivisemmasta osallistumisesta yhteisölliseen toimintaan, yksilöllisyyden huomioinnista ja dialogisuudesta. Kimmoisuus ja sosio-emotionaalinen hyvinvointi näkyi vastauksista tunnetaitoihin liittyvän osaamisen kehittämisenä.

8 Johtopäätökset

Opinnäytetyössä pyrittiin vastaamaan kysymyksiin, minkälaista toisen asteen oppilaitosten henkilökunnan turvallisuusosaaminen on traumainformoidun työotteen näkökulmasta, ja mitkä tekijät vaikuttavat toisen asteen henkilökunnan turvallisuusosaamiseen. Määrällisellä osuudella haettiin vastausta vaikuttaviin tekijöihin, ja laadullisella osuudella pyrittiin selvittämään turvallisuusosaamisen tasoa kohderyhmän itse kertomana.

Yhteistyökumppanina toiminut ”Ankkuritoiminnasta apua ja tukea II asteelle”-hanke halusi tietää, onko lukioiden ja ammattiopiston henkilöstön välillä eroja traumainformoidun työotteen osalta. Lukioiden ja ammattiopiston henkilöstön osaamisessa ei tässä opinnäytetyössä havaittu merkittäviä eroavaisuuksia traumainformoidun työotteen osalta. Molempien ryhmien osalta vastaukset jakoutuivat kuvioiden 6, 7, ja 8 mukaisella tavalla, eli yli puolet vastan-
neista olivat jollain tavalla samaa mieltä, ja hyvin pieni osa jollain tavalla eri mieltä. P-arvojen osalta väitteissä liittyen opiskelijan käyttäytymisen haasteiden kanssa työskentelyyn, trauman merkkien tunnistamisesta, organisaation kykyyn ehkäistä traumatisointia ja esimerkiksi 2 huonojen toimintatapojen turvallisesta esiin tuomisesta saatiin p-arvoiksi näihin kohtiin

alle 0,05, eli tulokset ovat melkein merkittäviä. Muissa väitteissä lukion ja ammattiopiston vertailussa p-arvot ylittivät merkitystason 0,05, eli saatuja tuloksia ei voida pitää edes melkein merkittävänä.

Keskiarvoista nousseista poikkeavuuksista nähtiin traumainformoidun työtteen turvallisuusosaamiseen vaikuttavan selittävien muuttujien, eli taustamuuttujien, kannalta työkokemus opetus- tai ohjaustyöstä, vastaajan suorittama koulutus, sukupuoli tai ikä. Taustamuuttujia tarkasteltiin yksittäin. Työkokemus tuli esiin väitteiden kohdalla, jotka käsittelivät traumainformoidusta työtteestä sosiaalista turvallisuutta, moraalista turvallisuutta, psykologista turvallisuutta, HEARTS-mallin kimmoisuuden ja sosioemotionaalisen hyvinvoinnin periaatetta sekä traumatisoitumisen tunnistamista (Kuviot 16, 20, 23, 24, 26, 27, 28, 30 ja 31). Kahden lyhimmän työkokemusryhmän omaavat olivat vaihtelevasti vähiten samaa mieltä edellä mainittujen aiheiden väitteiden kanssa. Poikkeuksena oli, että haitalliseksi koettujen toimintatapojen turvallisesta esiin tuomisesta toiseksi pisimmän työkokemuksen omaavat olivat vähiten samaa mieltä.

Vastaajien korkeinta koulutustasoa tarkastellessa, poikkeamat näkyivät väitteiden kohdalla, jotka käsittelivät sosiaalista turvallisuutta, moraalista turvallisuutta, HEARTS-mallin kimmoisuuden ja sosioemotionaalisen hyvinvoinnin periaatetta sekä traumatietoisuutta (Kuviot 12, 13, 15, 19, 21 ja 22). Vastauksissa kahden alimman koulutustason omaavat olivat vaihtelevasti vähiten samaa mieltä.

Sukupuolen vaikutus vastauksissa näkyi väitteissä, missä käsiteltiin moraalista turvallisuutta, fyysistä turvallisuutta ja SAMSHAn neljän T:n oletusta torjumisesta (Kuviot 11, 14 ja 17). Naiset olivat vähiten samaa mieltä kaikissa näissä aihealueissa. Fyysiseen turvallisuuteen ja neljän T:n kohtiin saatujen vastausten p-arvo alitti sukupuolen tarkkailun osalta merkitystason 0,05, joten näiden osalta tulosta voidaan pitää melkein merkitseväenä. Moraaliseen turvallisuuteen saaduista vastauksista saatiin p-arvo sukupuolen kohdalla 0,06, joka ylittää merkitystason 0,05, jolloin tulosta ei voida pitää melkein merkitseväenä. Vastaajien iän merkitys näkyi psykologiseen turvallisuuteen liittyen, kun kysyttiin haitallisten toimintatapojen esiin tuomisesta (Kuvio 29). Tässä 25-35-vuotiaat olivat vähiten samaa mieltä.

Laadullisessa osuudessa huomattiin, että kohderyhmän nostamissa asioissa turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämässä on todella paljon tähän opinnäyteyöhön valikoitujen traumainformoituun työtteeseen liittyvien mallien olettamuksia ja periaatteita. Saaduissa vastauksissa näkyy laajasti traumainformoidun työtteen ja organisaation kaltaisia piirteitä, kuten moniammatillisten verkostojen hyödyntäminen ja pyrkimys mahdollisimman hyvään yhteistyöhön niin opiskelijoiden, työkavereiden kuin myös muiden toimijoiden kanssa. Yksilöllisten tarpeiden merkitys ymmärretään, ja kaikkien on tultava kuulluiksi. Myös osallisuuden tunteen kokemisen tärkeys tuli vastauksista esiin. Kuitenkin vaikka on todella paljon yhteneväisyyksiä

traumainformoidun työtteen kaltaiseen ajatteluun ja asennoitumiseen, tietyt osa-alueet laadullisen osuuden vastauksista jäävät vähemmälle.

Traumatietoisuudesta ei vastauksissa mainittu yleisesti, mutta vastaajissa oli joitakin, joilla oli ilmeisesti jonkinlaista ymmärrystä traumaan liittymisen vaikutus ilmiöt, kuten kiusatuksi tuleminen, väkivallan kokeminen ja päihteisiin liittyvät haasteet olivat useillakin tiedossa. Ja vaikka tietämys näistä asioista ei tullut vastauksista ilmi, näillä asioilla tunnistettiin olevan jotain merkitystä turvallisuudelle ja hyvinvoinnille. Moraalisen turvallisuuden huomioiminen jäi vastauksissa vähemmälle, mutta tätäkin osa-alueita näkyi, esimerkiksi toiminnan avoimena pitämisen ja rehellisyyden tärkeytenä. Ainoastaan nämä traumatietoisuuteen liittyvään tietämykseen ja moraaliseen turvallisuuteen liittyvät osa-alueet olivat selkeästi vähemmällä huomiolla vastauksissa, mutta niitäkin tuli vastauksissa esille.

Erilaisten traumaa aiheuttavien tekijöiden tunnistaminen ja kartoittaminen kuuluvat osaksi traumainformoituun järjestelmään (Pelkonen & Sarvela 2020, 299). Tämän vuoksi kohderyhmältä kysyttiin kehittämisen tarpeita hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseksi. Näissä vastauksissa ilmeni tietoisuuden lisääminen traumaan ja traumaan vaikuttavista lieveilmiöistä, kuten kulttuurillisten erojen tiedostamisesta ja niiden huomioimisesta toiminnassa. Myös vastauksissa kerrottiin annettujen rajojen kiinnipitämisessä, yhteisöllisyyden edistämässä, vaikutusmahdollisuuksien antamisessa, yksilöllisyyden huomioimisessa ja tunnetaitoihin sekä it-sesäätelyyn liittyvässä osaamisessa ja hyödyntämisessä olevan parannettavaa.

Traumatietoisuus on yksi iso osa traumainformoidun työtteen kokonaisuutta. Traumainformoituun kulttuuriin pääseminen tarkoittaa traumainformoitujen järjestelmien luomista, joka muodostuu yksilöistä, jotka ovat omaksuneet traumainformoidun työtteen. Tähän liittyviä teemoja ovat muun muassa traumatietoisuus, turvallisuus, sosiaalinen tasa-arvo ja ihmislähtöisyys. (Sarvela 2020b, 20-21, 23.) Vaikka saaduissa vastauksissa juuri traumatietoisuuteen ja moraaliseen turvallisuuteen viittaavat vastaukset jäivät vähäisiksi, näkisin, että traumainformoidun työtteen kannalta henkilöstön turvallisuusosaaminen toisella asteella on traumainformoidun työtteen mukaista. Vastauksista näkyivät erilaiset turvallisuudesta, tasa-arvon korostamisesta ja ihmislähtöisyydestä kertovat kokemukset, ja myös kehittämisen kohteissa tunnistettiin niitä asioita, joita parantamalla päästäisiin vielä enemmän traumainformoidun työtteen maailmaan, kuten traumatietoisuuden ja yhteisöllisyyden lisäämisellä.

Traumainformoidussa järjestelmässä traumaa aiheuttavien tekijöiden tunnistaminen ja kartoittaminen ovat iso osa järjestelmän toimivuutta (Pelkonen & Sarvela 2020, 299). Vaikka kaikilla ei ollut vastausten perusteella tiedostetusti traumainformoituun työtteeseen liittyvää kokemusta, kohderyhmän vastauksissa näkyi paljon osaamista hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämässä, jotka ovat osa traumainformoitua työtettä, esimerkiksi huomioidaan

opiskelijoiden kulttuurillisia taustoja, hyväksytään kaikki omana itsenään, pidetään huoli omasta jaksamisesta ja kohdataan toisiamme tasapuolisesti ja kunnioittavasti.

Kun hyödynnettiin vielä määrällisen osuuden tuloksia traumainformoidun turvallisuusosaamisen arviointiin kaikkien vastauksien osalta ilman ryhmittelyä taustamuuttujiin (Kuvio 6, 7, 8 ja 10), huomattiin tulosten viittaavan traumainformoidun työtteen mukaisuuteen, koska vain organisaation traumatisoitumisen ehkäisyä koskevan väitteen vastaukset poikkesivat merkittävästi muiden väitteiden vastauksista, sisältämällä poikkeuksellisen paljon en osaa sanoa vastauksia (Kuvio 10). Tästä poikkeavuudesta huolimatta vastaukset olivat valtaosin samaa mieltä kyselyn kaikkien väitteiden kanssa, eli vastanneiden ajatusmaailma turvallisuudesta on traumainformoidun työtteen mukainen. Näin ollen toisella asteella työskentelevällä opetus- ja ohjaushenkilöstöllä on osaamista turvallisuuden lisäksi traumatietoisuuteen, sosiaaliseen tasa-arvoisuuteen ja ihmislähtöisyyteen liittyen (Sarvela 2020b, 20-21).

9 Pohdinta

Tulosten reliabiliteetti, eli sattumanvaraisuutta, arvioidessa määrällisessä osuudessa oli huomioitava, että vain osassa pystyttiin hyödyntämään p-arvon laskemista, ja pienessä osassa p-arvo alitti merkitsevyystason 0,05, jolloin saatua tulosta voitiin pitää melkein merkittävänä, eli tulosten reliabiliteetti on ollut sallittavan pieni. Suuressa osassa vastauksia, missä pystyttiin p-arvon laskemista hyödyntämään, ei p-arvo alittanut 0,05 merkitsevyystasoa, eli näiden kohtien osalta tulokset voidaan nähdä sattumanvaraisina. Keskiarvoja laskettaessa olisi vastauksia oltava yli 30 per otos, jotta jakaumaa voitaisiin pitää normaalina (Heikkilä 2014, 104). Monessa kohtaa otoskoko jäi alle 30 vastauksen, esimerkiksi vastaajien korkeimman koulutuksen ja työkokemuksen kohdalla osa otoksista oli 20 vastauksen paikkeilla. Näin keskiarvoista saatua jakaumaa ei voi pitää normaalina, eli saatu tulos ei ole välttämättä tarpeeksi luotettava. Tämä oli suurin syy, minkä takia tuloksia käsitellessä, kohderyhmän vastauksia ei pystytty käsittelemään toimipisteen avulla, missä he työskentelevät. Toimipisteitä oli niin paljon, että vastausten määrä liikkui lähellä kymmentä, joten ei ollut millään tavalla järkevää ottaa niitä mukaan vertailuun.

Määrällisessä osuudessa en ole samaa enkä eri mieltä vastausten määrä oli osittain huomattavaa. Uskoisin, että tämä voi johtua siitä, jos vaihtoehto on ymmärretty vastaavan samaa kuin ”riippuu tilanteesta”. Näiden vastausten määrää olisi saatu luultavasti rajattua täsmällisemmällä väitteiden muotoilulla, ettei vastaajalla ollut mahdollisuutta miettiä, että tilanteessa voi toimia kahdella eri tavalla. Laadullisessa osuudessa myös esitetyt väitteet olisi voitu muotoilla toisin, koska kysyttäessä henkilökohtaisia kehityksen kohteita, muutamat olivat vastanneet enemmän rakenteellisiin kehityskohteisiin esimerkiksi resurssien lisääminen. Toisaalta kysytyjä asioita ei haluttu rajata liian tiukkaan kehykseen, jotta vastaajalla olisi

mahdollisimman pieni kynnys vastata avoimiin kohtiin kyselyssä. Myös johtopäätöksissä mainittiin traumatietoisuuden vähyys laadullisissa vastauksissa. Määrällisessä osuudessa traumatietoisuuteen liittyvä osuus ei antanut valtaosin poikkeavia vastauksia, joten laadullisessakin osuudessa olisi ehkä enemmän saatu traumatietoisuudesta kertovia vastauksia, jos tätä olisi kysytty suoraan.

Määrällisessä aineistossa analysoinnista teki haastavan, että vastaukset olivat valtaosin jollain tavalla samaa mieltä väitteiden kanssa (Kuviot 6,7 ja 8). Tämä tarkoitti sitä, että mikään tulos ei ollut aivan selvästi näkyvässä, vaan aineistosta piti täsmällisesti etsiä, onko jotain poikkeavuutta, joka toistuisi. Aineistosta ei tullut missään vaiheessa kohtaa, että jonkun ryhmän vastaukset olisivat olleet täysi peilikuva toisesta ryhmästä. Opinnäytetyössä esitetyt poikkeavuudet eivät olleet keskiarvojen tarkastelulla todellakaan isoja eroja, joten yleisesti osamisen taso kohderyhmällä oli todella korkea.

Aineiston lyhytsanaisten vastausten vuoksi aineiston analysoinnissa korostuu paljon aineiston käsittelijän oma tulkinta traumainformoidusta työtteesta ja kokemus toisella asteesta tehtävästä työstä. Sähköisellä kyselyllä kerättyjen vastausten vuoksi tuli paljon muun muassa yläluokkien limittäistä kategoriointia, koska ei oltu ihan varmoja kumpaan luokkaan vastaus osuu parhaiten, sillä vastauksissa oli välillä kirjoitusvirheitä ja outoja lauserakenteita, mikä teki sanoman tulkitsemisesta haasteellisen. Jos laadullinen osuus olisi suoritettu kasvokkain haastatteluna, olisi ollut mahdollista suorittaa tarkentavia kysymyksiä, jolloin luokkiin jaottelu olisi ollut selkeämpää. Myös haastattelutilanteissa tehty muu havainnointi esimerkiksi kehonkielestä, olisi voinut antaa parempaa kuvaa turvallisuuteen ja hyvinvointiin liittyvistä kokemuksista. Vähäsanaiset vastaukset aiheuttivat saman ongelman, eli luokittelu oli ajoittain hyvin haasteellista. Tämä ongelmallisuus oli mielestäni isoin haaste laadullisen aineiston luotettavuuden kannalta, koska lyhytsanaiset vastaukset mahdollistavat Tuomen ja Sarajärven (2018, 145-146) mainitseman ”on tekevinään analyysia”-ongelman. Aineiston niukkasanaisuuden vuoksi tutkija väkisin yrittää muodostaa sisällön analyysia, mutta niukkuuden vuoksi mahdollisuus muodostaa järkevää ja perusteltua sisällönanalyysia käy hyvin ohueksi, tai jopa mahdottomaksi. Tällöin tapahtuu paljon ylä- ja alaluokkien päällekkäisyyttä, koska aineistosta saatu tieto ei ole tarpeeksi täsmällistä. Tämä ongelma olisi voitu estää, vaikka toisen analysointitavan valitsemisella.

Laadullisen aineiston kvantifiointia, eli sisällön erittelyä sisällönanalyysin lisäksi, olisi voinut olla hyödyllistä, koska aineisto oli suhteellisen iso. Tällöin isosta aineistosta olisi voitu laskea, kuinka monta kertaa sama asia ilmaantui aineistossa. Näin olisi ollut mahdollista tuoda esiin uusia näkökulmia. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 135-138.)

Laadullisen aineiston saturoituminen ei tuottanut ongelmaa, koska vastauksia saatiin todella paljon laadullisen tutkimuksen kannalta. Tietenkin on mahdollista, että jokin ainutlaatuinen

näkemyks on voinut jäädä tutkimusaineistosta pois, koska ihmiset kokevat asiat jokainen omalla tavallaan (Vilka 2021, 121). Toisaalta 172 vastauksesta noin 60 vastauksen jälkeen aineisto ei tarjonnut mitään uutta tietoa tutkimuskysymykseen liittyen, joten luultavasti suurin osa tärkeimmistä kokemuksista pystyttiin ottamaan opinnäytetyössä huomioon. Opinnäytetyön kannalta 172 vastausta noin 1000 perusjoukosta oli aika lailla odotettu määrä, kun otetaan huomioon, että yleensä sähköisten kyselyjen vastausmäärät jäävät alle 20 prosenttiin (Williams, Wiggins & Vogt 2021, Types of data collection in surveys). Määrällisen osuuden kannalta tämä 172 vastauksen määrä oli myös riittävä osittain, jotta järkevää analysointia voitiin toteuttaa (Heikkilä 2014, 42). Toisaalta saatujen vastausten määrän olisi pitänyt olla isompi, jotta keskiarvojen ja ristiintaulukoinnin kannalta olisi päästy yli 30 vastaukseen per vertailtava ryhmä.

”Ankuritoiminnasta apua ja tukea II asteelle - nuorten turvalliset polut” -hankkeessa yhtenä tavoitteena on ollut oppilaitoksessa työskentelevän henkilöstön turvallisuusosaamisen kehittäminen ja nuorten hyvinvointia heikentävien tekijöiden tunnistaminen sekä näihin puuttuminen (Tredu 2024a). Tämän opinnäytetyön saamista tuloksissa näkyi, että toisella asteella opettaja ja ohjaustehtävissä olevaan turvallisuusosaamiseen vaikuttavat työkokemus, sukupuoli ja ikä. Näiden pohjalta hankkeella on mahdollisuus huomioida saatuja tuloksia, esimerkiksi turvallisuuskoulutusten kohdentamisessa oppilaitosympäristössä työskenteleville uusille työntekijöille. Tuloksista nousi esiin myös erilaisia asioita, missä työntekijät itse kokevat olevansa hyviä, tai missä he voisivat olla parempia. Esimerkiksi opiskelijoiden yksilöllisiä tarpeita ymmärrettiin ja niitä osattiin huomioida, mutta kulttuurillisten piirteiden kanssa näiden yksilöllisten piirteiden huomioiminen koettiin välillä hankalaksi. Tämän takia hankkeessa voitaisiin keskittyä kulttuurillisiin eroihin koskeviin toimenpiteisiin, millä pystyttäisiin parantamaan opiskelijoiden hyvinvointia henkilöstön osaamisen kautta. Tuloksilla pystyttiin toisaalta myös varmistamaan asioita, joihin hankkeen ei tarvitse tällä hetkellä niin paljon suunnata resurssejaan. Esimerkiksi tasa-arvoisesta kohtelusta kysyttäessä, antoivat vastaukset sellaisen kuva, että toisella asteella kaikkia todellakin kohdellaan tasa-arvoisesti (Kuvio 6).

Jatkotutkimusten osalta, olisi hyvin mielenkiintoista selvittää, miksi esimerkiksi lyhyemmän työkokemuksen omaavat ovat vähemmän samaa mieltä sosiaalisen, moraalisen ja psykologisen turvallisuuden kohdalla tai miksi naiset ovat vähiten samaa mieltä fyysiseen turvallisuuteen liittyvissä väitteissä. Opinnäytetyön tulokset kuvaavat loppujen lopuksi hyvin isoa aihealuetta, joten jokin tarkentava tutkimus tietystä opinnäytetyössä ilmi tulleesta poikkeavuudesta voisi olla hyödyllinen. Jos mahdollista jatkotutkimusta ajatellaan vielä ”Ankuritoiminnasta apua ja tukea II asteelle” -hankkeen kannalta, tämän tyylinen tiettyä poikkeavuutta selvittävä tutkimus, esimerkiksi työkokemuksen tai sukupuolen suhteen voisi olla hanketta hyödyttävä. Näin henkilöstölle suunnattavaa koulutusta voitaisiin vielä tarkemmin kohdentaa, koska tiedettäisiin täsmällisemmin, minkälaiseen osaamiseen tai tietoisuuden lisäämiseen olisi järkevää keskittyä.

Lähteet

- Aaltio, I. & Puusa, A. 2020. Mitä laadullisen tutkimuksen arvioinnissa tulisi ottaa huomioon? Teoksessa Puusa, A. & Juuti, P. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Gaudeamus.
- Aalto-Setälä, T., Suvisaari, J., Appelqvist-Schmidlechner, K. & Kiviruusu, O. 2021. Pandemia ja nuorten mielenterveys - Kouluterveyskysely 2021. THL. Viitattu 30.2.2024. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/143129/URN_ISBN_978-952-343-738-8.pdf?sequence=1.
- Ahonen, T., Kere, J. & Parviainen, T. 2019. Oppimisvaikeuksien perinnöllinen ja nerokognitiivinen tausta. Teoksessa Ahonen, T., Aro, M., Aro, T., Lerkkanen, M-K. & Siiskonen, T. (toim.) Oppimisen vaikeudet. Niilo Mäki Instituutti.
- Auvinen, E. 2020. Kasvattajan itsetuntemus ja Internal Family Systems - sisäisen perheen harmoniasta myötätuntoiseen kohtaamiseen. Teoksessa Sarvela, K. & Auvinen, E. (toim.) Yhteinen kieli - traumatietoisuutta ihmisten kohtaamiseen. Helsinki: Basam Books.
- Blomqvist-Lyytikäinen, M. 2023. Auttajien ja kasvattajien oman traumatisoitumisen merkitys ihmisten kohtaamisessa. Teoksessa Matikka, J. & Hipp, T. (toim.) Traumainformoitu työote. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Danielsson, P. 2022. Nuorten väkivaltarikollisuuden määrä ja piirteet poliisin tietoon tulleen rikollisuuden valossa. Keskusrikospoliisi. s. 2-7. Viitattu 30.3.2024. <https://poliisi.fi/documents/25235045/0/raportti-nuorten-vakivaltarikollisuus-poliisi.pdf/5707ff63-fce5-b1a3-83ed-6ae62808adfa/raportti-nuorten-vakivaltarikollisuus-poliisi.pdf/raportti-nuorten-vakivaltarikollisuus-poliisi.pdf?t=1646715994222>.
- Esaki, N., Benamati, J., Yasony, S., Middleton, J., Hopson, L., Hummer, V. & Bloom, S. 2013. The Sanctuary Model: Theoretical Framework. Teoksessa Families in society. Nro 94. s. 87-95. <https://journals-sagepub-com.nelli.laurea.fi/doi/epdf/10.1606/1044-3894.4287>.
- Goldeson, J., Kitollari, I. & Lehman, F. 2021. The Relationship Between ACEs, Trauma-Related Psychopathology and Resilience in Vulnerable Youth: Implications for Screening and Treatment. Viitattu 2.4.2024. <https://www.ncbi-nlm-nih-gov.nelli.laurea.fi/pmc/articles/PMC7900283/>.
- Happonen, P. 2024. Poliisi vahvistaa Ylen tiedot: Vantaan kouluampumisen motiivina on kiusaaminen. Yle. Viitattu 5.4.2024. <https://yle.fi/a/74-20081890>.
- Haravuori, H., Marttunen, M. & Viheriälä, L. 2016. Traumaattiset kokemukset. Viitattu 31.3.2024. Teoksessa Kumpulainen, K., Aronen, E., Ebeling, H., Laukkanen, E., Marttunen, M., Puura, K., Sourander, A. & Aalberg, V. (toim.) Lastenpsykiatria & nuorisopsykiatria. Duodecim. <https://www.oppiportti.fi/op/ljn00308/do>.
- HEARTS 2021a. Compassion & Dependability. University of California San Francisco. Viitattu 7.4.2024. <https://hearts.ucsf.edu/compassion-dependability>.
- HEARTS 2021b. Cultural Humility & Equity. University of California San Francisco. Viitattu 7.4.2024. <https://hearts.ucsf.edu/cultural-humility-equity>.
- HEARTS 2021c. Empowerment & Collaboration. University of California San Francisco. Viitattu 7.4.2024. <https://hearts.ucsf.edu/empowerment-collaboration>.
- HEARTS 2021d. HEARTS Trauma-Informed Principles. University of California San Francisco. Viitattu 7.4.2024. <https://hearts.ucsf.edu/hearts-trauma-informed-principles>.

HEARTS 2021e. Resilience & Social-Emotional Wellness. University of California San Francisco. Viitattu 7.4.2024. <https://hearts.ucsf.edu/resilience-social-emotional-wellness>.

HEARTS 2021f. Safety & Predictability. University of California San Francisco. Viitattu 7.4.2024. <https://hearts.ucsf.edu/safety-predictability>.

HEARTS 2021g. Understanding Trauma & Stress. University of California San Francisco. Viitattu 7.4.2024. <https://hearts.ucsf.edu/understanding-trauma-stress>.

HEARTS 2024. Our Mission. University of California San Francisco. Viitattu 3.4.2024. <https://hearts.ucsf.edu/our-mission>.

Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. Edita Publishing.

Hipp, T. 2023. Trauma ja traumatisoituminen. Teoksessa Matikka, J. & Hipp, T. (toim.) Traumainformoitu työote. Jyväskylä: PS-kustannus.

Huttunen, M. 2018. Traumaperäinen stressihäiriö. Duodecim - Terveyskirjasto. Viitattu 2.4.2024. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00526>.

Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa 2023. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023. Viitattu 24.4.2024. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf.

Karkkunen, A. 2020. Kehon ja mielen vakauttamisen merkitys suhteessa. Teoksessa Sarvela, K. & Auvinen, E. (toim.) Yhteinen kieli - traumatietoisuutta ihmisten kohtaamiseen. Helsinki: Basam Books.

Kivivuori, J., Aaltonen, M., Näsi, A., Suonpää, K. & Danielsson, P. 2018. Kriminologia - rikollisuus ja kontrolli muuttuvassa yhteiskunnassa. Gaudeamus.

Kuvajainen, M. 2023. Traumainformoidun työotteen oppiminen ja opettaminen ammattikorkeakoulussa. Teoksessa Matikka, J. & Hipp, T. (toim.) Traumainformoitu työote. Jyväskylä: PS-kustannus.

Leinonen, M., Otonkorpi-Lehtoranta, K. & Heiskanen, T. 2017. Kyselyhaastattelu. Teoksessa Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvoori, J. (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino.

Loomis, B., Epstein, K., Dauria, E. & Dolce, L. 2018. Implementing a Trauma-Informed Public Health System in San Francisco, California. Health Education & Behavior. Viitattu 3.4.2024. <https://edgewood.org/wp-content/uploads/2018/11/TIS-Foundational-Article.pdf>.

Matikka, J. 2020. Rakenteet pahoinvoinnin tuottajina ja haastajina. Teoksessa Sarvela, K. & Auvinen, E. (toim.) Yhteinen kieli - traumatietoisuutta ihmisten kohtaamiseen. Helsinki: Basam Books.

Närhi, V., Karhu, A., Klenberg, L., Paananen, M. & Puustjärvi, A. 2019. Tarkkaavuuden, itesäätelyn ja toiminnanohjauksen vaikeudet. Teoksessa Ahonen, T., Aro, M., Aro, T., Lerkkanen, M-K. & Siiskonen, T. (toim.) Oppimisen vaikeudet. Niilo Mäki Instituutti.

Pelkonen, A. & Sarvela, K. 2020. Traumainformoitu hoito - läsnäoloa, myötätuntoa ja tunteita auttajille. Teoksessa Sarvela, K. & Auvinen, E. (toim.) Yhteinen kieli - traumatietoisuutta ihmisten kohtaamiseen. Helsinki: Basam Books.

- Petrelius, P. & Yliruka, L. 2023. Traumainformoidun työtteen ja systeemisen lastensuojelun yhtymäkohtia etsimässä. Teoksessa Matikka, J. & Hipp, T. (toim.) Traumainformoitu työote. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Poliisi 2024. Ankkuritoiminta nuorten tukena. Viitattu 30.3.2024. <https://poliisi.fi/ankkuritoiminta-nuorten-tukena>.
- Ranta, J. & Kuula-Luumi, A. 2017. Haastattelun keruun ja käsittelyn ABC. Teoksessa Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvoori, J. (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vas-tapaino.
- SAMHSA 2014. SAMHSA's Concept Of Trauma and Guidance for a Trauma-Informed Approach. U.S. Department of Health and Human Services. s.9-10. Viitattu 31.3.2024. <https://store.samhsa.gov/sites/default/files/sma14-4884.pdf> .
- SAMSHA 2023. Practical Guide for Implementing a Trauma-Informed Approach. Viitattu 5.4.2024. <https://store.samhsa.gov/sites/default/files/pep23-06-05-005.pdf>.
- Sarvela, K. 2020a. Hyviä tapoja omaksumassa - malleja maailmalta. Teoksessa Sarvela, K. & Auvinen, E. (toim.) Yhteinen kieli - traumatietoisuutta ihmisten kohtaamiseen. Helsinki: Basam Books.
- Sarvela, K. 2020b. Traumainformoidun hoivan taustaa. Teoksessa Sarvela, K. & Auvinen, E. (toim.) Yhteinen kieli - traumatietoisuutta ihmisten kohtaamiseen. Helsinki: Basam Books.
- Sarvela, K. 2023. Traumainformoidun liikkeen juuret ja tavoitteet. Teoksessa Matikka, J. & Hipp, T. (toim.) Traumainformoitu työote. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Sinkkonen, J. 2018. Kiintymyssuhteet elämänkaaressa. Helsinki: Duodecim.
- Talentia 2022. Arki, arvot ja etiikka - Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. s.7-41. 3. painos. Viitattu 24.4.2024. <https://talentia.lukusali.fi/#/reader/4fb08bf6-d9e1-11ed-bdad-00155d64030a>.
- Tampere 2024a. Ohjeet ja luvat tutkijoille. Viitattu 24.4.2024. <https://www.tampere.fi/asioi-kaupungin-kanssa/ohjeet-ja-luvat-tutkijoille#tutkimuslupa>.
- Tietoarkisto 2024a. Hypoteesin testaus. Viitattu 1.11.2024. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvanti/hypoteesi/testaus/>.
- Tietoarkisto 2024b. Ristiintaulukointi. Viitattu 23.4.2024. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvanti/ristiintaulukointi/ristiintaulukointi/>.
- Tredu 2024a. Ankkuritoiminnasta apua ja tukea toiselle asteelle - nuorten turvalliset polut. Tampereen seudun ammattiopisto. Viitattu 30.3.2024. <https://www.tredu.fi/project/ankkuritoiminnasta-apua-ja-tukea-ii-asteelle/>.
- Tredu 2024b. Tietoa meistä. Viitattu 30.3.2024. <https://www.tredu.fi/tredu/tietoa-meista/>.
- Tredu 2024c. Tredu työnantajana. Viitattu 30.3.2024. <https://www.tredu.fi/tredu/tredu-tyonantajana/>.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Valli, R. 2018. Aineistonkeruu kyselylomakkeella. Teoksessa Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1 - Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 5., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vilka, H. Tutki ja kehitä. 5., päivitetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Westerlund-Cook, S. 2023. Lapsuuden haitallisten ja suojaavien kokemusten sekä toivon merkitys systeemissä suhdanne perusteisessa työtöteessä. Teoksessa Matikka, J. & Hipp, T. (toim.) Traumainformoitu työtöte. Jyväskylä: PS-kustannus.

Williams, M., Wiggins, R. & Vogt, P. 2021. Beginning Quantitative Research. SAGE Publications Ltd. E-kirja.

Julkaisemattomat

Tampere 2024b. Tampereen lukioiden yhteinen hallinto - henkilöstön määrä. Tampere.

Kuviot

Kuvio 1: Vastaajien sukupuolijakauma (n=170)	29
Kuvio 2: Vastaajien ikäjakauma (n=170)	30
Kuvio 3: Korkein koulutus (n=168).....	31
Kuvio 4: Rooli opiskelijoiden kanssa työskennellessä (n=172)	31
Kuvio 5: Työkokemus opetus- ja/tai ohjaustehtävissä (n=172)	32
Kuvio 6: Työpaikallani kohtelen kaikkia tasa-arvoisesti esimerkiksi kulttuuriin, seksuaalisuuteen tai uskontoon katsomatta. (n=168)	33
Kuvio 7: Pystyn toimimaan opiskelijan kanssa, jos hänellä on haasteita tunteidensa ilmaisussa. (n=169)	34
Kuvio 8: Tiedän, mitkä asiat lapsilla ja nuorilla aiheuttavat traumatisoitumista. (n=168)	34
Kuvio 9: Jos suurin osa toimii käytäntöjä vastaan, koen, että minun on toimittava samoin, etten erotu joukosta. (n=163)	35
Kuvio 10: Organisaatiomme toiminnassa voidaan ehkäistä uudelleen traumatisoitumista. (n=170)	36
Kuvio 11: Ristiintaulukointi sukupuolten vertailusta väitteeseen "Organisaatiomme toiminnassa voidaan ehkäistä uudelleen traumatisoitumista." (n=170)	37
Kuvio 12: Ristiintaulukointi koulutuksen vertailusta väitteeseen "Organisaatiomme toiminnassa voidaan ehkäistä uudelleen traumatisoitumista." (n=168)	38
Kuvio 13: Ristiintaulukointi koulutuksen vertailusta väitteeseen "Opiskelijoiden kanssa työskennellessä pystyn toimimaan organisaationi arvojen mukaisesti." (n=166).....	39
Kuvio 14: Ristiintaulukointi sukupuolen vertailusta väitteeseen "Minusta tuntuu, että muut työyhteisöni jäsenet toimivat organisaatiomme arvojen mukaisesti." (n=170).....	40
Kuvio 15: Ristiintaulukointi koulutuksen vertailusta väitteeseen "Minusta tuntuu, että muut työyhteisöni jäsenet toimivat organisaatiomme arvojen mukaisesti." (n=168).....	41
Kuvio 16: Ristiintaulukointi työkokemuksen vertailusta väitteeseen "Minusta tuntuu, että muut työyhteisöni jäsenet toimivat organisaatiomme arvojen mukaisesti." (n=172).....	42
Kuvio 17: Ristiintaulukointi sukupuolen vertailusta väitteeseen "Pystyn vaikuttamaan fyysisen turvallisuuden tunteeseen oppilaitosympäristössä." (n=170).....	43
Kuvio 18: Ristiintaulukointi työtehtävän vertailusta väitteeseen "Pystyn toimimaan opiskelijan kanssa, jos hänellä on haasteita tunteidensa ilmaisussa." (n=172).....	44
Kuvio 19: Ristiintaulukointi koulutuksen vertailusta väitteeseen "Pystyn toimimaan opiskelijan kanssa, jos hänellä on haasteita käyttäytymisensä säätelyssä." (n=168)	45
Kuvio 20: Ristiintaulukointi työkokemuksen vertailusta väitteeseen "Pystyn toimimaan opiskelijan kanssa, jos hänellä on haasteita käyttäytymisensä säätelyssä." (n=172)	46
Kuvio 21: Ristiintaulukointi koulutuksen vertailusta väitteeseen "Tiedän yleisesti, mitkä asiat voivat aiheuttaa yksilön tai ryhmän traumatisoitumista." (n=168)	47
Kuvio 22: Ristiintaulukointi koulutuksen vertailusta väitteeseen "Tiedän, mitkä asiat lapsilla ja nuorilla aiheuttavat traumatisoitumista." (n=168).....	48

Kuvio 23: Ristiintaulukointi työkokemuksen vertailusta väitteeseen ”Osaan tunnistaa merkkejä, mitkä voivat johtua traumaattisesta kokemuksesta.” (n=172)	49
Kuvio 24: Ristiintaulukointi työkokemuksen vertailusta esimerkin 1 väitteeseen ”Koen tehtäväkseni selvittää, miksi opiskelijan käytös on poikkeavaa.” (n=172)	50
Kuvio 25: Ristiintaulukointi työtehtävän vertailusta esimerkin 1 väitteeseen ”Koen tehtäväkseni selvittää, miksi opiskelijan käytös on poikkeavaa.” (n=172)	51
Kuvio 26: Ristiintaulukointi työkokemuksen vertailusta esimerkin 1 väitteeseen ”Minulla on konkreettisia keinoja tämänlaisissa tilanteissa opiskelijan kohtaamiseen.” (n=172)	52
Kuvio 27: Ristiintaulukointi työkokemuksen vertailusta esimerkin 1 väitteeseen ”Jos itse en pysty auttamaan opiskelijaa, tiedän mihin pystyn hänet ohjaamaan avun saamiseksi.” (n=172)	53
Kuvio 28: Ristiintaulukointi työkokemuksen vertailusta esimerkin 2 väitteeseen ”Muiden tekemiset eivät vaikuta omaan toimintatapoihin, jos koen muiden toiminnan vääräksi.” (n=172)	54
Kuvio 29: Ristiintaulukointi iän vertailusta esimerkin 2 väitteeseen ”On tärkeä tuoda esiin, jos joku toimii sovittujen käytäntöjen ja toimintatapojen vastaisesti.” (n=170)	55
Kuvio 30: Ristiintaulukointi työkokemuksen vertailusta esimerkin 2 väitteeseen ”On tärkeä tuoda esiin, jos joku toimii sovittujen käytäntöjen ja toimintatapojen vastaisesti.” (n=172) .	56
Kuvio 31: Ristiintaulukointi työkokemuksen vertailusta esimerkin 2 väitteeseen ”Pystyn tuomaan turvallisesti esiin haitalliseksi koetut toimintatavat.” (n=172)	57

Taulukot

Taulukko 1: Esimerkki aineiston pelkistämisestä.	25
Taulukko 2: Esimerkki aineiston ryhmittelystä.	26
Taulukko 3: Sukupuolijakauma työpaikan mukaan (n=170)	29
Taulukko 4: Ikäjakauma työpaikan mukaan (n=170)	30
Taulukko 5: Työkokemus sen mukaan missä tehtävässä opiskelijoiden kanssa työskentelee (n=172)	32
Taulukko 6: Keskiarvo sukupuolen mukaan väitteeseen ”Organisaatiomme toiminnassa voidaan ehkäistä uudelleen traumatisoitumista.” (n=170)	36
Taulukko 7: Keskiarvo koulutuksen mukaan väitteeseen ”Organisaatiomme toiminnassa voidaan ehkäistä uudelleen traumatisoitumista.” (n=168)	37
Taulukko 8: Keskiarvo koulutuksen mukaan väitteeseen ”Opiskelijoiden kanssa työskennellessä pystyn toimimaan organisaationi arvojen mukaisesti.” (n=166)	39

Taulukko 9: Keskiarvo sukupuolen mukaan väitteeseen ”Minusta tuntuu, että muut työyhteisöni jäsenet toimivat organisaatiomme arvojen mukaisesti.” (n=170).....	39
Taulukko 10: Keskiarvo koulutuksen mukaan väitteeseen ”Minusta tuntuu, että muut työyhteisöni jäsenet toimivat organisaatiomme arvojen mukaisesti.” (n=168).....	40
Taulukko 11: Keskiarvo työkokemuksen mukaan väitteeseen ”Minusta tuntuu, että muut työyhteisöni jäsenet toimivat organisaatiomme arvojen mukaisesti.” (n=172).....	41
Taulukko 12: Keskiarvo sukupuolen mukaan väitteeseen ”Pystyn vaikuttamaan fyysisen turvallisuuden tunteeseen oppilaitosympäristössä.” (n=170).....	42
Taulukko 13: Keskiarvo työtehtävän mukaan väitteeseen ”Pystyn toimimaan opiskelijan kanssa, jos hänellä on haasteita tunteidensa ilmaisussa.” (n=172).....	43
Taulukko 14: Keskiarvo koulutuksen mukaan väitteeseen ”Pystyn toimimaan opiskelijan kanssa, jos hänellä on haasteita käyttäytymisensä säätelyssä.” (n=168).....	44
Taulukko 15: Keskiarvo työkokemuksen mukaan väitteeseen ”Pystyn toimimaan opiskelijan kanssa, jos hänellä on haasteita käyttäytymisensä säätelyssä.” (n=172).....	45
Taulukko 16: Keskiarvo koulutuksen mukaan väitteeseen ”Tiedän yleisesti, mitkä asiat voivat aiheuttaa yksilön tai ryhmän traumatisoitumista.” (n=168).....	46
Taulukko 17: Keskiarvo koulutuksen mukaan väitteeseen ”Tiedän, mitkä asiat lapsilla ja nuorilla aiheuttavat traumatisoitumista.” (n=168).....	47
Taulukko 18: Keskiarvo työkokemuksen mukaan väitteeseen ”Osaan tunnistaa merkkejä, mitkä voivat johtua traumaattisesta kokemuksesta.” (n=172).....	48
Taulukko 19: Keskiarvo työkokemuksen mukaan esimerkin 1 väitteeseen ”Koen tehtäväkseni selvittää, miksi opiskelijan käytös on poikkeavaa.” (n=172).....	49
Taulukko 20: Keskiarvo työtehtävän mukaan esimerkin 1 väitteeseen ”Koen tehtäväkseni selvittää, miksi opiskelijan käytös on poikkeavaa.” (n=172).....	50
Taulukko 21: Keskiarvo työkokemuksen mukaan esimerkin 1 väitteeseen ”Minulla on konkreettisia keinoja tämänlaisissa tilanteissa opiskelijan kohtaamiseen.” (n=172).....	51
Taulukko 22: Keskiarvo työkokemuksen mukaan esimerkin 1 väitteeseen ”Jos itse en pysty auttamaan opiskelijaa, tiedän mihin pystyn hänet ohjaamaan avun saamiseksi.” (n=172)....	52
Taulukko 23: Keskiarvo työkokemuksen mukaan esimerkin 2 väitteeseen ”Muiden tekemiset eivät vaikuta omiin toimintatapoihin, jos koen muiden toiminnan vääräksi.” (n=172).....	53
Taulukko 24: Keskiarvo iän mukaan esimerkin 2 väitteeseen ”On tärkeä tuoda esiin, jos joku toimii sovittujen käytäntöjen ja toimintatapojen vastaisesti.” (n=170).....	54
Taulukko 25: Keskiarvo työkokemuksen mukaan esimerkin 2 väitteeseen ”On tärkeä tuoda esiin, jos joku toimii sovittujen käytäntöjen ja toimintatapojen vastaisesti.” (n=172).....	55
Taulukko 26: Keskiarvo työkokemuksen mukaan esimerkin 2 väitteeseen ”Pystyn tuomaan turvallisesti esiin haitalliseksi koetut toimintatavat.” (n=172).....	56

Liitteet

Liite 1: Kyselylomake..... 76

Liite 1: Kyselylomake

Lomake on ajastettu: julkisuus alkaa 11.9.2024 9.12 ja päättyy 13.10.2024 23.59

Toisen asteen henkilöstön turvallisuusosaaminen

Tämä kysely kuuluu opinnäytetyöhöni ja on tehty yhteistyössä "Ankkuritoiminnasta apua ja tukea II asteelle - nuorten turvalliset polut" hankkeen kanssa. Kyselyllä pyritään selvittämään kahta asiaa: minkälainen toisen asteen opetus- ja ohjaushenkilökunnan turvallisuusosaaminen on oppilaitosympäristössä, ja onko tietyillä tekijöillä vaikutusta toisen asteen opetus- ja ohjaushenkilökunnan turvaallisuusosaamiseen. Kysely on tehty traumainformoidun työotteen turvallisuusnäkökulmasta.

Kyselyyn vastaaminen on täysin vapaaehtoista ja luottamuksellista.

Vastaaminen vie aikaa noin 5-10 minuuttia.

Kyselyssä ei kysytä mitään, mistä sinut voisi tunnistaa. Tulokset vastauksista julkaistaan opinnäytetyöni julkaisun yhteydessä eikä kyselyn vastauksista pysty erottamaan yksittäistä vastaajaa.

Mikäli sinulla herää kysymyksiä kyselyyn tai opinnäytetyöhöni liittyen, voit olla yhteydessä sähköpostilla osoitteeseen juuso.seppa@student.laurea.fi.

Määrällinen osuus

Tällä sivulla on väittämiä ja esimerkkilanteita joihin vastaat kokemasi perusteella. Vaihtoehdot on numeroitu seuraavasti:

1 = Täysin eri mieltä

2 = Osittain eri mieltä

3 = En samaa enkä eri mieltä

4 = Osittain samaa mieltä

5 = Täysin samaa mieltä

EOS = En osaa sanoa

* Opiskelijoiden kanssa työskennellessä pystyn toimimaan organisaationi arvojen mukaisesti. 1 2 3 4 5 EOS

* Minusta tuntuu, että muut työyhteisöni jäsenet toimivat organisaatiomme arvojen mukaisesti. 1 2 3 4 5 EOS

* Työpaikallani kohtelen kaikkia tasa-arvoisesti esimerkiksi kulttuuriin, seksuaalisuuteen tai uskontoon katsomatta. 1 2 3 4 5 EO

Laadullinen osuus

Kuvaile omin sanoin sinulle 3 tärkeintä asiaa oppilaitosympäristössä, joilla saadaan luotua turvallinen ja hyvinvointia edistävä ilmapiiri.

Mitkä ovat sinun vahvuutesi turvallisuuden tunteen edistämisessä opiskelijoiden kanssa työskennellessä?

Missä asioissa haluaisit olla parempi, jotta opiskelijoiden turvallisuuden tunne kasvaisi oppilaitosympäristössä?

Mitkä ovat sinun vahvuutesi hyvinvoinnin edistämisessä opiskelijoiden kanssa työskennellessä?

Missä asioissa haluaisit olla parempi, jotta opiskelijoiden hyvinvointi kohentuisi oppilaitosympäristössä?

Taustatiedot

Olet viimeisellä sivulla. Vielä muutama klikkaus, niin kysely on valmis!

1. Vastaaajan sukupuoli *

- Mies
 Nainen
 Joku muu

2. Vastaaajan ikä *

- alle 25 vuotias
 25-35
 36-45
 46-55
 yli 55 vuotias

3. Korkein koulutukseni on *

- toisen asteen tutkinto
 amk-tutkinto
 yamk-tutkinto
 yliopistotutkinto
 tohtorintutkinto
 jokin muu

4. Olen töissä *

- ammattiopistolla (Tredu)
 lukiolla

5. Millä kampuksella/lukiolla työskentelet? Valitse vain yksi. Jos työskentelet useammalla kampuksella/lukiolla, valitse se, jolla olet eniten. *

- Ajokinkuja, Tampere
- Hepolamminkatu, Tampere
- Mediapolis, Tampere
- Sammonkatu, Tampere
- Santalahdentie, Tampere
- Kangasala
- Silta-kampus, Nokia
- Kuru, Ylöjärvi
- Pallotie, Ylöjärvi
- Orivesi
- Pirkkala
- Virrat
- Hatanpään lukio
- Sammon keskuslukio
- Tammerkosken lukio
- Tampereen lyseon lukio
- Tampereen klassillinen lukio
- Tampereen teknillinen lukio
- Tampereen aikuislukio
- Joku muu

6. Opiskelijoiden kanssa työskentelen *

- opettajana
- ohjaajana
- joku muu

7. Työkokemus opetus- ja/tai ohjaustehtävissä. *

- alle 4 vuotta
- 4-7 vuotta
- 8-11 vuotta
- 12-15 vuotta
- yli 15 vuotta

Jos sinulla heräsi lisää ajatuksia oppilaitosturvallisuuteen liittyen, voit jättää ajatuksesi tähän.